

**รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน
โรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**

**A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT'S DEMOCRATIC
BEHAVIOR IN RESPECT FOR OTHERS OF THE ELEMENTARY
DEMONSTRATION SCHOOL OF RAJABHAT INSTITUTE
BANSOMDEJCHAOPRAYA**

**บทคัดย่อ
ของ
นางชนิดา จันเฮียง**

**เสนอต่อสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบิหารการศีกษา)**

กัน เดือน ปี 15 ส.ค. 2547

พ.ศ. 2545

เลขทะเบียน.....190971★

ISBN 974-373-167-9

เลขวิทยุหนังสือ

ลิขสิทธิ์เป็นของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

24. 391.1024

8 152 5

0000

วิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียน
ประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จัดทำโดย ชนิดา จันเรียง

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

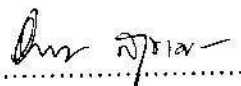
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วระ ประเสริฐศิลป์ ประธานกรรมการ
ดร.ทิวัดต์ มณีโชติ กรรมการ

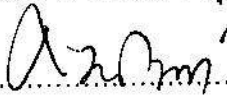
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

.....ประธานกรรมการ
(ดร.สายหยุด จำปาทอง)

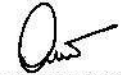

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วระ ประเสริฐศิลป์)

.....กรรมการ
(ดร.ทิวัดต์ มณีโชติ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์อรสา สุขเปรม)

.....กรรมการและเลขานุการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณี เหมทานนท์)

คณะครุศาสตร์ อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์วัฒนา พัทธราวนิช)

วันที่ 7 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2545

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์วาระ ประเสริฐศิลป์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.ทิวดี มณีโชติ นักวิชาการศึกษา 82 สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดตลอดมา รวมทั้งได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา เลาหันันท์ ช่วยตรวจและแก้ไขภาษาอังกฤษ อาจารย์ ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ ช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ จนเสร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อรสา สุขเปรม และผู้ช่วยศาสตราจารย์มณี เนมทานนท์ ที่กรุณาเป็นกรรมการและเลขานุการในการสอบ พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานวิจัย รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจแก้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้

งานวิจัยชิ้นนี้จะไม่ประสบความสำเร็จได้เลย ถ้าไม่ได้รับความร่วมมืออย่างยิ่งจาก อาจารย์นิพัทธ์ เลิศณรงค์ ผู้อำนวยการ คณะครูอาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบัน ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในการประสานความร่วมมือใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ประการสุดท้าย ผู้วิจัยขอขอบคุณ พี่ เพื่อน และน้อง ๆ ผู้ร่วมศึกษา หลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต โปรแกรมวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นปฏิรูป 1 ทุกคนที่ร่วมเป็นกำลังใจ คอยให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ชนิดา จันเรียง

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต
สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT'S DEMOCRATIC BEHAVIOR IN RESPECT
FOR OTHERS OF THE ELEMENTARY DEMONSTRATION SCHOOL
OF RAJABHAT INSTITUTE BANSOMDEJCHAOPRAYA

บทคัดย่อ
ของ
นางชนิดา จันเรียง

เสนอต่อสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

พ.ศ. 2545

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนประถมสาริต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	
ผู้วิจัย	ชนิดา จันเรียง	
กรรมการควบคุม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระ ประเสริฐศิลป์ ดร.ทิวัดถ์ มณีโชติ	ประธานกรรมการ กรรมการ
ปริญญา	ครุศาสตรมหาบัณฑิต	
โปรแกรม	การบริหารการศึกษา	
สถานศึกษา	สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	
ปีที่พิมพ์	2545	

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบและศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาริต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 301 คน เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังการใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย และแบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักในคุณธรรมให้แก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน การเห็นแบบอย่างจากผู้บริหาร และครูอาจารย์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในห้องเรียนและนอกห้องเรียนการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม และสนับสนุนให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ การเสริมแรงด้วยการให้รางวัล การยกย่องชมเชย และการประกาศเกียรติคุณ

2. ผลการใช้รูปแบบพบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน
การยอมรับของนักเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หลังการทดลองใช้รูปแบบ
สูงกว่าการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT'S DEMOCRATIC BEHAVIOR
IN RESPECT FOR OTHERS OF THE ELEMENTARY DEMONSTRATION SCHOOL
OF RAJABHAT INSTITUTE BANSOMDEJCHAOPRAYA

AN ABSTRACT
BY
MRS.CHANIDA JUNRIANG

Presented in partial fulfillment of the requirements
For the Master of Education program in Educational Administration
At Rajaphat Institute Bansomdejchaopraya
2002

TITLE	A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT'S DEMOCRATIC BEHAVIOR IN RESPECT FOR OTHERS OF THE ELEMENTARY DEMONSTRATION SCHOOL OF RAJABHAT INSTITUTE BANSOMDEJCHAOPRAYA
AUTHOR	Chanida Junriang
ADVISORS	Assistant Professor Wira Prasertsilp, Chairman Tiwat Maneechote, Ph.D., Co-advisor
DEGREE	Master of Education
PROGRAM	Educational Administration
SCHOOL	Rajabhat Institute Bansomdejchaopraya
YEAR	2000

ABSTRACT

The objectives of this study were to establish a model for the development of student's democratic behavior in respect for others in the Elementary Demonstration School of Rajabhat Institute Bansomdejchaopraya, and to study results of the model application.

The population for this study consisted of 301 students in grade 1-6 of the Elementary Demonstration School of Rajabhat Institute Bansomdejchaopraya, during the second semester, academic year 2001. One group pre-test and post-test experimental research design was used. Behavior recorded observation and a survey questionnaire asking the teachers' opinion toward the model were utilized to collect data which, in turn, analyzed by using percentage, mean, standard deviation and t-test.

Results of the study were as follows:

1. A model for developing student's democratic behavior in respect for others was achieved. The model comprised the building up of an awareness of the importance of respect for others in the administrators, the teachers, the parents as well as the students; organizing both curricular and extracurricular activities for developing democracy inside and outside classroom; creating school climate and environment conducive to the promotion of the development of democratic behavior; and reinforcing of such behavior by giving rewards, compliments as well as honor certificates.

2. As a result of applying the developed model to the students, the results of the pre-test and the post-test of the students indicated that the post-test scores were statistically higher than those of the pre-test at a significant level of 01 .

สารบัญ

	หน้า
ประกาศคุณูปการ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๑-๖
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖-๑๑
สารบัญเรื่อง.....	๑-๘
สารบัญตาราง.....	๙
สารบัญแผนภูมิ.....	๑๐
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
นิยามศัพท์.....	7
สมมุติฐานการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ความหมายของประชาธิปไตย.....	11
คุณลักษณะพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย.....	14
บทบาทของโรงเรียนที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย.....	22
การสร้างความตระหนักแก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง.....	27
ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน (Modelling)	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย.....	33
การสร้างความตระหนักให้นักเรียน.....	38
การจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	43
การเสริมแรง.....	51
รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน	
โรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.....	55
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	65
แบบแผนการวิจัย.....	65
ประชากร.....	67
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	67
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	84
อภิปรายผล.....	86
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	102

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูผู้สอน และบุคลากรของโรงเรียน.....	76
2 ร้อยละความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.....	77
3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนตามระดับชั้นที่ใช้ในการศึกษารูปแบบ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม.....	79
4 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของ นักเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ จำแนกเป็นรายชั้นและรวมทุกชั้น.....	80
5 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของ นักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบ จำแนกเป็นรายด้าน.....	82
6 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านคุณธรรมของนักเรียน จำแนกเป็นรายด้านและรวมทุกด้านตาม ระดับช่วงชั้น.....	83

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 กรอบความคิดรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม.....	10
2 การปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน ตามความเห็นของ จอห์น ดิวอี้.....	26
3 ระบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม.....	45
4 การจัดกิจกรรมสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	47
5 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล.....	69

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ประเทศไทยได้ใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชนมากที่สุด เพราะเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน โดยมีวิถีดำเนินชีวิตร่วมกันโดยสันติภายใต้ความเชื่อว่า คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย หากนับจนถึงปัจจุบันกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตของคนไทยดำเนินตามวิถีทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตยมานานเกือบ 70 ปีแล้ว แต่ในสภาพความเป็นจริงพบว่า เรายังเป็นประชาธิปไตยไม่เต็มที่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังเข้าใจหลักการของประชาธิปไตยไม่ชัดเจน ซึ่งอาจจะเกิดจากสาเหตุหลายประการ และสาเหตุหนึ่งที่เป็นปัญหาพื้นฐานในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ตามความคิดของ สุนัน พรเวียง (2539 : 1) คือ คุณภาพของประชาชน โดยเฉพาะจิตสำนึกประชาธิปไตย อันได้แก่ จิตใจ บุคลิกภาพ ค่านิยม และวิถีชีวิต ลักษณะที่ปรากฏคือ ขาดวินัยในตนเอง ไม่คำนึงถึงหน้าที่ และความรับผิดชอบ ขาดความสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ใช้สิทธิของตนเองไปก้าวล่วงสิทธิอันชอบธรรมของผู้อื่น และที่สำคัญคือ ยังยึดอัตตาคือตนเองเป็นหลักมุ่งหวังแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง นักการเมืองยังขาดจิตใจประชาธิปไตยเท่าที่ควรทั้งที่คิดว่าตนเองเป็นประชาธิปไตย เพราะมาจากการเลือกตั้งแต่กลับใช้สิทธิของตนเองไปล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยการฝากเด็กเข้าเรียน และฝากคนเข้าทำงาน ทำให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถต้องเสียสิทธิของตนไป เพราะถูกเบียดบังจากผู้ขาดจิตสำนึกประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดด ตามกระแสโลกาภิวัตน์จากสังคมเดิมที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย มีความสัมพันธ์อันที่พี่น้อง เครือญาติ เคารพในเรื่องอาวุโสและความเสมอภาค มาสู่สังคมที่มีความขัดแย้งรุนแรง แย่งแย่งเอาตัวรอด เพราะคนขาดความเคารพซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่ขาด

ความเคารพในผู้ใหญ่ด้วยกัน หรือผู้ใหญ่ไม่ให้เกียรติผู้น้อย ขาดความเคารพในความเป็นมนุษย์ ผู้น้อยไม่เคารพผู้ใหญ่ นักเรียนนักศึกษาในปัจจุบันขาดความเคารพยำเกรง ครูบาอาจารย์ หรือบิดามารดาของตนเอง บิดา มารดาบางรายปล่อยปละละเลยบุตรหลานของตน ไม่เอาใจใส่ ไม่อบรม บ่มนิสัย หรือขัดเกลา ปล่อยให้เติบโตไปตามยถากรรม นี่จะทำอะไรก็ได้ ไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น หรือกฎเกณฑ์กติกาของสังคม คบเพื่อนพาลเกเร ความประพฤติไม่ดี ไม่มีสัมมาคารวะ พร้อมทั้งจะทำผิดเพียงเพื่อสนองความต้องการของตนเอง พฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาควรได้รับการแก้ไขโดยรีบด่วน เพราะถ้าปล่อยไว้จะทำให้สังคมเดือดร้อนวุ่นวาย ดังนั้นถ้าทุกคนสามารถปรับตัวหันมาเคารพกฎกติกา สร้างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในจิตใจ เพื่อกำหนดดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน และที่สำคัญคือ มี คารวธรรม เคารพในสิทธิ เสรีภาพของกันและกันแล้ว สังคมไทยก็จะเกิดสันติสุข เป็นสังคมที่สงบร่มเย็น

การที่คนไทยจะมีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยได้สมบูรณ์นั้นจะต้องได้รับการพัฒนา ผูกพันเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติกระบวนการอันเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง จากสถาบันครอบครัว และสถาน การศึกษามาอย่างต่อเนื่อง และด้วยความตระหนักต่อการพัฒนามนุษย์ในชาติให้มีพฤติกรรม สอดคล้องกับรูปแบบการปกครองประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้าง ความรู้ ความเข้าใจและความศรัทธา ตามหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ แก่ประชาชน โดยการเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ การจัดการอบรมตลอดจนการปลูกฝังความรู้ขั้นพื้นฐาน ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม ในทางตรงให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหลักการ และ วิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตยและในทางอ้อมให้เน้นการจัดกิจกรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย และพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน โดยส่งเสริมบรรยากาศประชาธิปไตย การจัด กิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม

การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้นักเรียนจัด ขึ้นเพราะเชื่อว่าประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ ต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในวัยเด็ก เพราะเป็นวัยที่มีความบริสุทธิ์ สามารถซึมซับสิ่งที่ได้รับการสั่งสอนและอบรมได้ง่าย และ

พฤติกรรมประชาธิปไตยที่ปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา นอกจากจะใช้เป็นวิถีชีวิตในโรงเรียนแล้ว ยังสามารถเผยแพร่ไปยังผู้ปกครองนักเรียนหรือชุมชนนั้น ๆ อีกด้วย เพราะได้เห็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ถูกต้องจากบุตรหลานแล้วนำไปปฏิบัติตาม และในอนาคตเมื่อนักเรียนจบการศึกษาและออกไปสู่สังคมภายนอกโรงเรียน ก็จะนำพฤติกรรมที่ได้ฝึกฝนอย่างดีแล้วไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ผลโดยรวมก็คือ จะทำให้บุคคลในสังคมทุกหมู่เหล่า ทุกอาชีพ เคารพเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รับผิดชอบต่อหน้าที่ รู้สิทธิเสรีภาพ มีวินัย มีคารวธรรม และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นการส่งเสริมการปกครองของประเทศ ซึ่งเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพของคนให้สมบูรณ์ ทั้งความรู้ความสามารถ ให้รู้จักคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ จะต้องเป็นแหล่งปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตใจ และพฤติกรรมที่ดีออกไปเป็นทรัพยากรบุคคลของประเทศที่มีคุณภาพ มิใช่พัฒนาให้เก่งเพียงอย่างเดียว เพราะนักเรียนเป็นคนเก่ง แต่ขาดคุณธรรม ประพฤติชั่ว แทนที่ประเทศชาติจะได้คนที่มีคุณภาพไปพัฒนาสังคมอาจไปทำลายสังคมได้ ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่โรงเรียนจะต้องคิดหารูปแบบที่จะพัฒนาคนที่มีคุณภาพด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยออกไปสู่สังคมให้ได้ โรงเรียนจึงต้องมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปกครอง เพราะถ้านักเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดความซาบซึ้ง ขาดคารวธรรม ไม่รู้คุณค่าของประชาธิปไตยและการทำงานร่วมกับคนอื่นในสังคมมีแต่อัตตาธิปไตยแล้ว ฐานการปกครองของประเทศก็จะล้มเหลว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการในการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนให้ได้ โดยวิธีการสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญ ซึ่งเมื่อเห็นคุณค่าและความสำคัญแล้ว ก็จะเต็มใจที่จะประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต่อไป

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เน้นการพัฒนาคนในชาติให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และทำงานอย่างมีระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำประโยชน์ให้แก่สังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน โดยกำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหมวด "ชีวิตที่

สงบสุข" ว่านักเรียนมีอิสระในการคิด และพร้อมที่จะยอมรับความคิดของผู้อื่น อย่างมีเหตุผลในหมวด "คุณสมบัติที่ต้องการเน้น" ระบุว่าให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ และผู้ตามที่ดี และในหมวด "สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ" ระบุว่า ให้นักเรียนเชื่อมั่นในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งจุดมุ่งหมายดังกล่าวก็คือ การนำหลักการประชาธิปไตยมาใช้ในชีวิตประจำวันจนเกิดเป็นนิสัย หรือแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นประชาชนที่ดีของประเทศ (สมชัย วุฑฒิปรีชา 2531 : คำนำ)

วิถีชีวิตประชาธิปไตยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด คือ ประชาธิปไตยที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดให้โรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นพฤติกรรมประชาธิปไตยตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรม 3 ด้าน ดังนี้

1. คารวธรรม คือ การเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่

1.1 เคารพในความคิดเห็น คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และวิเคราะห์ความคิดเห็นนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ เชื่อถือได้หรือไม่ ไม่พูดแซงโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่แสดงกิริยามารยาทไม่เหมาะสมในขณะที่มีผู้แสดงความคิดเห็น เช่น ทำเสียงดัง และต้องฟังผู้อื่นและคิดตามไปด้วยจนจบ จึงพิจารณาว่าควรคัดค้านหรือสนับสนุน ถ้าผู้อื่นพูดหรืออภิปรายไม่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองต้องฟังให้จบ และไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนแสดงความเห็นโต้แย้ง

1.2 เคารพในกฎเกณฑ์ คือ การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มตามกฎระเบียบของห้องเรียน ของโรงเรียน ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎจราจร และกฎหมาย อันจะนำมาซึ่งความสันติสุขและสันติภาพในสังคม

1.3 เคารพในสิทธิของผู้อื่นคือ ไม่ทำความรำคาญให้ผู้อื่น ไม่หยิบของผู้อื่น และไม่ล่วงล้ำสถานที่ของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ทำให้สมบัติของผู้อื่นเสียหาย เข้าแถวรับการบริการทุกครั้ง ไม่ทำให้ผู้อื่นเจ็บกายและอับอาย ไม่ถือเอาประโยชน์จากสาธารณสมบัติแต่ฝ่ายเดียว และไม่ทำลายสาธารณสมบัติให้เสียหาย

2. สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ในการทำงานเป็นหมู่คณะ ด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อความสำเร็จของงานส่วนรวมตามเป้าหมายที่วางไว้

3. **ปัญญาธรรม** คือ การรู้จักใช้ปัญญาในการทำงาน และการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้อารมณ์ หรืออคติส่วนตัวแต่จะใช้เหตุผลและหลักการที่ถูกต้อง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็แก้ไขด้วยสติปัญญาและเหตุผลที่มีอยู่ โดยนำหลักวิชามาใช้ในการแก้ปัญหานั้น

จากการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งมีนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 301 คน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีข้อบกพร่องในพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน โดยเฉพาะด้านคารวธรรมจะมีปัญหามากที่สุด สังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียนจะยึดตัวเองเป็นใหญ่ ทำอะไรตามใจชอบ ไม่ตั้งใจฟังขณะครูสอนหรือผู้อื่นพูด โดยการคุยเล่น หรือพูดแซง กระแซกเข้าหาเหย้า ไม่เคารพในสิทธิของผู้อื่นทั้งในและนอกห้องเรียน ขอบว้างขึ้นลงบันไดโดยไม่ขีดขวา เล่นขวางทางเดิน ส่งเสียงดังเอะอะ สร้างความเดือดร้อนและรำคาญใจให้แก่ผู้อื่น ไม่ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม กฎของห้องเรียนและกฎของโรงเรียน ไม่เข้าแถวรับสิ่งของหรือรับบริการตามลำดับก่อนหลัง ยึดเอาสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง หรือทำให้สมบัติของโรงเรียนหรือของผู้อื่นเสียหาย มาโรงเรียนสายไม่ทันเข้าแถว ไม่ทำความสะอาดห้องเรียนตามข้อตกลง ไม่ปฏิบัติตามระเบียบการใช้ห้องสมุด ไม่ให้เกียรติผู้อื่น เช่น ล้อเลียน หรือกลั่นแกล้งเพื่อนที่มีปมด้อย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมด้านคารวธรรมที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยรีบด่วนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อจะสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคารวธรรมขึ้นในโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จากสภาพปัญหาที่มีอยู่ อาจลดลงได้หากมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้มีรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ชัดเจน ตรงตามสภาพปัญหามาใช้พัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน ในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จึงคิดที่จะวิจัยตามรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน และให้ประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยพิจารณาจากพัฒนาการของพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. พื้นที่การศึกษา ได้แก่ โรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. ประชากรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปี

การศึกษา 2544 จำนวน 301 คน

3. ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงถึงการเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพในกฎเกณฑ์ การมีเสรีภาพ และใช้เสรีภาพโดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น และอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเกรงใจ ให้เกียรติ และให้อภัยกัน ที่ปรากฏเป็นรูปธรรม โดยแยกตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมด้านคุณธรรม ประกอบด้วย การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพในกฎเกณฑ์ และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น

ข้อตกลงเบื้องต้น

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัยไว้ดังนี้

ข้อมูลพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนที่ได้จากงานวิจัยนี้ เป็นความคิดเห็นจากการสังเกตของครูผู้สอนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเท่านั้น

นิยามศัพท์

1. รูปแบบการพัฒนา หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ด้วยความเต็มใจ
2. พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมการกระทำหรือการแสดงออกของนักเรียนทางด้านคารวธรรม ปัญญาธรรม และสามัคคีธรรม ซึ่งครูผู้สอนสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน
3. คารวธรรม หมายถึง การเคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักเกรงใจให้เกียรติผู้อื่น
4. สามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจทำงาน เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม
5. ปัญญาธรรม หมายถึง การใช้เหตุผลในการทำงานและตัดสินใจปัญหาร่วมกัน โดยไม่ใช้อารมณ์หรืออคติ
6. พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงความมีวินัยให้เกียรติผู้อื่นใน 3 ด้าน คือ
 - 6.1 ด้านการเคารพทางความคิด หมายถึง การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผล
 - 6.2 ด้านการเคารพกฎเกณฑ์ หมายถึง การยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม กฎของห้อง กฎของโรงเรียน
 - 6.3 ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น หมายถึง ความเกรงใจและให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
7. ช่วงชั้นการศึกษา หมายถึง การแบ่งช่วงในการจัดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2544 เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลเป็นไปตามระดับช่วงชั้นเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) เป็นการศึกษาช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ

สมมติฐานการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ทั้งโดยรวมและแยกเป็นรายด้าน 3 ด้านคือ การเคารพในความคิดเห็น การเคารพในกฎระเบียบ และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น
2. คะแนนพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาโดยรูปแบบที่สร้างขึ้นระหว่างระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3) กับระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ไม่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. โรงเรียนได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปปลูกฝัง ฝึกฝนและเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมแก่นักเรียนจนเป็นนิสัย หรือวิถีชีวิตที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม และสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. บุคลากรในโรงเรียนทั้งครูและนักเรียนจะแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต
3. เป็นการสร้างพื้นฐานด้านจิตใจประชาธิปไตย อันจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งต่อไป

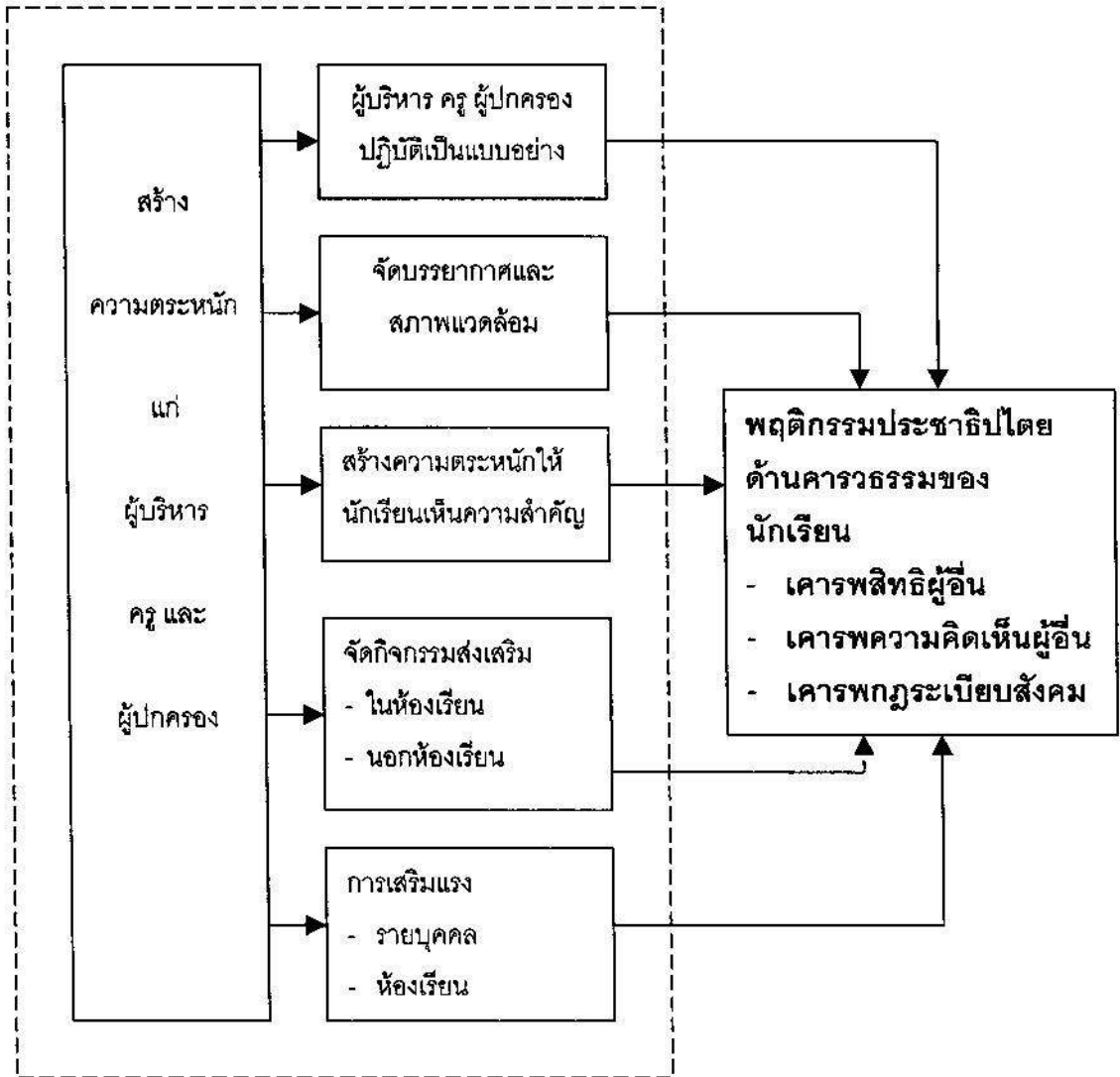
กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา และส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา แล้วนำมาสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวให้เกิดขึ้นเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต รูปแบบดังกล่าวจัดเป็นขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เห็นปัญหาของพฤติกรรม อัตรากำลัง และเห็นความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่จะส่งผลต่อ สันติภาพและสันติสุขในสังคม ตลอดจนความจำเป็นของการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง แสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้เป็นแบบ อย่างให้แก่นักเรียน
3. การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของอาคารเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิด พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมตามต้องการ ทั้งผู้บริหารและครูจะช่วยกันจัดสภาพแวดล้อม และจัดบรรยากาศในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของ นักเรียน
4. สร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คุณธรรม โดยผู้บริหารสร้างความตระหนักให้แก่นักเรียนทั้งโรงเรียนและครูประจำชั้นสร้างความ ตระหนักให้แก่นักเรียนในชั้นเรียน
5. จัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้แก่นักเรียนประพฤติ ปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
6. การใช้แรงเสริมหรือการเสริมแรงให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นประจำ เพื่อเป็นกำลัง ใจแก่ผู้กระทำและกระตุ้นให้ผู้อื่นทำตาม การเสริมแรงจะมีทั้งการเสริมแรงให้แก่นักเรียนเป็นราย บุคคล โดยการยกย่องชมเชย และการให้รางวัล และการเสริมแรงให้แก่ห้องเรียนที่นักเรียนในห้อง นั้นมีพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยรวมดีที่สุด โดยประกาศเกียรติคุณ หรือให้เกียรติบัตร การเสริม แรงจะช่วยทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจต่อการยกย่อง ชมเชย และรางวัลที่ได้รับ จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจให้ประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ด้วยความเต็มใจ และปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต

จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบความคิดของรูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา ดังแผนภูมิที่ 1

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

แผนภูมิที่ 1 กรอบความคิด รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน
การยอมรับของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้วิจัยได้ศึกษา
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นคำที่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้น ตรงกับคำ
ภาษาอังกฤษว่า “Democracy” ซึ่งมีรากศัพท์เดิมมาจากภาษาละติน 2 คำ คือ “Demos” ซึ่งแปลว่า
ประชาชน กับ “Kratos” ซึ่งแปลว่า การปกครอง เมื่อนำมารวมกันจึงแปลว่า การปกครองโดย
ประชาชน ในภาษาไทย คำว่าประชาธิปไตย มาจากคำว่า ประชา ซึ่งหมายถึง ประชาชน และคำว่า
ธิปไตย ซึ่งแปลว่า อำนาจสูงสุดของแผ่นดินเมื่อรวมกันเป็นประชาธิปไตย ก็ะหมายถึงการปกครอง
ที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน (จรรยา สุภาพ 2532 : 29)

ได้มีผู้รู้ทั้งนักการศึกษา นักรัฐศาสตร์ให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้หลากหลาย
ความคิดดังนี้

Encyclopedia Americana กล่าวว่า คำว่าประชาธิปไตยมีหลายความหมาย แต่ที่ใช้กัน
ในทางรัฐศาสตร์ปัจจุบันนี้ หมายถึง อำนาจทางการเมือง การปกครองของประชาชน ในแง่วิถี
การดำรงชีวิต (p.686) นั้น นักการศึกษาโดยเฉพาะ Dewey ได้นำมาใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน
เช่น การมีสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เพศ ศาสนา และชนชั้นใด ๆ ก็ตาม ย่อมมี
ความเสมอภาคกันในด้านความเป็นมนุษย์ ประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตยังรวมถึง การตัดสินใจใน
กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิต โดยมนุษย์สามารถแสดงออกถึงอารมณ์และ
ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการและทางเลือกของตน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย
ในบ้านและโรงเรียน พฤติกรรมของประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตเช่นนี้ เรียกว่า ประชาธิปไตยใน
การดำรงชีวิต (The democratic way of life)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525 : 495) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประชาธิปไตย คือ การปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่

สรุปความหมายของประชาธิปไตยตามสารานุกรมและพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ความหมายเป็น 2 นัย คือ ความหมายทางด้านการเมือง การปกครองถือว่า อำนาจอปกครองเป็นของประชาชน และความหมายเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่ยึดมั่นในสิทธิและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ลาโรซ บัวศรี (2520 : 66 - 68) ให้ความหมายของประชาธิปไตยเป็น 3 สถานะ เรียกว่า องค์สามของประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลาสกี (Laski 1967 : 84) คือ

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ หมายถึง การมีศรัทธา และความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผลและความสามารถของบุคคล เหตุทุนอิสภาพและเสรีของมนุษย์ ยอมรับการปฏิบัติตามขอบเขตของกฎหมาย

2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมือง และวิธีการจัดระเบียบการปกครอง หมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจอปกครองเป็นของประชาชน มาจากประชาชน รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบให้ทำหน้าที่แทนประชาชน และประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระ

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน หมายถึง การอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ไม่ก้าวล่วงในสิทธิผู้อื่น เคารพกฎกติกาทางสังคม ร่วมมือกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา ใช้สิทธิของตนเองอย่างสมบูรณ์ ภายในขอบเขตของกฎหมาย และกติกาของสังคม

พจน์ สะเพียรชัย (2544 : 22) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า

1. เชื่อในหลักของเหตุผล
2. บุคคลเกิดมามีสิทธิเท่าเทียมกันตามนัยแห่งกฎหมาย
3. อำนาจทั้งปวงเป็นของประชาชนทั้งหมด

4. โครงสร้างของสังคมลดหลั่นกันตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และมีการเปลี่ยนแปลง

ตัวบุคคลได้ตามความเหมาะสม

5. นิยมความเคารพในสิทธิและเอกลักษณ์ของบุคคล นิยมในหลักการของความเสมอภาค

เสรีภาพ และภราดรภาพ

6. มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ ทำให้

เพิ่มพูนความรู้ และความสามารถในการแก้ปัญหา

7. มีการประสานที่ดี ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

8. กลุ่มผู้นำและกลุ่มผู้ตามวางแผนร่วมกัน แล้วแบ่งงานกันไปตามความสามารถและ

ความรับผิดชอบ

9. เน้นการฝึกให้พึ่งตนเอง อิสระภาพ การใช้เหตุผล เคารพในสิทธิของผู้อื่น รักษาสิทธิ

ของตนและความยุติธรรม

10. มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีจิตใจกว้างขวาง

ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปจากตนเองได้ มีอิสระ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ เชื่อมมั่นในหลัก
ของเหตุผล และสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

จอห์น ดิวอี้ (Dewey 1967 : 81 – 99) และคัสเซล (Kessel 1970 : 3 - 4) ได้เน้นถึงการ
มีส่วนร่วมของประชาชนที่มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน โดยให้ความหมายของประชาธิปไตยใน 2
ลักษณะ คือ แบบการปกครองและแบบวิถีชีวิต ซึ่งแบบวิถีชีวิต คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ 3
ประการ คือ

ประการแรก มีคารวธรรม หมายถึง ความเคารพซึ่งกันและกัน เช่น ความเคารพในสิทธิ
และเสรีภาพซึ่งกันและกัน ความเคารพในความคิดเห็นและการกระทำออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น

ประการที่สอง มีความสามัคคีธรรม หมายถึง การแบ่งปันกัน การร่วมมือกัน และ
ประสานงานกันตามอัธยาศัย และทำตามมติของส่วนรวมที่ได้วางแผนไว้ ไม่บ้ายเบี่ยง ไม่หลีกเลียง

ประการที่สาม มีปัญญาธรรม หมายถึง การมีความเชื่อในกระบวนการทางปัญญา เช่น
การทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ด้วยความรอบคอบ และการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

ในขณะที่ จูญ สุภาพ (2532 : 87) และโคทม อารียา (2541 : 93 - 94) มีความคิดเห็นต่างออกไปบางประเด็น คือ ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ ดังนั้นหัวใจของประชาธิปไตยคือ การรับรองและประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน

จากความหมายของประชาธิปไตยที่กล่าวมาสรุปได้ว่า มุ่งเน้นถึงวิถีชีวิตในระบบอบประชาธิปไตยด้านต่าง ๆ เช่น ด้านกิจกรรมการเมืองก็ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การปกครองด้านเศรษฐกิจก็ให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการประกอบการ ด้านสังคมก็ให้ประชาชนได้รับความเสมอภาคกันในการเข้ารับบริการ ไม่มีการแบ่งกลุ่มระหว่างชนชั้น หรืออภิสิทธิ์ชนชาติ ส่วนในด้านวัฒนธรรมก็มุ่งเน้นการใช้เหตุผล การประสานสามัคคีและการยอมรับนับถือคุณค่าและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ตลอดจนการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ร่วมกันรับผิดชอบ และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น ใช้สติปัญญาของตนแก้ปัญหาทั้งหมด ซึ่งแนวความคิดนี้ตรงกับที่ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2541 : 61 - 62) กล่าวไว้ในคำบรรยายเรื่อง ความอยู่รอดของสังคมไทยกับการพัฒนาวิสัย และสร้างเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยว่า "ประชาธิปไตยเป็นวัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกันของคนในประชาคมใดประชาคมหนึ่ง หรือหลาย ๆ ประชาคมที่ถือหลักการใช้สิทธิใช้เสียงเพื่อประโยชน์ส่วนรวมกันอย่างเสมอภาค" ดังนั้นประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องการยอมรับหลักการอยู่ร่วมกัน ต้องเคารพในสิทธิหน้าที่ซึ่งกันและกัน และต้องสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อแต่ละบุคคลที่พึงมีต่อกัน สามารถร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้

คุณลักษณะพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยนอกจากจะหมายถึง การปกครองแล้ว ยังเป็นกรอบความคิดที่บุคคลนำเอาหลักการประชาธิปไตยมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล มีเสรีภาพ และยุติธรรม ดังคำกล่าวของ กอบกุล ดิษฐแย้ม (2543 : 17) ที่ว่าพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม แสดงถึงความเชื่อพื้นฐาน ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และเจตคติของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี คนในสังคมประชาธิปไตยก็เช่นเดียวกัน พฤติกรรมย่อมแสดงถึงความเชื่อ ความศรัทธาในคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติ ที่ได้รับการ

อบรมสั่งสอนจากบ้าน โรงเรียน และระบบการปกครองของรัฐโดยซึมซับมาตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงเป็นผู้ใหญ่ จนกระทั่งจิตสำนึกแสดงถึงความศรัทธาต่อการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เรื่องของการปลูกฝังให้คนมีจิตใจประชาธิปไตยนั้น จะต้องสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นเสียก่อนซึ่ง โกวิท ประวาลพฤกษ์ (2538 : 123 - 124) ได้อธิบายไว้ว่า “ประชาธิปไตยเป็นค่านิยมที่มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 เป็นองค์ประกอบในเรื่อง Cognitive คือ การคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล เลือกอย่างชาญฉลาด ถือเป็นความสามารถทางสติปัญญา องค์ประกอบที่ 2 คือ การลงมือปฏิบัติเป็นประจำ องค์ประกอบที่ 3 ต้องแสดงออกอย่างชื่นชมยินดี เป็นความสามารถ ด้านความรู้สึก ซึ่งค่านิยมทั้ง 3 องค์ประกอบจะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันจนเป็นวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์” ได้มีผู้ให้แนวความคิดแนวการปฏิบัติตนในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยไว้ต่าง ๆ กัน คือ

เพนนอค (Pennock 1979 : 236 - 255) ได้กล่าวสรุปลักษณะของผู้มีพฤติกรรมประชาธิปไตยในลักษณะของวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยไว้ดังนี้

1. ความมีเหตุผล
2. ความเคารพซึ่งกันและกัน
 - 2.1 ความเคารพในความเป็นมนุษย์
 - 2.2 ความเคารพในความสามารถ
3. การตกลงกันอย่างสันติวิธีด้วยประนีประนอมและอดกลั้น เมื่อมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
4. การดำเนินชีวิตอย่างเสรีภาพภายใต้กฎหมาย และไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ

ชไนต์แมน (Schnideman 1965 : 14 - 27) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพประชาธิปไตยว่าหมายถึง การเป็นพลเมืองดี มีความอดกลั้น อดทน ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และมีความยุติธรรมต่อผู้อื่น

ดิวอี้ (Dewey 1967 : 81 - 99) ได้กล่าวถึงประชาธิปไตยทั้งแบบการปกครองและวิถีชีวิตว่าการปกครองแบบวิถีชีวิตมีความสำคัญกว่าแบบแรก เพราะแบบวิถีชีวิตจะส่งผลให้การปกครองสมบูรณ์ขึ้น และประสบผลสำเร็จ และดิวอี้ยังได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยที่เป็นวิถีชีวิตว่า

หมายถึง พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ 3 ประการ ประการแรกคือ การเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่ การเคารพสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน การเคารพในความคิดเห็นและการกระทำของผู้อื่น การแสดงความคิดเห็น และการกระทำออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น ประการที่สอง การแบ่งปันกัน การร่วมมือและประสานงานกัน ประการที่สาม มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา

แนวความคิดดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร (2520 : 110) ที่ได้สรุปบทบาทของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นนักประชาธิปไตยว่า นักประชาธิปไตยที่แท้จริงจะต้องมีบทบาท 6 ประการ คือ

1. เลื่อมใสในระบบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
2. ต้องเคารพต่อกฎหมาย
3. ตั้งใจศึกษาให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. พึงสนใจและร่วมพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และหาทางแก้ไข
5. ร่วมมือประกอบกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
6. ช่วยกันแก้ไขค่านิยมในสังคม และสร้างค่านิยมใหม่ในระบบอบประชาธิปไตย

ซึ่งพฤติกรรมที่กล่าวมา ถ้าบุคคลมีการแสดงออกเป็นประจำในชีวิตประจำวันแล้ว จะแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีลักษณะเฉพาะตนที่แสดงถึงพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยด้วย

ทิศนา ขมมณี (2536 : 7) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยไว้ดังนี้

1. เคารพในความเป็นบุคคลและการตัดสินใจของผู้อื่น
2. ให้สิทธิเสรีภาพและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ความคิดของเขาในการตัดสินใจ
3. มีใจกว้าง รู้จักรับฟังผู้อื่น พิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเป็นธรรม
4. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อส่วนรวม มีขันติธรรม
5. ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ
6. รู้จักการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2535 : 14 - 28) ได้สรุปลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการรับรองการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขไว้ดังนี้

1. มีเหตุผลในด้านความคิด วิพากษ์วิจารณ์ดำเนินชีวิตด้วยการคำนึงถึง “ความสมเหตุสมผล” อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง เคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคลตามสภาวะการณ์ในขณะนั้น ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของทุกฝ่าย ยอมเปลี่ยนทัศนคติเดิมไปสู่ทัศนะใหม่ที่มีเหตุผลดีกว่า และถูกต้องกว่าเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดี มีใจอดทนในการใช้เหตุผลแก้ปัญหา

2. การเคารพซึ่งกันและกัน มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม แม้จะไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม แต่ก็เท่าเทียมกันทางด้านจิตใจ เคารพความสามารถของกันและกัน ประสานความสามารถกันเพื่อทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ความคิดหรือการกระทำใดที่ยังหาข้อยุติอย่างชัดเจนไม่ได้ จะต้องนำมาพิจารณาใหม่เพื่อเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด คิดถึงปัญหาและความต้องการของผู้อื่น ให้ความเสมอภาคแก่บุคคลเท่าเทียมกัน

3. การตกลงใจด้วยการอภิปราย ยินยอม และอดกลั้นในทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม จะแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อยุติที่ถูกต้องโดยการอภิปราย ถกเถียง แสดงเหตุผล แก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยการใช้เหตุผล และการตกลงโดยสันติวิธี การประนีประนอม ยืดหยุ่น ข้างมาก แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเสียข้างมากเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด ถ้ามีการไม่เห็นด้วยก็สามารถหาเหตุผลมาหักล้างใหม่ได้ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอาจมีการพิจารณาและลงมติใหม่

4. การมีระเบียบวินัย คนในสังคมจะต้องเป็นผู้มีระเบียบวินัย โดยเฉพาะวินัยในตนเอง ความสำนึกในขอบเขตของสิทธิ หน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้ว่าสิ่งใดควรและไม่ควรทั้งในแง่การเมือง การปกครอง การบริหาร กฎหมาย และจริยธรรม ไม่ใช้สิทธิและเสรีภาพจนเกินขอบเขต ซึ่งเป็นการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

5. มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ช่วยรักษาสัมบัติของสาธารณะ ทำนุบำรุงด้วยการเสียภาษีอากร เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเท่าที่เวลาและ

โอกาสอำนวย ปฏิบัติตามนโยบายของชาติ ไม่ละเมิดกฎหมาย สำนึกและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ยอมรับให้มีการแข่งขันโดยเสรี สนใจในสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง มีส่วนร่วมในการปกครอง การเลือกตั้ง การปฏิบัติงานของรัฐบาล รัฐสภา รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

จะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยในลักษณะเป็นวิถีชีวิตนั้น เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมประชาธิปไตยที่จะต้องยึดหลักเหตุผล เคารพความเสมอภาคของบุคคล เคารพเสรีภาพซึ่งกันและกัน เคารพความคิดและการกระทำของตนเองและผู้อื่น รู้จักความร่วมมือ ช่วยเหลือ วางแผนงาน ตลอดจนประสานงานกันและกัน อาสารับทำงานตามความสามารถของตน ทำตามมติของส่วนรวม มีเหตุผลในการตัดสินใจปัญหา ทำงานอย่างละเอียดรอบคอบ มีวินัย มีความอดทน มีการเสียสละ และมีความรับผิดชอบ และที่สำคัญคือการยอมรับนับถือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่นเสมอภาคกัน ถ้าพฤติกรรมดังกล่าวไม่มี ประชาธิปไตยก็เกิดไม่ได้

จากความหมายของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หรือบุคลิกภาพประชาธิปไตย หรือคุณลักษณะพฤติกรรมประชาธิปไตยพอสรุปได้ว่า วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย คือ การดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยที่จะต้องตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น ต้องเคารพในความเสมอภาคของมนุษย์ และจำเป็นต้องมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย คือ มีคุณลักษณะหรือลักษณะนิสัยที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี (2536 : 7) และดุสิต โภณสันเทียะ (2538 : 56) ได้แสดงความคิดเห็นไว้คล้ายคลึงกันคือ พฤติกรรมต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความไว้วางใจได้ ความผูกพันกับงาน ความละเอียดรอบคอบในการทำงานอย่างเต็มความรู้ ความสามารถ มีความมานะพากเพียรพยายาม
2. ความมีจิตใจกว้าง พร้อมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็น หรือแนวทางการแก้ปัญหา ตลอดจนยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ยอมรับความเปลี่ยนแปลง เป็นผู้มีเหตุผลและน้ำใจนักกีฬา
3. การมีเมตตา คำนึงถึงปัญหาและความต้องการของผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่มุ่งร้ายทำลายกัน การเคารพในสิทธิของผู้อื่น และมีน้ำใจยุติธรรม

4. การมีสามัคคีธรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การประสานความร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลืองานกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ เชื่อมั่นในตนเอง และมีความคิดอิสระ กล้ารับผิดชอบ และมีความซื่อสัตย์สุจริต
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้ความคิดและทฤษฎีใหม่ในการแก้ปัญหา และมีการประเมินผลงานของตนเอง และผู้ร่วมงานอยู่เสมอ

ในส่วนที่แตกต่างกัน ปิ่นประภา บุตรไสว (2523 : 46 - 47) และไพโรจน์ ดารามาต (2524 : 28) ได้เพิ่มความหมายของบุคลิกภาพประชาธิปไตยในเรื่องของการมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม การเมือง การปกครอง หมายถึง การติดตามข่าวสารบ้านเมือง การร่วมแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง การรักษามลประโยชน์ทางการเมือง การปกครองและการนำเสนอการบริการต่อสังคมที่ตนอยู่ เพราะกิจกรรมจะเป็นการฝึกลักษณะนิสัยที่แสดงถึงบุคลิกภาพประชาธิปไตยได้ดี

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต 2541 : 61) ได้อธิบายว่า ประเพณีของประชาธิปไตยที่ประชาชนทุกคนต้องปฏิบัติเป็นประจำ มี 3 ประการ คือ

1. การให้ความเคารพซึ่งกันและกัน คือ "คารวธรรม" หมายถึง ทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งทางกาย วาจา และความคิด ทุกคนย่อมเคารพในความคิดของคน ย่อมมีการให้โอกาสและเคารพต่อความคิดของทุกคน ถ้าถือหลักการอย่างเคร่งครัดจริง ๆ แล้ว การล่วงเกินผู้อื่น การทำร้ายผู้อื่น การโกรธผู้อื่น ย่อมเป็นการไม่เคารพซึ่งกันและกัน และผิดหลักประชาธิปไตยทั้งสิ้น

2. มีการแบ่งปัน ร่วมมือประสานกัน คือ "สามัคคีธรรม" หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถในด้านใด ก็รับอาสางานไปทำไม่ปายเบี่ยง ไม่หลีกเลี่ยง ทุกคนจะให้ความร่วมมือและประสานงานกันตามอัตภาพ ตามแผนงานที่ได้ตกลงร่วมกัน ไม่มีการกลั่นแกล้งหรือตีดึง

3. มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา คือ "ปัญญาธรรม" หมายถึง การร่วมมือกันมีความสามัคคี ซึ่งรวมไปถึงการได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญา เพื่อนำมาใช้ในการร่วมมือกัน

และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 63 - 67) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนในชั้นประถมศึกษา และคุณลักษณะที่ให้เป็นเกณฑ์วัด

พฤติกรรมประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน คือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ไว้ดังนี้

1. คารวธรรม คือ การเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่

1.1 เคารพในร่างกาย คือ แสดงความเคารพครูทุกครั้งที่พบ เคารพเพื่อน เคารพ บิดามารดาก่อนและหลังกลับจากโรงเรียน เคารพผู้ใหญ่ทุกครั้งที่พบ เชื่อฟังในคำกล่าวตักเตือน ไม่แสดงกิริยาท่าทางหยาบคาย มีความเคารพนอบน้อมต่อคนทุกคน

1.2 เคารพทางวาจา คือ การพูดกับเพื่อน ครู พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และคนอื่น ๆ ด้วย ถ้อยคำไพเราะ มีหางเสียงทุกครั้ง ใช้คำแทนชื่อตนเองที่เหมาะสม ไม่กล่าวถึงบุคคลอื่นในแง่ร้าย สรรเสริญผู้อื่นด้วยความจริงใจ พูดแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่จริง ไม่กล่าวอ้างโดยไม่ตรงกับความเป็นจริง

1.3 เคารพในความคิดเห็น คือ การตั้งใจฟังครู เพื่อน อภิปราย และทุกครั้งต้อง คิดตามด้วยว่าถูกต้องหรือไม่ เชื่อถือได้หรือไม่ ไม่พูดแซงโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่แสดงกิริยามารยาท ไม่เหมาะสมในขณะที่มีแสดงความคิดเห็น เช่น ทำเสียงดัง พูดขึ้นลอย ๆ และต้องฟังผู้อื่นและคิด ตามไปด้วยจนจบ จึงพิจารณาว่าควรคัดค้านหรือสนับสนุน ถ้าผู้อื่นพูดหรืออภิปรายไม่ตรงกับ ความคิดเห็นของตนเอง ต้องฟังให้จบ และไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนแสดงความเห็นโต้แย้ง

1.4 เคารพในกฎเกณฑ์ คือ การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติ ตามกฎของห้องเรียน กฎของโรงเรียน ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎหมาย กฎจรรยา ไม่ลักขโมย เชิญธงชาติในวันสำคัญ ถวายความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระบรมวงศานุวงศ์ ทำตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เว้นการปะทะทำร้ายต่อชีวิตผู้อื่นในฐานะ ที่เป็นพุทธศาสนิกชน

1.5 เคารพในสิทธิของผู้อื่น คือ ไม่ทำความรำคาญให้ผู้อื่น ไม่หยิบของผู้อื่น และ ไม่ล่วงล้ำสถานที่ของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ทำให้สมบัติของผู้อื่นเสียหาย เข้าแถวรับการ บริการทุกครั้ง ไม่ทำให้ผู้อื่นเจ็บกายและอับอาย ไม่ถือเอาประโยชน์จากสาธารณสมบัติแต่ฝ่ายเดียว และไม่ทำลายสาธารณสมบัติให้เสียหาย

2. สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือในการเรียนหรือการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การวางแผนในการทำงาน โดยการคิดและทำร่วมกันทำงานทุกครั้ง ด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเร่งรีบ โดยหวังให้ได้งานมากขึ้น ในระยะเวลาเท่ากับเวลาที่เคยทำมาแล้ว

3. ปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้เหตุผลในการทำงาน ตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการทำงานกลุ่มร่วมกัน ใช้เหตุผลในการเลือกประธานกลุ่ม ตั้งคำถาม และคิดอย่างฉลาด ใช้เหตุผลในการอภิปรายตอบปัญหา ได้แย้ง หรือแสดงความคิดเห็นโดยไม่ใช้อารมณ์ เลือกใช้เหตุผลและหลักการที่ถูกต้องเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ต้องพิจารณาและหาทางแก้ปัญหาอย่างรอบคอบด้วยสติปัญญาและความรู้ หากปัญหาใดที่อาจคิดแก้ไขด้วยสติปัญญาและเหตุผลที่มีอยู่ต้องศึกษาหาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหานั้น

1. พฤติกรรมที่พึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคารวธรรม ได้แก่

1.1 เข้าแถวรับสิ่งของหรือรับบริการตามลำดับก่อนหลัง

1.2 เคารพผู้ฟังและผู้พูด

1.3 พูดแสดงความคิดเห็นโดยใช้เหตุผล

1.4 ปฏิบัติตามข้อตกลง

1.5 ไม่ละเมิดสถานที่ส่วนตัวของบุคคลอื่น

1.6 ไม่ละเมิดในทรัพย์สินของผู้อื่นและของส่วนรวม

2. พฤติกรรมที่พึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม ได้แก่

2.1 ร่วมกันทำงานของกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ

2.2 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2.3 ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่มและร่วมปรับปรุงแก้ไขงานของกลุ่ม

3. พฤติกรรมที่พึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม ได้แก่

3.1 อธิบายเหตุผลได้เมื่อต้องมีการตัดสินใจหรือซักถามได้ตอบ

3.2 ยอมรับฟังข้อบกพร่องของตนเอง ของกลุ่ม และพยายามปรับปรุงแก้ไข

3.3 แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล

3.4 ใช้ปัญญาในการตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา คือ พฤติกรรมที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 ด้านการยอมรับ เป็นการแสดงความเคารพซึ่งกันและกันทางร่างกาย วาจา ความคิดเห็น กฎเกณฑ์ และสิทธิของผู้อื่น ประการที่ 2 ด้านสามัคคีธรรม เป็นการรู้จักร่วมมือวางแผนการทำงานร่วมกัน คิดร่วมกัน และทำงานร่วมกัน ประการที่ 3 ด้านปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้เหตุผลในการทำงานและตัดสินใจเป็นกลุ่มร่วมกัน ซึ่งแต่ละด้านจะมีคุณลักษณะย่อยเป็นเกณฑ์ในการวัดพฤติกรรม จะเห็นได้ว่าลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตยส่วนใหญ่จะตรงกับหลักการทางศาสนาที่พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติกันเป็นประจำอยู่แล้ว เพียงแต่เอาหลักการไปดัดแปลงใช้ในการปกครองเศรษฐกิจการศึกษาและสังคมเท่านั้น พฤติกรรมดังกล่าวเหล่านี้สามารถฝึกและสร้างเสริมได้ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ไมยากที่ครูจะนำเอาพฤติกรรมประชาธิปไตยซึ่งนักเรียนทุกคนได้รับการอบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตั้งแต่บ้านมาสานต่อสร้างเสริมและพัฒนาให้ดีขึ้นในโรงเรียน เพื่อสร้างเด็กให้มีคุณภาพตรงตามจุดหมายของปรัชญาการศึกษาที่กล่าวว่า "สถานศึกษาพัฒนาคนเพื่อให้คนดีมีคุณภาพไปพัฒนาประเทศชาติต่อไป"

บทบาทของโรงเรียนที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

โรงเรียนมีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้บัญญัติหน้าที่ของประชาชนชาวไทยไว้ในมาตรา 66 ว่า บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาตราที่ 81 ให้รัฐต้องจัดการศึกษาส่งเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 ซึ่งได้กล่าวว่า "กระบวนการเรียนรู้" ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา ส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในด้านการปฏิรูปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน กำหนดว่า "ปฏิรูปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับทุกประเภท โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต...." โดยมุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติของครู อาจารย์ ตามรูปแบบการดำเนินการตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนและการฝึกฝนตามแบบประชาธิปไตย หรือกระบวนการกลุ่มซึ่งมุ่งสร้างและปลูกฝังคุณธรรม 3 ประการ คือ ความเป็นผู้มีคารวะธรรม ความเป็นผู้มีสามัคคีธรรม และความเป็นผู้มีปัญญาธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543 : 4 - 5)

ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพราะการเสริมสร้างความรู้และการปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย และลักษณะนิสัยที่ดีควรเริ่มต้นจากเยาวชน โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถานที่ให้ความรู้ หล่อหลอมชีวิตจิตใจของนักเรียน จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะฝึกสอน ถ่ายทอดความรู้ด้านพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคารวะธรรม ให้แก่นักเรียนอย่างเต็มที่ โรงเรียนจึงควรดำเนินการเพื่อเป็นการสร้างเสริมพฤติกรรมตามแนวคิดของ วาสนา แสงคำ (2542 : 46) ดังต่อไปนี้

1. ส่งสอนอบรมนักเรียนให้เกิดความเจริญงอกงามทุกด้าน และเกิดความตระหนักในสิทธิหน้าที่ของแต่ละบุคคล
2. เสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนด้านความเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความเชื่อในวิถีแห่งปัญญา
3. ส่งสอนอบรมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการใช้กระบวนการแบบกลุ่มในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ
4. เน้นให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของการกำหนดนโยบายหรือพฤติกรรมของสังคม โดยใช้เสียงส่วนใหญ่ เสียงส่วนน้อย
5. ส่งสอนอบรมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการจัดตั้ง การดำรงรักษา การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ วาสนา แสงคำ (2542 : 46 - 47) ยังกล่าวถึงบทบาทของครูว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ดังนั้นครูจึงควรมีหลักในการปลูกฝังประชาธิปไตยเพื่อสร้างรากฐานที่ดีให้แก่เด็ก ดังนี้

1. มีความรู้ในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ และมีวิธีการในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้เกิดในตัวนักเรียน โดยที่นักเรียนเกิดความสนุกสนานและเต็มใจที่จะปฏิบัติ
2. มีพฤติกรรมหรือลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย เพื่อเป็นแม่แบบที่ดีของเด็ก คือ
 - 2.1 เคารพกฎหมายหรือกฎข้อบังคับของโรงเรียน มีสิทธิเสรีภาพภายในขอบเขต ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น
 - 2.2 สนใจเข้าร่วมพิจารณาปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบคอบและมีเหตุผล
 - 2.3 ประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
 - 2.4 ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ
 - 2.5 มีใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 2.6 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 - 2.7 รู้จักประนีประนอมและแก้ปัญหาอย่างสันติสุข

3. สร้างสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน เข้าใจถึงธรรมชาติและความต้องการของนักเรียน ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน รับฟังปัญหาและช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนด้วยความเห็นใจ

4. จัดบรรยากาศของห้องเรียนที่เป็นประชาธิปไตย เพื่อให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น เกิดความไว้วางใจ กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ชักถามปัญหา หรือแสดงการโต้แย้ง

5. ใช้วิธีการสอนแบบประชาธิปไตยในการสอนหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นวิชาใดก็ตาม วิธีการสอนแบบประชาธิปไตย คือ การให้เสรีภาพในห้องเรียน ให้เข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นของกระบวนการประชาธิปไตยอย่างค่อยเป็นค่อยไป ให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ครูจะต้องนำเอาวิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อฝึกให้นักเรียน รู้จักค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง รู้จักการวิจารณ์ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็น การรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีการแบ่งหน้าที่กันทำ มีการรับผิดชอบร่วมกัน เปิดโอกาสให้ซักถามเมื่อมีข้อสงสัย

6. นำเอาเหตุการณ์ในปัจจุบันที่เป็นปัญหามาสนทนากับนักเรียน เพื่อฝึกนักเรียนในเรื่องการวิเคราะห์ วิจารณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

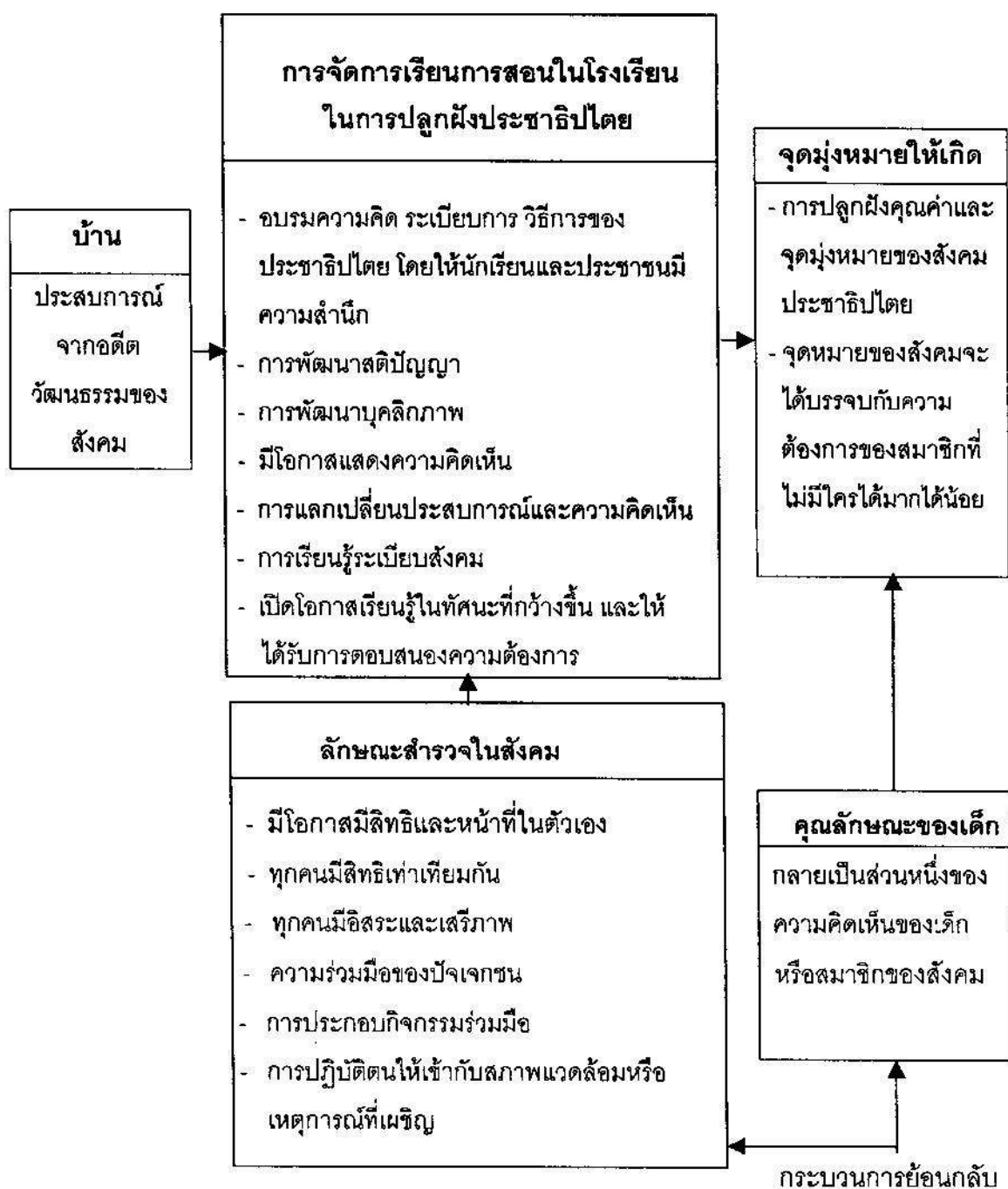
7. ส่งเสริมให้เด็กมีสิ่งแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย เช่น จัดให้มีการปกครองที่มีความเสมอภาค จัดและบริหารโรงเรียนเพื่อประโยชน์ของเด็กเป็นส่วนใหญ่

8. ส่งเสริมระเบียบวินัยของโรงเรียน เพราะระเบียบวินัยเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตย สมาชิกของสังคมต้องรู้จักควบคุมตนเอง การฝึกในลักษณะนี้ย่อมทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยที่จะเป็นผู้มีระเบียบวินัยต่อตนเองและส่วนรวม

9. ส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยให้เด็กวางระเบียบของตนเอง ของห้องเรียน โดยครูไม่ต้องบังคับ ซึ่งจะเป็นการฝึกความเป็นประชาธิปไตยต่อหมู่คณะต่อไป

การปลูกฝังพฤติกรรมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมให้บังเกิดแก่นักเรียนนั้น จะสอนกันแต่เพียงภาคทฤษฎีในชั้นเรียนไม่ได้ ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน และควรทำพร้อมกันทุกจุด ทุกด้าน ทุกเวลา และสถานที่ โดยนักเรียนได้ฝึกจากการปฏิบัติด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ มีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำปรึกษา

จอห์น ดิวอี้ (อ้างอิงมาจาก กรมวิชาการ 2535 : 33) ได้เสนอแนวคิดในการปลูกฝังประชาธิปไตยว่า การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนมีผลมาจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากบ้าน โรงเรียน ช่วยเสริมต่อจนผู้เรียนมีวิถีประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 การปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน ตามความเห็นของ จอห์น ดิวอี้
ที่มา : กรมวิชาการ 2535 : 33

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ควรเริ่มจากการที่เด็กได้เรียนรู้จากครอบครัว พฤติกรรมของผู้ใหญ่จะเป็นตัวอย่างที่ดีที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมประชาธิปไตย เมื่อเด็กโตเข้าโรงเรียน โรงเรียนจะต้องเสริมต่อโดยให้การศึกษา ทั้งการเรียนการสอนโดยตรง ในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการ การปกครอง กฎระเบียบต่าง ๆ และผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งที่เป็นรูปแบบและไม่มีรูปแบบ

การเสริมสร้างพฤติกรรมความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียนให้แก่เด็ก คงมิใช่เพียงแค่สอนให้นักเรียนรู้ว่า ประชาธิปไตยคืออะไร แต่ควรปลูกฝังให้เกิดในวิถีชีวิตของนักเรียน ด้วยการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน โดยใช้หลักการประชาธิปไตยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นธรรมชาติ จึงจะสามารถหล่อหลอมกลมกล่อมกลาให้นักเรียนมีจิตวิญญาณของความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดในโรงเรียน ควรทำพร้อมกันทุกจุดทุกด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนหรือส่วนประกอบสำคัญไว้เป็นรูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนประณาสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ไว้ดังนี้

การสร้างความตระหนักแก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง

ในทางจิตวิทยาความตระหนัก (Awareness) เป็นความสำนึก ความรู้ตัว เป็นความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เขาประสบ ความตระหนักจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือรับสัมผัสจากสิ่งเร้า แล้วจะเกิดการรับรู้ (Perceptions) ขึ้น เมื่อเกิดการรับรู้แล้วก็จะเกิดความเข้าใจในสิ่งเร้า นั้น และนำไปสู่การเรียนรู้เป็นขั้นต่อไป เมื่อบุคคลเกิดความรู้แล้วก็จะมีผลนำไปสู่ความตระหนักในที่สุด และทั้งความรู้ความตระหนักที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า นั้น ๆ ต่อไป

เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทในการปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่แก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข เป็นกำลังสำคัญในการปกป้องคุ้มครองประเทศชาติ รวมทั้งการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในระบอบการปกครองยอมรับและเคารพในกฎระเบียบและกฎหมายที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อความสงบสุขของสังคม ซึ่งกระบวนการ

พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยนี้ เป็นจุดสุดยอดของพฤติกรรมที่เราต้องให้เกิดขึ้นในเยาวชน ซึ่งแนวความคิดนี้ตรงกับ วชิร ฐวรธรรม (2541 : 191) ที่เสนอแนวคิดโดยสรุปว่า โรงเรียนเป็นสถานที่ที่สำคัญที่สุด ที่จะฝึกอบรมพลเมืองที่อายุน้อย ให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองของประเทศ และในการจัดการเรียนการสอนจะต้องสอนให้เยาวชนตระหนักในการแสวงหาความรู้ เป็นผู้รู้จักสิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จะต้องรักษาระเบียบประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามเพื่อสร้างความเจริญเป็นปึกแผ่นและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประชาชนภายในประเทศ ให้มีวิถีชีวิตประชาธิปไตยและบุคลิกภาพประชาธิปไตย เพื่อช่วยสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย มีจิตสำนึกทางประชาธิปไตย จนกระทั่งมีวัฒนธรรมประชาธิปไตยเกิดขึ้นในวิถีชีวิต และสมัย บัวพัฒน์ (2540 : 18) ได้มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปว่า ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยจะต้องมีระบบการศึกษาที่เป็นประชาธิปไตยด้วย ครูและผู้บริหารการศึกษาอยู่ในฐานะที่ต้องรับผิดชอบในการช่วยสร้างระบบสังคมประชาธิปไตย โดยที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม โรงเรียนสามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระเบียบทางสังคม (Social order) ดังกล่าวแล้วว่า เมื่อเราต้องการสังคมความเป็นอยู่และการปกครองแบบประชาธิปไตย ก็จะต้องจัดการอบรมในโรงเรียนเป็นแบบอย่าง ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทศนคติและลักษณะนิสัยตามที่ต้องการได้ โดยผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองจะต้องร่วมมือกัน

ในการสร้างความตระหนักให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม กระทำโดยการชี้ให้เห็นถึงปัญหาการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยังไม่สมบูรณ์อยู่ในขณะนี้ เป็นเพราะทุกคนยังมีพฤติกรรมอัตตาธิปไตย ไม่คำนึงถึงหน้าที่และความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึกในเรื่องการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้แต่นักเรียนประถมศึกษาซึ่งกำลังอยู่ในวัยสร้างลักษณะนิสัย สร้างบุคลิกภาพก็ยังมีลักษณะนิสัยที่คิดเพื่อตนเอง ทำเพื่อตนเอง เห็นแก่ตัว ชิงดีชิงเด่น ถ้ายังปล่อยให้เด็กมีพฤติกรรมดังกล่าวติดตัวไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ก็จะเป็นคนที่ไม่มีความดี ขาดวินัยในตนเอง ไม่มีสำนึกในสิทธิและเสรีภาพ สร้างปัญหาให้แก่สังคม ทำให้สังคมเดือดร้อนวุ่นวาย ขาดระเบียบ

ในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพของคนให้มีความรู้ ความสามารถ รู้จักคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ จึงต้องเป็นแหล่งปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตใจ และพฤติกรรมที่ดีออกไปเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ออกไปสู่สังคมให้ได้ โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครอง ทำการพัฒนาให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านคารวธรรม คือ การเคารพซึ่งกันและกันทางกาย การเคารพทางวาจา การเคารพทางความคิด การเคารพในกฎเกณฑ์ และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหามากโดยเฉพาะนักเรียนประถม เรื่องคารวธรรมเป็นเรื่องสำคัญ จำเป็นต้องรีบดำเนินการ พัฒนาก่อน ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สำหรับการเคารพทางกายและทางวาจา นักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับการพัฒนามาจากทางบ้านค่อนข้างดีแล้ว ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะพัฒนาด้านการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การเคารพทางความคิด การเคารพในกฎเกณฑ์ และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้านนี้ จะช่วยให้นักเรียนรู้จักการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ด้วยเหตุผล รวมทั้งการยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม กฎระเบียบของห้องเรียน ของโรงเรียน ตลอดจนมีความเกรงใจ ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของผู้อื่น เพราะพฤติกรรมเหล่านี้จะส่งผลให้สังคมภายในครอบครัวในโรงเรียน และบ้านเมืองมีสันติภาพและสันติสุข อันจะนำไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ เข้มแข็งต่อไป

เมื่อผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเกิดความสำนึกและเข้าใจในปัญหานั้น ก็จะทำให้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าความสำคัญและความจำเป็นของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมดังกล่าวแล้ว เมื่อ เกิดความตระหนักและยอมรับในคุณค่าและความสำคัญก็พร้อมที่จะร่วมมือกันมีส่วนในการสร้างและพัฒนาลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของเยาวชนในชาติให้มีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตย มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ด้วยการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ

ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน (Modelling)

ตามรูปแบบของกิน็อต (The Ginott Model) เฮม กิน็อต (Haim Ginott อ้างอิงมาจาก กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ 2542 : 56-62) เชื่อว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่แสดงต่อเด็กมีผลอย่างยิ่งต่อความรู้สึกนับถือตนเองของเด็ก พ่อแม่ควรแสดงให้เด็กเห็นว่ายังรักเด็กอยู่ถึงแม้จะไม่ยอมรับพฤติกรรมของเขา และครูต้องเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีให้เด็ก

จากแนวคิดของกิน็อต แสดงให้เห็นว่า พ่อแม่และครูเป็นผู้มีบทบาทและมีอำนาจมากที่สุดที่จะนำให้เด็กปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้นการที่จะสร้างให้เด็กมีพฤติกรรมอย่างไร ต้องอาศัยการแนะนำอบรมสั่งสอนจากผู้ใกล้ชิดมาตั้งแต่เยาว์วัย เด็กจะพัฒนาการบังคับตนเองได้โดยได้รับการแนะนำอย่างดีในวัยเด็ก ให้เขาเข้าใจบทบาททางสังคม และจากการดูแลและเลียนแบบอย่างที่ดีปฏิบัติกัน จะทำให้เด็กสามารถตระหนักถึงความจำเป็นในการทำตามสังคมและความเป็นพลเมืองดีเป็นวิถีทางชีวิต ซึ่งจะพัฒนาอย่างดีที่สุดในระยะเริ่มแรกของชีวิต บิดา มารดา ครู ผู้ใหญ่อื่น ๆ ที่เด็กมีความรักและผูกพัน จะนำไปสู่การทำตามหรือเลียนแบบ

ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ใช้แนวทางการปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ประสานความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งตระหนักในความจำเป็นและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยแล้ว โดยการจัดประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน และเน้นให้ผู้ปกครองตระหนักในการสอนให้ลูกรู้จักพัฒนาตนเอง ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ทำอะไรด้วยตนเอง โดยมีพ่อแม่เป็นผู้เคียงข้างและเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความรักและความมั่นใจแก่เด็ก ส่วนครูอาจารย์ก็ต้องตระหนักว่าตนเป็นบุคคลที่ให้ความรู้ ให้เด็กเรียนรู้จากการกระทำของเด็กเอง เมื่อเด็กทำผิดครูพึงเหตุผล ความคิด ความรู้สึก เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากความผิดพลาด ครูให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางให้นักเรียน และที่สำคัญต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างหรือแม่แบบที่ดีให้แก่ศิษย์ เมื่อแนวทางการเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ประสานต่อกับครู นักเรียนก็จะได้รับเอาพฤติกรรมของแม่แบบที่ตนรักและศรัทธามาประพฤติปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต เป็นการสร้างคุณภาพที่ดีให้แก่บุคคล ซึ่งเป็นลมหายใจของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social

Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura) เป็นทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมา เป็นแนวความคิดในการวิจัยครั้งนี้ ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

การเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่เกิดจากที่บุคคลสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบแล้ว สามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ หรือแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้จากความน่าเชื่อถือ ความมีชื่อเสียงของตัวแบบ จึงควรให้บุคคลได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมแล้วให้พิจารณาเลียนแบบจากการกระทำที่ผู้อื่นกระทำ แบนดูรา (Bandura 1977 : 10-29) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้จากแม่แบบโดยการสังเกต (Observation Learning) ว่าเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และเป็นข้อมูลที่บุคคลจะนำมาพิจารณาสำหรับเลือกกระทำพฤติกรรมใหม่ในอนาคต ผู้ที่เลียนแบบพฤติกรรมที่แตกต่างกันจะเกิดการเรียนรู้ที่ต่างกันด้วย และเมื่อบุคคลได้เห็นตัวแบบก็จะสามารถรับรู้สัญลักษณ์ของการกระทำนั้น สัญลักษณ์เหล่านี้จะขึ้นให้แสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม

แบนดูรา (Bandura 1977 : 41-45) กล่าวถึงอิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อผู้สังเกตดังนี้

1. การสร้างพฤติกรรมใหม่ เมื่อผู้สังเกตได้เห็นการกระทำที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อนของแม่แบบ ผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบของการกระทำใหม่นี้ในรูปของสัญลักษณ์และถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมใหม่
2. การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่ จะเกิดขึ้นในสภาพการณ์ที่ผู้สังเกตเห็นการกระทำของแม่แบบในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเข้าแถวรอรับบริการไม่แย่งชิงกัน การเคารพในการตัดสินใจของกลุ่ม เป็นต้น จากนั้นผู้สังเกตจะทดสอบการกระทำของตัวแบบในลักษณะต่าง ๆ ภายใต้สภาพการณ์ต่าง ๆ และถ้าการตอบสนองมีผลทางบวก ผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบลักษณะของตัวแปรในรูปแบบต่าง ๆ ไว้ แล้วนำมาสร้างเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่
3. การสอนความคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ การมีตัวแบบจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ เพราะเมื่อมนุษย์เห็นตัวแบบกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง มนุษย์อาจใช้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ประกอบการกระทำของตัวแบบมาพัฒนาเป็นความคิดหรือพฤติกรรมใหม่ขึ้นมา

สรุปได้ว่าการใช้ตัวแบบจะช่วยให้ผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบเกิดพฤติกรรมที่ไม่เคยเกิดมาก่อน

แบนดูรา (Bandura 1977 : 117 - 121) ได้สรุปเกี่ยวกับการเห็นผลตอบแทนที่ตัวแบบได้รับไว้ว่า ในชีวิตประจำวันจะสังเกตเห็นการกระทำ และผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย คนจึงได้ประโยชน์จากการเรียนรู้วิธีการที่นำมาซึ่งความสำเร็จ และวิธีการที่จะก่อให้เกิดความผิดพลาดจากบุคคลอื่น พอ ๆ กับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การได้เห็นผลจากการกระทำของบุคคลอื่น สามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เช่นเดียวกับการที่บุคคลนั้นได้ลงมือกระทำพฤติกรรมนั้นด้วยตนเอง การได้เห็นความสำเร็จจากการกระทำของบุคคลอื่น ทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นสูงขึ้น ส่วนการได้เห็นความล้มเหลวจากการกระทำของผู้อื่น ทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นลดต่ำลงซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาทำการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนประถมศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในครั้งนี้

จากเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารมีความเห็นว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่โรงเรียนจะต้องหารูปแบบและกำหนดแนวทางการปลูกฝังให้กับนักเรียน โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านคารวธรรม และพฤติกรรมประชาธิปไตยนี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้มิได้เกิดจากสัญชาตญาณ สามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขได้ถ้าใช้เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งแบนดูรา (Bandura 1977 : 22 - 29) กล่าวว่า การเรียนรู้ของบุคคลเกิดจากการทำตามแบบที่ผู้อื่นกระทำ จึงควรให้บุคคลเห็นตัวอย่างของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แล้วให้บุคคลพิจารณาเลียนแบบ ซึ่งเทคนิคของการใช้แม่แบบเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนได้ จากการศึกษาผลของการใช้แม่แบบของ กันยา ประสงค์เจริญ (2533 : 31 - 32) สุนีย์ ชินศักดิ์ชัย (2525 : 30-35) ศศิธร บรรลือสินธุ์ (2530 : 46) และศิริศักดิ์ ไหมคามิ (2543 : 78) พบว่า มีผลการศึกษาที่สอดคล้องกันคือ การใช้แม่แบบสามารถทำให้นักเรียนเลียนแบบและเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ ดังนั้นถ้าโรงเรียนจะทำหน้าที่อบรมให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกด้านประชาธิปไตยให้เกิดแก่ผู้เรียน โดยมีผู้บริหารและครูเป็นแม่แบบ และใช้ขั้นตอนการจัดสภาพแวดล้อม ปรับสถานที่ และจัดกิจกรรมทั้งนอกและในหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของ นักเรียน โดยเฉพาะในเรื่องของการมีคารวธรรม คือ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น และมองคนอื่นในแง่ดี เช่น การเคารพในสิทธิของผู้เข้ารับบริการ สิทธิตามลำดับก่อนหลัง การไม่หยับสิ่งของผู้อื่น

โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ การไม่ส่งเสียงดังพูดคุยในขณะที่ผู้อื่นกำลังต้องการความสงบ เพื่อคิด เพื่อฟัง เพื่ออ่านและการเคารพในเรื่องความคิดเห็น รู้ว่าทุกคนมีสิทธิที่จะออกความคิดเห็น เคารพในเรื่องกฎกติกาของส่วนรวม คือ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แล้วเอาความคิดเห็นของทุกคนมาย่อให้เป็นหลักการปฏิบัติของส่วนรวม ไม่ใช้อารมณ์หรืออคติ เมื่อนักเรียนได้เห็นวิธีการและเข้าใจถึงประโยชน์ของมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ซึ่งถือว่าเป็นจุดสำคัญที่จะสร้างคนให้มีจิตสำนึกในการเคารพสิทธิของผู้อื่น จากบุคคลที่นักเรียนเคารพ คือ ผู้บริหารและครู รวมทั้งการได้เข้าร่วมกระทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ก็จะเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมไปสู่การมีพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยเฉพาะด้านคุณธรรมด้วยความเต็มใจ และจะนำไปปฏิบัติจนเป็นนิสัยหรือวิถีทางแห่งชีวิต (A Way of Life) เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมต่อไป

การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย

ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่มุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดแก่นักเรียนนั้น การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดพฤติกรรมดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างรวดเร็วและง่ายขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2524 : 7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ที่ช่วยสร้างเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ได้แก่ การสร้างบรรยากาศในโรงเรียน การจัดห้องเรียนและการเสริมบุคลิกภาพของครู ซึ่งแยกกล่าวได้ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศในโรงเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจากการจัดการศึกษาแผนใหม่เป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง และการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนได้จากการจัดสภาพแวดล้อมด้วยเนื้อหาสาระ สื่อ อุปกรณ์ และองค์การทางสังคมในโรงเรียนให้สัมพันธ์กับองค์การภายนอก บรรยากาศการเรียนการสอนเน้นการมีส่วนร่วมและหลากหลายรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เข้าด้วยกัน ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสสร้างเสริมและตระหนักในความรับผิดชอบ มีสามัญสำนึก และมีความสามารถในการตัดสินใจ ระบบการจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่น สภาพของชุมชน สภาพภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ อาชีพ ฯลฯ ต้องจัดให้มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของหลักสูตร และความต้องการของผู้เรียนบรรยากาศในการเรียนรู้ต้องอบอุ่น อิสระในการเลือก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกล่าวถึงวิธีการที่จะสร้างให้บุคคลในชาติมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย เพื่อสร้างให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักขั้นตอนการคิดแก้ปัญหา โดยกำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหมวด "ชีวิตที่สงบสุข" ให้นักเรียนมีอิสระในการคิด และพร้อมที่จะยอมรับความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ในหมวด "คุณสมบัติที่ต้องการเน้น" ระบุว่า ให้นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ และผู้ตามที่ดี และในหมวด "สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ" ระบุว่า ให้นักเรียนเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังนั้นในการจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตย ควรปฏิบัติดังนี้

1.1 ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปของคณะกรรมการนักเรียน เพื่อเปิดโอกาสและสนับสนุนให้นักเรียนได้ฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา

1.2 ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องของการทำงานร่วมกัน การคิด การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักคิดริเริ่ม และยอมรับกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ทางกลุ่มร่วมกันกำหนดไว้

1.3 จัดสภาพแวดล้อมที่ฝึกให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตย เช่น การตีเส้นแบ่งครึ่งบันได เพื่อให้นักเรียนเดินชิดขวา จัดช่องทางให้นักเรียนเข้าแถวรับอาหาร ชื้อของสหกรณ์ การเข้าแถวส่งงาน และการใช้บริการห้องต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้องสื่อ ห้องคอมพิวเตอร์ ด้วยความเป็นระเบียบ ตามกฎของข้อตกลงของแต่ละห้องสมุด เช่น เข้าห้องสมุดต้องเจียบ อ่านหนังสือแล้วต้องเก็บเข้าที่ เป็นต้น

1.4 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ร่มรื่น สะอาด มีระเบียบ เป็นสัดส่วน และให้นักเรียนมีส่วนรับผิดชอบ เช่น จัดเวรให้ดูแลรดน้ำสวนหย่อม จัดป้ายนิเทศเผยแพร่กิจกรรม และจัดเก็บรองเท้าเข้าชั้นวางรองเท้าให้เรียบร้อย

2. การสร้างบรรยากาศในห้องเรียน เนื่องจากการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนไม่ว่าระดับชั้นใดก็ตาม ต้องอาศัยการปลูกฝังและการส่งเสริมจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนเป็นหลัก ดังนั้นบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยจึงขึ้นอยู่กับบุคคล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มครูประจำชั้น ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบนักเรียนแต่ละชั้น และกลุ่มครูผู้สอน ซึ่งมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ผลดี และเป็นการฝึกกระบวนการประชาธิปไตยไปพร้อมกัน ครูจำเป็นต้องจัดห้องเรียนให้เอื้อสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยดังนี้

2.1 การจัดที่นั่ง การจัดที่นั่งเพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จักทำงานตามกระบวนการประชาธิปไตยควรจัดให้นั่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 5 - 8 คน โดยมีการเลือกประธานกลุ่มหมุนเวียนกันไปเป็นรายวัน รายอาทิตย์ หรือรายเดือน ตามความเหมาะสม การจัดเด็กนั่งเป็นกลุ่มจะทำให้เด็กเกิดความสะดวกในการทำงาน การประชุมวางแผนงาน การค้นคว้า

2.2 บรรยากาศในห้องเรียน นักเรียนมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวโดยให้นักเรียนควบคุมกันเอง ตามข้อตกลงของห้องเรียน มีครูเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนเกิดปัญหาในการเรียนและการปกครอง และต้องเป็นกันเอง

2.3 การจัดกลุ่มในห้องเรียน กลุ่มนักเรียนแต่ละกลุ่มที่แบ่งไว้ในห้องเรียน ควรมีการเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงเวลา เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสร่วมงานร่วมกับเพื่อนในห้องเรียนอย่างทั่วถึง แต่เมื่ออยู่ในกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีความผูกพัน และมีหน้าที่รับผิดชอบภายในกลุ่มของตน ไม่ก้าวร้าวไปถึงกลุ่มอื่น แต่ก็ไม่ตัดสิทธิ์ในการที่จะติดต่อกับกลุ่มอื่น หรือให้บริการตามความเหมาะสม

2.4 การเปลี่ยนครูหรือเปลี่ยนวิชาที่เรียน ครูที่เข้าไปสอนในแต่ละห้องควรคำนึงถึงข้อตกลงของนักเรียนและการปกครองในแต่ละห้องโดยไม่ควรเปลี่ยนแปลงข้อตกลงหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการปกครองในห้องเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีอิสระในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองชั้นเรียน

2.5 การปกครองตนเองของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกลุ่มย่อยในห้องเรียนจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการปกครองตนเองไปในตัว ครูจึงควรคอยสอดส่องดูแลการจัดกิจกรรมของนักเรียนตามความเหมาะสม และควรปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับระบบกลุ่มของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญเรื่องระบบกลุ่มและปฏิบัติตนตามอย่างครู

2.6 ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และใช้วิธีการฝึกฝนพฤติกรรมประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน โดยการบูรณาการให้สอดคล้องกับทุกกลุ่มประสบการณ์

3. บุคลิกภาพของครู เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ครูผู้มามีบทบาทเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด ควรปฏิบัติดังนี้

3.1 ต้องสอนให้เด็กคิดโดยการใช้คำถามเป็นสื่อถามมากที่สุด โดยลักษณะคำถามต้องกระตุ้นให้เด็กคิดและได้ตอบด้วยเหตุผล

3.2 ครูเป็นทั้งครูทั้งพ่อและแม่ ทั้งเพื่อนและทั้งพี่ของนักเรียนในอันที่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน และกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักการประชาธิปไตย

3.3 ครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมให้นักเรียน ในขณะที่นักเรียนเป็นผู้แสดงบทบาท ทั้งในฐานะผู้ปฏิบัติโดยการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และประสานงานให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกมากที่สุด

3.4 ครูจะต้องมีความยุติธรรม ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับนักเรียน ยอมรับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน มีความมั่นคงทางอารมณ์ อดทน และมีความรักเด็กอย่างจริงใจ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 107 - 110) ได้เสนอการสร้างบรรยากาศที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ที่ดีในโรงเรียน ดังนี้

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ทั้งในบรรยากาศในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พบ ชักถาม หรือวางตัวเป็นมิตรกับนักเรียน สำหรับนอกชั้นเรียนนั้น

ผู้บริหารควรจัดสถานที่ที่จะให้ครูกับนักเรียนได้พบกัน เช่น มีห้องให้นักเรียนและครูพบกันง่าย และเปิดโอกาสให้พบได้ตลอดเวลาที่เรามีให้ (open door policy)

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ผู้บริหารควรจัดอำนาจสถานที่เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกัน เป็นการสร้างบรรยากาศของสังคมที่เป็นกันเองระหว่างนักเรียนด้วยกัน

นอกจากนี้ครอบครัวก็เป็นสถาบันที่มีบทบาทมากที่สุดในการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็ก การอบรม เลี้ยงดู ต้องสร้างบรรยากาศแห่งความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น รู้จักเหตุผลและการปฏิสัมพันธ์ที่ดี จะช่วยพัฒนาความรู้สึกตระหนักในคุณค่า เกิดความรักภาคภูมิใจในตนเองและรักผู้อื่น เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ไม่กระทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่งเป็นการพัฒนาตัวตน (Self) และการเป็นตัวของตัวเอง เป็นการหล่อหลอมทางคุณธรรม ทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา รวมทั้งการขัดเกลาพฤติกรรมประการหนึ่ง ในวัยต้นควรใช้แรงจูงใจจากภายนอก โดยการประพฤติตนเป็นแบบอย่างของพ่อแม่ การชี้แนะให้เห็นแบบอย่างที่ดีของคนในชุมชน หรือข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ จากโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้เด็กใช้กระบวนการทางปัญญาพิจารณาเสริมสร้างค่านิยมที่ชัดเจนมากขึ้น เมื่อเด็กเติบโตขึ้นเข้าเรียนในโรงเรียนก็มีการสานต่อสร้างเสริมและพัฒนาพฤติกรรมโดยครูและชุมชน การที่ผู้ปกครองและโรงเรียนร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันในการจัดกิจกรรมและน่านักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย เช่น พิธีการทางศาสนา การเลือกตั้งต่าง ๆ ในชุมชน การรณรงค์ให้ผู้ปกครองและประชาชนไปใช้สิทธิ จะเป็นการปลูกฝังความรู้ ความคิด และประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักเรียน การสร้างความตระหนักให้นักเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนและสังคม เช่น การเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือผู้อื่น การบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน รวมทั้งการไม่ทะเลาะวิวาทกันในที่สาธารณะ ก็เป็นการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่เด็กนักเรียนทั้งสิ้น

สร้างความตระหนักให้นักเรียน

เมื่อผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เต็มใจประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน ได้สังเกตและเลียนแบบ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทั้งการเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตลอดจนการช่วยกันกระตุ้นและปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเช่นเดียวกัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวตรงตามทฤษฎีการพิจารณาและส่งเสริมค่านิยมของ หลุยส์ แรทส์ และคณะ (Ruths Louis E. Harmin Marrill and Simon Sydney 1966 อ้างใน วัชร ฐวรธรรม 2538 : 2 - 4) ที่กล่าวว่า "บุคคลจะประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งใด ก็ต่อเมื่อได้เห็นคุณค่าของสิ่งนั้นว่าดีงาม ถูกต้อง ควรแก่การยึดถือ" ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

การเลือก	ขั้นที่ 1 สำรวจทางเลือก
	ขั้นที่ 2 พิจารณาลักษณะที่เกิดจากแต่ละทางเลือก
	ขั้นที่ 3 ตัดสินใจเลือกโดยเสรี
การนิยามซาบซึ้ง	ขั้นที่ 4 มีความสุข + ภูมิใจ
	ขั้นที่ 5 เต็มใจประกาศยืนยันให้เป็นที่ยอมรับ
การปฏิบัติ	ขั้นที่ 6 แสดงค่านิยม
	ขั้นที่ 7 ปฏิบัติซ้ำ ๆ ให้เป็นกิจนิสัย

ในการสร้างความตระหนักให้นักเรียนโดยให้ทฤษฎีการพิจารณาและส่งเสริมค่านิยมให้นักเรียน คือ การให้นักเรียนได้สำรวจความคิด ความเชื่อ ความต้องการ และความต้องการของตนเองว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเช่นใดในขณะนี้ และนักเรียนคิดว่าพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติอยู่นั้นเหมาะสม ถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นหรือไม่ อย่างไร ดีหรือไม่ดี ถ้าดีควรปฏิบัติต่อไปหรือไม่ ถ้าไม่ดีนักเรียนจะปรับปรุงแก้ไขตนเองอย่างไร นักเรียนจะเลือกการดำเนินชีวิตตามค่านิยมของตนเองด้วยความเต็มใจและมีความสุข เพราะได้คิดพิจารณาและค้นพบแล้ว รวมทั้งการได้สังเกตเห็นพฤติกรรมที่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นบุคคลที่ตนเคารพปฏิบัติอยู่เป็นประจำ การได้รับความรู้ การฝึกอบรม และการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย

ทั้งในและนอกห้องเรียน นักเรียนก็จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามไปด้วย ซึ่งตรงกับความคิดของนักจิตวิทยาหลายท่าน ดังนี้

รูปแบบของสกินเนอร์ (The Skinner Model)

สกินเนอร์ (B.F. Skinner) (อ้างอิงมาจาก กองวิจัยทางการศึกษา 2542 : 41 - 43) ซึ่งเป็นผู้นำคนสำคัญคนหนึ่งของกลุ่มพฤติกรรมนิยม เขาเชื่อว่าการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองจะทำให้สามารถปรับพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการได้ สกินเนอร์ ได้ทดลองทฤษฎีของเขาในกลุ่มทดลองซึ่งเป็นทั้งสัตว์และเด็กทารก ซึ่งรวมทั้งลูกสาวของเขาด้วย ผลการทดลองของเขาได้ถูกนำมาใช้ในวงการศึกษามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมและการกระตุ้นพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งมีชื่อว่า การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification)

หลักการ

- 1 พฤติกรรมจะถูกปรับโดยผลที่เกิดขึ้นตามมา อันเป็นผลจากการกระทำของบุคคล
- 2 การให้แรงเสริม (รางวัล) อย่างมีระบบ สามารถปรับพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นไป

ในทิศทางที่ต้องการได้

- 3 พฤติกรรมจะอ่อนลง ถ้าไม่ตามด้วยแรงเสริม
- 4 พฤติกรรมจะอ่อนลง ถ้าถูกลดโทษ
- 5 ในช่วงเริ่มแรกของการเรียนรู้ แรงเสริมอย่างคงที่จะให้ผลดีมาก
- 6 หลังจากการเรียนรู้ถึงระดับที่ต้องการ มันจะอยู่คงที่ และต้องการแรงเสริมเป็นบาง

โอกาสเท่านั้น

- 7 การปรับพฤติกรรม สามารถนำไปใช้ได้ 2 วิธี คือ

7.1 ครูสังเกตนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ถ้าครูให้รางวัล เด็กจะมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำ

7.2 ครูสังเกตนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ครูไม่ลงโทษ ครูแสดงความไม่พอใจแล้วยกย่องคนที่ประพฤติดีเด็กที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จะลดพฤติกรรมนั้นลง

8 การปรับพฤติกรรมสามารถใช้แรงเสริมหลายวิธี เช่น การใช้คำพูด การแสดงสีหน้า ท่าทาง การใช้เครื่องหมายหรือรูปดาว การให้พักผ่อน การให้เล่นกับเพื่อน การให้รางวัลหรือประกาศเกียรติคุณ

สกินเนอร์ คัดค้านการใช้วิธีลงโทษเพื่อยุติพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เขากล่าวว่า การลงโทษอาจจะให้ผลในการหยุดพฤติกรรมเร็วกว่าการเสริมแรงในทางบวก แต่จะให้ผลร้ายตามมา นั่นก็คือการลงโทษจะไปทำร้ายความรู้สึกของนักเรียน เด็กอาจจะโกรธ ต้องการแก้แค้น หรือมีจะนั้น จะแสดงอาการถอยหนี หลบเลี่ยง และทำให้การเรียนรู้วิชาการไม่ได้ผล สกินเนอร์เสนอแนะว่า ครูควรใช้การลงโทษให้น้อยที่สุด เด็กอาจถูกลงโทษโดยวิธีการที่ไม่รุนแรง เฉพาะในกรณีที่ครูได้ตกลงกับนักเรียนแล้ว หากนักเรียนฝ่าฝืน นักเรียนจะเป็นผู้เลือกการถูกลงโทษด้วยตนเอง

ตัวอย่างการใช้กระบวนการปรับพฤติกรรมในห้องเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตามรูปแบบของสกินเนอร์

1. การใช้กฎ – มินเชย – ยกย่อง (RIP – Rules – Ignore – Praise)

ครูกับเด็กสร้างกฎร่วมกันเพื่อสร้างความตระหนัก และเห็นความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้

1.1 การเคารพในสิทธิของผู้มาก่อนหลัง เคารพในความเป็นเจ้าของ สิ่งของ เครื่องใช้

และต้องรู้จักขออนุญาตเมื่อล่วงล้ำเข้าไปในที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่น

1.2 การแสดงความเคารพแก่บุคคลที่อาวุโสกว่า

1.3 ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด

1.4 การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น แล้วคิดใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ

ครูเขียนกฎติดไว้หน้าชั้นเรียน ซึ่งกฎของแต่ละห้องอาจจะมีลำดับความยากง่ายในการปฏิบัติ ต่างกันตามระดับชั้น และข้อตกลงของแต่ละกลุ่ม ครูจะต้องรักษากฎ ถ้านักเรียนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ครูจะใช้วิธีการให้แรงเสริมโดยการยกย่อง ให้รางวัล ให้เกียรติบัตร ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม ครูจะแสดงอาการไม่พอใจและพยายามยกย่อง ชมเชยผู้ปฏิบัติตาม เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของผู้ไม่รักษากฎระเบียบของกลุ่ม ให้เกิดความตื่นตัวและละเลยพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เข้ากับกฎกติกาที่กลุ่มร่วมกันตั้งขึ้นได้

2. การใช้กฎ – รางวัล – ลงโทษ (RRP – Rules Reward – Punishment)

วิธีการนี้จะเริ่มที่การตั้งกฎ เน้นการให้รางวัล แต่จะไม่เน้นเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การตั้งกฎจะใช้วิธีเดียวกับวิธีการที่หนึ่ง คือ พยายามให้น้อยที่สุด เด็กที่ปฏิบัติตามกฎจะได้รับรางวัลจากครูในหลายรูปแบบ อาจจะได้เป็นรายบุคคลหรือทั้งห้อง เด็กที่ไม่ปฏิบัติตามจะต้องถูกลงโทษตามกฎที่ตกลงไว้ โดยที่เด็กเลือกลงโทษตัวเอง หรือคณะกรรมการห้องร่วมกันประชุมพิจารณาโทษ ทั้งนี้ครูจะไม่เป็นผู้ลงโทษด้วยตนเอง

แนวคิดในการปรับพฤติกรรมในห้องเรียนตามรูปแบบของสกินเนอร์นี้ หากมีการเสริมแรงหรือกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจที่จะกระทำ ก็จะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้ดีทางหนึ่ง

รูปแบบของไตรเคอร์ (The Dreikure Model)

รูดอล์ฟ ไตรเคอร์ (Rudolf Dreikure อ้างอิงมาจาก กองวิจัยทางการศึกษา 2542 :

49 - 50) เคยเป็นผู้อำนวยการของสถาบัน อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler) ในชิคาโก และเป็นจิตแพทย์ในโรงเรียนแพทย์ของมหาวิทยาลัย ชิคาโก ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมในด้านการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาอย่างมาก

หลักการ

ครูแบบประชาธิปไตย จะใช้วิธีการแนะแนวเป็นผู้นำให้เด็กมีส่วนในการตั้งกฎ และเด็กต้องการยอมรับ การมีส่วนร่วมเขาย้ำว่า การลงโทษเป็นการสอนเด็กว่าอะไรไม่ควรทำ แต่ไม่ได้สอนสิ่งที่ควรทำ ดังนั้นควรจะสอนให้เด็กรู้ว่า ครูหวังสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเขา เด็กควรมีโอกาสสร้างกฎและรู้ผลที่จะเกิดขึ้น ครูต้องสอนมโนทัศน์ต่อไปนี้ให้แก่เด็ก

- 1 เด็กรับผิดชอบการกระทำของตนเอง
- 2 เด็กเคารพตนเองและผู้อื่น
- 3 เด็กเข้าใจถึงพฤติกรรมของตนเองที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้อื่น
- 4 เด็กรับรู้ว่ามีกฎและผลของความประพฤติในห้องเรียน

ดังนั้น การนำรูปแบบของไตรเคอร์มาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงต้องใช้วิธีการสอนแบบประชาธิปไตยในการสอนหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นการสอน

วิชาใดก็ตาม คือ การให้เสรีภาพในห้องเรียน โดยครูกระตุ้นให้เด็กเกิดความตระหนักในความจำเป็นของกระบวนการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ให้นักเรียนมีความเข้าใจค่านิยมที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ครูต้องนำเอาวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ มาใช้ เช่น การสอนแบบ 4 Mat การสอนแบบแก้ปัญหา การสอนแบบทดลอง การสอนแบบวิทยาศาสตร์ รู้จักการวิจารณ์ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ และแบ่งหน้าที่กันทำ มีการรับผิดชอบร่วมกัน โดยครูใช้หลักดังนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกชั้นเรียน เพื่อสร้างนิสัยให้เด็กเห็นความสำคัญของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
2. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ โดยการฝึกให้นักเรียนเกิดความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อผลสำเร็จของงาน
3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีเสรีภาพในการเลือกวิธีการเรียน และบทเรียนในขอบเขตของหลักสูตร โดยให้นักเรียนใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการเรียนตามความถนัดและความสามารถของตน แทนที่จะเรียนตามที่ครูกำหนด เพื่อฝึกเสรีภาพในการคิด
4. ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้และความประพฤติที่ได้รับการปรับเปลี่ยนจากโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอจนเป็นกิจนิสัย เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีกับทางบ้านและชุมชน
5. ส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย เช่น การเคารพในสิทธิของผู้อื่น เช่น ผู้มาก่อนต้องได้ใช้บริการก่อน การไม่หยิบข้าวของเครื่องใช้ของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเสียก่อน และการไม่ส่งเสียงดังรบกวนสมาธิของผู้อื่น
6. ส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน เพราะวินัยเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตย สมาชิกที่ดีต้องรู้จักควบคุมตัวเอง การฝึกในลักษณะนี้ย่อมทำให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคย เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยต่อตนเองและส่วนรวม
7. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยนักเรียนจะต้องวางระเบียบของตนเองของห้องเรียนโดยไม่ต้องบังคับ ซึ่งจะเป็นการฝึกประชาธิปไตยต่อหมู่คณะต่อไป

การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีการทำงานร่วมกัน จะเป็นการฝึกลักษณะนิสัยที่แสดงถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนได้

เมื่อนักเรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย นักเรียนก็จะประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิตด้วยความเต็มใจ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย มีความเข้าใจในพื้นฐานหลักการประชาธิปไตย ควรใช้กิจกรรมและวิธีการหลาย ๆ วิธี เพื่อสร้างเสริมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมดังกล่าว

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 5 - 6) ได้เสนอจุดเน้นเกี่ยวกับการฝึกให้นักเรียน มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เน้นให้ครูผู้สอนทุกคนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มในทุกกลุ่มประสบการณ์ เพื่อปลูกฝังการทำงานเป็นกลุ่ม การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนการใช้มติเพื่อหาข้อตกลง ซึ่งจะสอดคล้องกันทั้งหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผลที่ได้รับคือนักเรียนจะได้ทั้งความรู้ตามเนื้อหาวิชา และเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย ตามคุณลักษณะที่ต้องการเน้น 3 ประการ คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม เช่น การเข้าแถวส่งงาน การยอมรับข้อตกลงของกลุ่ม และการเคารพกฎกติกาของห้องเรียน และการตัดสินใจด้วยเหตุผล

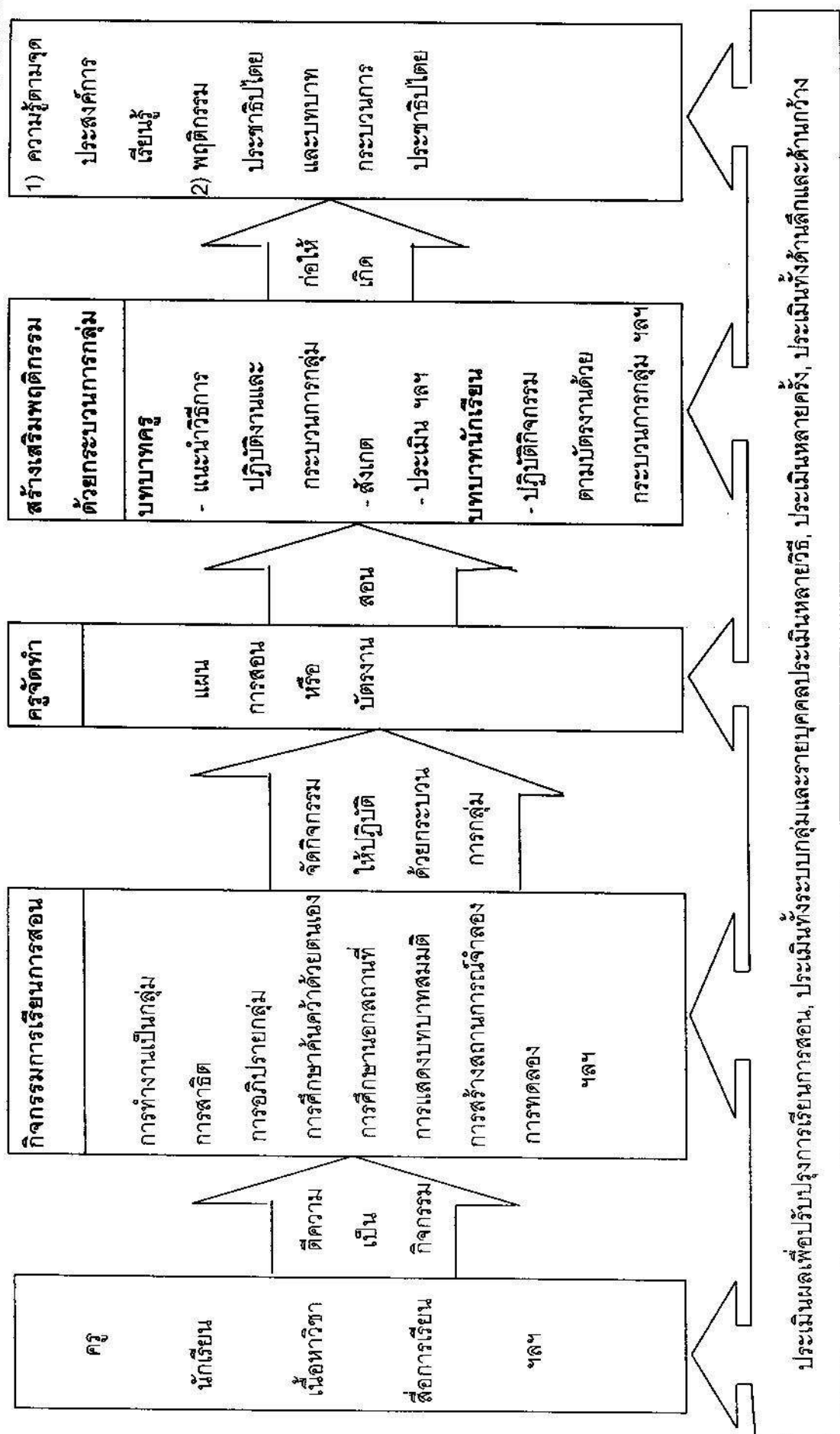
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียน หรือในโรงเรียน เมื่อโรงเรียนได้พิจารณาเห็นว่านักเรียนได้รับการฝึกฝนเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตยในห้องเรียน จนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการเน้นพอสมควรแล้ว โรงเรียนจึงจัดกิจกรรมเพื่อฝึกฝนในเรื่องระบบประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียนต่อไป นั่นคือ การฝึกกระบวนการในการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ในการวางแผนการทำงาน ต้องมีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน เมื่อมีปัญหาในการทำงานเกิดขึ้น

ต้องให้เหตุผลในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน ผูกการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่เล่นไม่ส่งเสียงดังรบกวนขณะที่ผู้อื่นกำลังเรียน และไม่ทำให้สมบัติของส่วนรวมเสียหาย ฯลฯ

โรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไป ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นปกติอยู่แล้ว เช่น กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมทำความสะอาดสถานที่ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมตรวจสุขภาพ ฯลฯ โรงเรียนสามารถอาศัยกิจกรรมดังกล่าวเหล่านั้นเป็นสื่อในการฝึกฝนนักเรียนในเรื่องระบบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี หรือคณะกรรมการและนักเรียนจะร่วมกันคิดร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้นมาใหม่ก็ได้ แต่การดำเนินงานตามกิจกรรมทั้งหมดต้องดำเนินงานในรูปของกลุ่มบุคคล คือ คณะกรรมการ โดยมีคณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการและครูที่ปรึกษากิจกรรมเหล่านี้ต้องอาศัยนักเรียนที่จะมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก คณะกรรมการจึงต้องดำเนินงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ วางแผนในการทำงาน ดำเนินงานร่วมกัน และประเมินผลการทำงานร่วมกัน เพื่อฝึกให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมด้านคุณธรรม และประพฤติปฏิบัติสม่ำเสมอเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต

เพื่อให้การสร้างเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย และระบบประชาธิปไตยเป็นไปได้โดยรวดเร็ว โรงเรียนจึงต้องสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในโรงเรียนด้วย เมื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินไปตามแนวทางประชาธิปไตย บรรยากาศในโรงเรียนรวมถึงการประพฤติปฏิบัติของครูเป็นไปในทิศทางประชาธิปไตย ก็จะช่วยสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียนได้ง่ายขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยว่า มิได้หมายถึงการแยกสอนเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยเพียงอย่างเดียว หากแต่หมายถึง การใช้ทุกเนื้อหา ใช้ทุกกิจกรรมที่ครูจัดเป็นสื่อเพื่อฝึกให้นักเรียนเกิดทั้งความรู้ ตามเนื้อหาวิชาและเกิดวิถีชีวิตประชาธิปไตย ดังแสดงในแผนภูมิที่ 3

จากแผนภูมิที่ 3 อธิบายได้ว่า แนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยตามกลุ่มประสบการณ์นั้น ประกอบด้วย

1. บัณฑิตนำเข้า ได้แก่ องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนการสอน คือ ครู นักเรียนเนื้อหาวิชาตามกลุ่มประสบการณ์ สื่อ เนื้อหาวิชาให้แก่นักเรียน และใช้สื่อการเรียนเป็น องค์ประกอบในการจัดกิจกรรม

2. กระบวนการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการพัฒนานักเรียนให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันคิดร่วมกันทำ มีการวางแผนและประเมินผลร่วมกัน ครูจึงเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาของนักเรียน

3. ผลที่เกิดขึ้น หลังจากนักเรียนผ่านขั้นตอนของกระบวนการสอนแล้ว สิ่งที่เราคาดว่าจะเกิดขึ้นในตัวนักเรียนก็คือ ความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมประชาธิปไตยที่จะค่อย ๆ สะสมในตัวนักเรียน แล้วพัฒนาต่อไปตามแนวทางที่ถูกต้อง

4. การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่จะตรวจสอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูว่า บรรลุจุดประสงค์หรือไม่ ดังนั้นในระหว่างการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีการประเมินผลตลอดเวลา โดยครูเป็นผู้ประเมินผล การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

นอกจากนี้กรมสามัญศึกษา (2536 : 37 - 38) ได้กล่าวถึงการกำหนดนโยบายให้โรงเรียนในสังกัด ดำเนินการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยมีลำดับขั้นตอนดังแสดงในแผนภูมิที่ 4 ดังนี้

จากแผนภูมิที่ 3 อธิบายได้ว่า แนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยตามกลุ่มประสบการณ์นั้น ประกอบด้วย

1. บัณฑิตนำเข้า ได้แก่ องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนการสอน คือ ครู นักเรียนเนื้อหาวิชาตามกลุ่มประสบการณ์ สื่อ เนื้อหาวิชาให้นักเรียน และใช้สื่อการเรียนเป็นองค์ประกอบในการจัดกิจกรรม

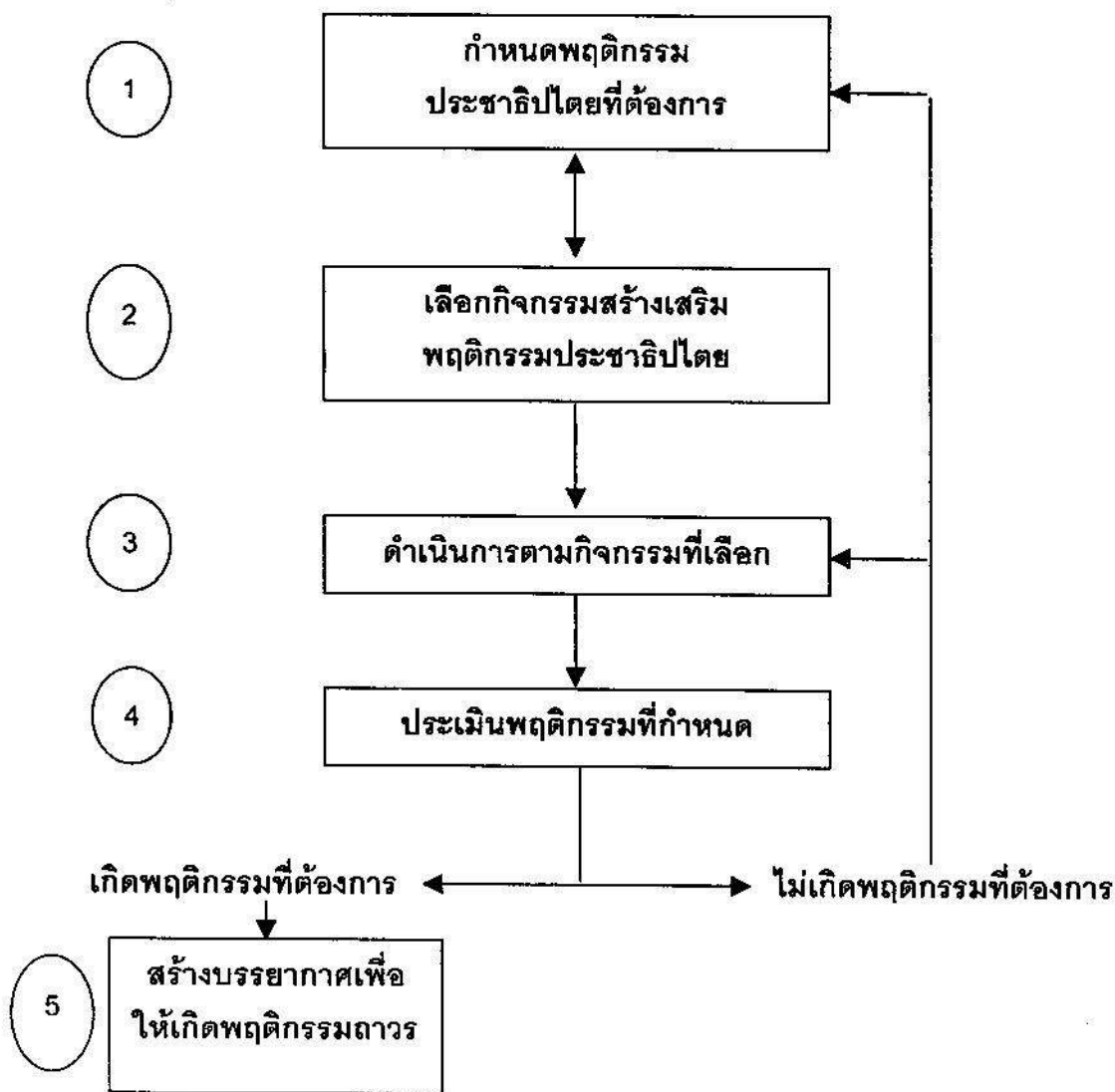
2. กระบวนการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการพัฒนานักเรียนให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันคิดร่วมกันทำ มีการวางแผนและประเมินผลร่วมกัน ครูจึงเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาของนักเรียน

3. ผลที่เกิดขึ้น หลังจากนักเรียนผ่านขั้นตอนของกระบวนการสอนแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนก็คือ ความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมประชาธิปไตยที่จะค่อย ๆ สะสมในตัวนักเรียน แล้วพัฒนาต่อไปตามแนวทางที่ถูกต้อง

4. การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่จะตรวจสอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูว่า บรรลุจุดประสงค์หรือไม่ ดังนั้นในระหว่างการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีการประเมินผลตลอดเวลา โดยครูเป็นผู้ประเมินผล การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

นอกจากนี้กรมสามัญศึกษา (2536 : 37 - 38) ได้กล่าวถึงการกำหนดนโยบายให้โรงเรียนในสังกัด ดำเนินการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยมีลำดับขั้นตอนดังแสดงในแผนภูมิที่ 4 ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเสริมประชาธิปไตย

แผนภูมิที่ 4 การจัดกิจกรรมสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

ที่มา : กอบกุล ดิษฐแย้ม 2543 : 27

จากแผนภูมิดังกล่าว อธิบายขั้นตอนได้ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการ

โรงเรียนวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยผู้บริหาร ครู และนักเรียน ร่วมกันแล้วแต่กรณี เพื่อให้ได้ข้อมูลชัดเจนว่า พฤติกรรมอะไรที่ยังจำเป็นต้องสร้างเสริมหรือปรับปรุง โดยพิจารณาจากพฤติกรรมประชาธิปไตยที่กำหนด

2. เลือกกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการ

ผู้บริหาร ครู หรือนักเรียนร่วมกันเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพและความจำเป็นในโรงเรียน และเป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้สำเร็จได้

บางกรณีที่เป็นนโยบายและจะต้องปฏิบัติ โรงเรียนสามารถเลือกกิจกรรมก่อนแล้ว สอดแทรกวัตถุประสงค์พฤติกรรมประชาธิปไตยเข้าไปในวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ

3. ดำเนินการตามกิจกรรมที่เลือกแล้ว

ผู้เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยการใช้องค์กรต่าง ๆ เป็นสื่อ เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม การสาธิต การอภิปราย หรือการทดลอง ฯลฯ โดยการให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ ร่วมจิตใจ เพื่อให้เกิดการตระหนักเห็นคุณค่า มีจิตสำนึกและอุดมการณ์ทางประชาธิปไตย

4. ประเมินพฤติกรรมที่กำหนด

เพื่อพิจารณาว่าพฤติกรรมที่สร้างเสริมนั้นเกิดขึ้นหรือไม่ เพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขในขั้นตอนใด เช่น สังเกตพฤติกรรมว่าเกิดตามจุดประสงค์หรือไม่ ถ้ายังไม่เกิดตามจุดประสงค์ก็ต้องกลับไปจัดกิจกรรมใหม่

5. สร้างบรรยากาศให้เกิดพฤติกรรมถาวร

เมื่อพบว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปตามเป้าหมายแล้วต้องกำหนดมาตรการต่าง ๆ เช่น ครูทำเป็นตัวอย่าง ออกเป็นระเบียบของโรงเรียน จัดบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นต้น

การสร้างเสริมประชาธิปไตยดังกล่าวนี้ โรงเรียนควรถือเป็นหลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการจัดองค์การบริหาร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียน และการจัดสภาพแวดล้อม หรือบรรยากาศในโรงเรียน ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีบุคลากรแต่ละฝ่าย หรือหลายฝ่ายเกี่ยวข้องด้วย แตกต่างกันไปแล้วแต่กรณี

ทัศนา เขมมณี (2536 : 8 - 9) ได้เสนอแนะวิธีการเสริมสร้างวิถีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยให้นักเรียน โดยได้ทดลองฝึกประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมที่สามารถใช้สอดแทรกในการสอน

- 1.1 การจัดกิจกรรมกลุ่มในการเรียน โดยให้ผู้เรียนผลัดกันรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ผลัดกันเป็นผู้นำและผู้ตาม
- 1.2 การจัดกลุ่มอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ
- 1.3 การฝึกให้ผู้เรียนตัดสินใจอย่างรอบคอบและเป็นกลาง โดยครูตั้งปัญหาให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจ
- 1.4 การจัดกิจกรรมไต่ถาม เพื่อฝึกการรับฟัง การใช้เหตุผล และการโต้ตอบ
- 1.5 การฝึกเขียน และวิจารณ์คำโฆษณา คำชี้แจง และบทความต่าง ๆ
- 1.6 ฝึกการยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของตน
- 1.7 การจัดประกวดบทความเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองที่พึงปฏิบัติ
- 1.8 การจัดทำสมุดภาพในเรื่องต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย เช่น สมุดภาพเกี่ยวกับสุขภาพิต คำคมต่าง ๆ ที่เตือนใจ สมุดภาพบุคคลตัวอย่าง เป็นต้น
- 1.9 การจัดป้ายนิเทศ โดยให้ผู้เรียนรับผิดชอบในการทำงานนี้เป็นกลุ่ม เพื่อเป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน และเพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน
- 1.10 การจัดการสัมภาษณ์ผู้ประพติตี ให้การยกย่องและให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ฯลฯ

2. กิจกรรมพิเศษ

- 2.1 การจัดเล่นเกมต่าง ๆ เพื่อฝึกให้รู้จักแพ้ รู้จักชนะ
- 2.2 การมอบหมายให้รับผิดชอบงานโรงเรียน เช่น ทำความสะอาดห้อง ดูแลสวนดอกไม้ เลี้ยงสัตว์ ดูแลนักเรียนข้ามถนน เป็นต้น
- 2.3 การจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน สภานักเรียน ให้ฝึกการทำงานโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 2.4 การจัดกลุ่มอภิปรายเพื่อตั้งกฎเกณฑ์ การรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น การจัดเวร การวางระเบียบปฏิบัติของห้อง ฯลฯ

2.5 การจัดการเล่นละคร เพื่อแสดงในงานต่าง ๆ เป็นการฝึกการทำงานช่วยกัน

เป็นหมู่

2.6 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญของโรงเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและ

รับผิดชอบ เช่น งานวันปีใหม่ วันกีฬา งานประจำปีของโรงเรียน งานวันเด็ก เป็นต้น

2.7 การจัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

2.8 การจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อฝึก

ตนเองให้ทำงานเพื่อส่วนรวม

2.9 การเข้าค่ายพักแรม เพื่อฝึกการอยู่และทำงานร่วมกัน

2.10 การส่งเสริมกิจกรรมอบรม ชุมชน สมาคมต่าง ๆ ที่มีลักษณะของการรวมกลุ่ม

ในทางที่ดี เป็นประโยชน์ เช่น กลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่น เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนปัจจุบันนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยกระบวนการประชาธิปไตยเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรม การจัดกิจกรรมทุกขั้นตอนจะเสริมสร้างคุณลักษณะพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยตรงไว้ในเนื้อหา วิชา และทางอ้อม โดยสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนทุกรายวิชาเป็นกลุ่ม เศรษฐกิจ กติกา มีวินัย แก้ปัญหาด้วยสติปัญญา การรู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล การใช้ความคิดใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา และการเคารพกติกาของสังคม การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่ม จะช่วยให้นักเรียนนำพฤติกรรมที่ได้รับการฝึกฝนจากการจัดกิจกรรม ทั้งในและนอกห้องเรียนไปพัฒนาตนเอง และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข

การเสริมแรง

การเสริมแรง เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม แล้ว และเพื่อให้พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมนั้นคงอยู่ รวมทั้งเป็นการให้กำลังใจแก่นักเรียนที่ตระหนักในความสำคัญและความจำเป็นของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม แล้วปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอัตราิปไตยของตนมาเป็นพฤติกรรมประชาธิปไตย เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติต่อไปด้วยความภาคภูมิใจ และกระตุ้นให้นักเรียนคนอื่น ๆ ทำตามด้วย เพราะการที่มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมใดออกมาจะต้องเกิดจากความต้องการ เป็นแรงยั่วยุให้เกิดพฤติกรรมนั้น ซึ่งความคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ มาสโลว์ (Maslow Hierarchical Theory of Motivation) Maslow (1970 : 47 อ้างใน Richard M. Ryckmen 1985 : 392 - 394) กล่าวว่า "ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ประกอบด้วย ความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย ความเป็นเจ้าของความรัก และการได้รับการยกย่อง"

ตามแนวคิดจิตวิทยามนุษยนิยม (Humanistic Theory) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้กันมากในการพัฒนามนุษย์ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์มีความดีและมีคุณค่าต่อการยอมรับ มีความต้องการมุ่งไปสู่สัจการแห่งตน ถ้าสิ่งแวดล้อมของเขาดีพอหรือเอื้ออำนวย แรงจูงใจของมนุษย์และกระบวนการพัฒนามุ่งไปสู่สัจการแห่งตนนั้น ส่วนใหญ่เป็นลำดับขั้นซึ่งได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เพื่อเกิดความอิสระในการเติมเต็มในลำดับขั้นต่อไป โดยทฤษฎีแรงจูงใจที่เป็นไปตามลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ ได้แสดงลำดับขั้นความต้องการไว้ดังนี้ (วัชร ฐวธรรม 2541 : 194)

ลักษณะของคนที่พัฒนาเป็นขั้น ๆ เริ่มตั้งแต่

ขั้นที่ 1 ด้านร่างกาย ยังมีความต้องการด้านการเจริญเติบโต ต้องการเงิน แสวงหาเพศ คือ มีความต้องการตั้งแต่เกิด

ขั้นที่ 2 ด้านความมั่นคงปลอดภัย ยังใกล้เคียงกับขั้นที่ 1 ยังไม่ถึงขั้นจิตใจ แต่จะอยู่ในลักษณะที่ต้องการต้องการให้พ่อแม่อยู่ข้าง ๆ รู้สึกถึงความปลอดภัย

ขั้นที่ 3 ความรักและความห่วงกันและกัน เมื่อขั้นที่ 1 กับ 2 เติบโตแล้ว คนจะต้องการความรัก ความเมตตา การให้ การเสียสละ ความจริงใจ ความเข้มแข็ง ความมีพลัง

ขั้นที่ 4 ความมีเกียรติและให้การยอมรับนับถือกันและกัน เมื่อคนได้รับความรัก ความเมตตา เรารักเขา เขารักเรา เมื่อเรารักเต็มไปด้วยรัก เราจะแสวงหาคักดีศรี คือ จะมีศักยภาพในความสำเร็จ มีความริเริ่ม เชื่อใจคน ให้ความไว้วางใจ รู้จักพึ่งตนเอง เป็นตัวของตัวเอง ตัวในที่นี้ก็คือ คักดีศรี นั่นเอง

ขั้นที่ 5 ค่านิยมของความเป็นมนุษย์ เป็นค่านิยมสูงสุดของตนเอง เป็นความต้องการสูงสุดของคน

เมื่อมนุษย์สามารถสนองความต้องการของตนในขั้นต่ำสุด ซึ่งเป็นความต้องการด้านสรีระ ได้แก่ อาหาร เพศ เงิน แล้วก็จะขยับสู่ความต้องการปลอดภัยในขั้นที่ 2 ขั้นความต้องการ ขั้นที่ 1 และ 2 เป็นความต้องการปัจจัยเบื้องต้นที่จำเป็นเพื่อการมีชีวิตอยู่

เมื่อได้รับรักเต็มแล้วในขั้นที่ 3 ความต้องการคักดีศรีและเกียรติ ในขั้นที่ 4 ก็จะเป็นตัวเร่งผลักดันให้ตนแสวงหา หรือแสดงพฤติกรรมให้รับเกียรติหรือคักดีศรีที่ตนต้องการ และเมื่อใครปฏิบัติตนอย่างไรก็จะได้บุคลิกภาพอยู่ในขั้นที่ตนปฏิบัติ

ลักษณะการแสดงออก ด้วยแรงผลักดันหรือแรงยั่วจากความต้องการเช่นนี้ จะช่วยให้ตนพัฒนาตนจนสมบูรณ์ทุกขั้นจนถึงขั้นที่ 5 ซึ่งเป็นขั้นแสวงหาคุณธรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและอาชีพ

เมื่อบุคคลแสวงหาคุณธรรม ก็จะแสดงพฤติกรรมครองคุณธรรมและปฏิบัติตนมีวินัยและจริยธรรม ชีวิตย่อมจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิผลทั้งในเชิงสังคม (จิตใจ) และในเชิงเศรษฐกิจ (เงิน งาน)

สำหรับความต้องการในขั้น 3 และ 4 ซึ่งได้แก่ ความรัก และคักดีศรีนี้ นักจิตวิทยายังระบุว่า เป็นความต้องการที่มนุษย์ขาดไม่ได้ เรียกว่า ค่านิยมพื้นฐาน ซึ่งเป็นระดับความต้องการที่เป็นพื้นฐานของโครงสร้างบุคลิกภาพที่มีประสิทธิผล ถ้าหากเติมเต็มแล้วก็จะสร้างความเข้มแข็ง สร้างพลังอำนาจในตน ทำให้บุคคลที่เติมเต็มในขั้นนี้เป็นทรัพยากรที่มีบารมีเต็มเปี่ยมด้วยเมตตาจิตและคักดีศรี พร้อมทั้งจะให้และรับ พร้อมทั้งจะมองตนเองและทุกคนในมุมมอง พร้อมทั้งจะพัฒนาทรัพยากรในตน พร้อมทั้งจะช่วยพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในเชิงสร้างสรรค์ กอปรด้วยคุณธรรมจริยธรรมและวินัยในทุก ๆ คน

จากผลการวิจัยตรงนี้เอง ทำให้นักพัฒนาทรัพยากรคน นักจิตวิทยา และนักการศึกษา

ยึดถือเป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างคุณธรรมจริยธรรม และวินัยในบุคลิกภาพด้วยการเติมเต็มเยาวชนด้วยค่านิยม

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีอำนาจมากที่สุด และเห็นได้ชัดที่สุดจากความต้องการทั้งหมด เป็นความต้องการที่ช่วยการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจน การพักผ่อน นอนหลับ ความต้องการเพศ ความต้องการความอบอุ่น แรงขับของร่างกายเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความอยู่รอดของร่างกายและอินทรีย์ ความพึงพอใจที่ได้รับในขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่า และถ้าบุคคลได้ประสบความล้มเหลวที่จะสนองความต้องการพื้นฐานนี้ก็จะไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้น

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจแล้ว บุคคลก็จะพัฒนาการไปสู่ขั้นใหม่ต่อไป ซึ่งขั้นนี้เรียกว่า ความต้องการความปลอดภัยหรือความรู้สึกมั่นคง (Safety and Security) Maslow กล่าวว่าความต้องการความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารกและในเด็กเล็ก ๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็ก ๆ ต้องการความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยผู้อื่น

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกาย และต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลต้องการได้รับความต้องการและความเป็นเจ้าของโดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือกับผู้อื่น สมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับบุคคล กล่าวคือ บุคคลจะรู้สึกเจ็บปวดมากเมื่อถูกทอดทิ้งไม่มีใครยอมรับ หรือถูกตัดออกจากสังคม

ความรักที่แท้จริงจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดี ความสัมพันธ์ของความรักระหว่างคน 2 คน จะรวมถึงความรู้สึกนับถือซึ่งกันและกัน การยกย่อง และความไว้วางใจแก่กัน นอกจากนี้ Maslow ยังย้ำว่า ความต้องการความรักของคนจะเป็นความรักที่เป็นไปในลักษณะทั้งการรู้จักให้ความรักต่อผู้อื่น และรู้จักที่จะรับความรักจากผู้อื่น การได้รับความรักและได้รับการยอมรับจากผู้อื่นเป็นสิ่งที่

ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า บุคคลที่ขาดความรักก็จะรู้สึกว่าชีวิตไร้ค่า มีความรู้สึกอ้างว้างและเคียดแค้น

4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self-Esteem Needs) เมื่อความต้องการได้รับความรักและการให้ความรักแก่ผู้อื่นเป็นไปอย่างมีเหตุผล และทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจแล้ว ผลผลักดันในขั้นที่ 3 ก็จะลดลงและมีความต้องการในขั้นต่อไปมาแทนที่ กล่าวคือ มนุษย์ต้องการที่จะได้รับความนับถือยกย่องเป็นลำดับต่อไป ความต้องการได้รับความนับถือยกย่องแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 ความต้องการนับถือตนเอง (Self-Respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแข็งแรง มีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นและมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่า เขามีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภารกิจต่าง ๆ และมีชีวิตที่เด่นดัง

4.2 ความต้องการได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from Other) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับยกย่อง ได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขานและเป็นที่ชื่นชมยินดี มีความต้องการที่จะได้รับความยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขากระทำ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าว่าความสามารถของเขาได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย ประกาศเกียรติคุณ ทั้งเป็นรายบุคคลและรายชั้นเรียน เป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความต้องการในขั้นที่ 4 คือ ความต้องการได้รับการนับถือยกย่องชมเชยซึ่งเมื่อเขาได้รับในสิ่งที่ต้องการก็จะเกิดแรงผลักดันให้กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นประจำ จนเป็นวิถีชีวิตด้วยความภาคภูมิใจ

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนโรงเรียน ประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

โรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 6 ห้องเรียน สังกัดคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีนักเรียนทั้งหมด 301 คน ผู้บริหารและผู้ช่วย 2 คน ครู 12 คน บุคลากร 2 คน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนเป็นไปในแนว นักเรียนเป็นสำคัญ กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น สภาพปัญหาของโรงเรียนโดยทั่วไป คือ การใช้สถานที่ร่วมกันกับคณะครุศาสตร์ โดยนักเรียนประถมสาธิตใช้ชั้น 2 ทั้งชั้น จำนวน 8 ห้องเรียน เป็นห้องเรียน 6 ห้อง ห้องพักครู 2 ห้อง ส่วนนักศึกษาของครุศาสตร์ เรียนชั้นที่เหลือ เวลาเรียน ของนักศึกษา กับนักเรียนจะไม่ตรงกัน นักเรียนเรียนเป็นชั่วโมง เริ่มเรียน 8.30 น. พัก 11.30 น. ในขณะที่นักศึกษาเริ่มเรียน 8.20 น. พัก 12.00 น. การเข้าเรียนและเลิกเรียนไม่ตรงกันเช่นนี้ก่อให้เกิด ปัญหาในเรื่องของเสียงรบกวน เช่น เวลาเข้าขณะที่นักศึกษาเข้าเรียนแล้ว นักเรียนสาธิตอบรมและมีกิจกรรมหน้าเสาธงหรือเวลา 11.30 - 12.30 น. ขณะที่นักเรียนสาธิตพักกลางวันก็จะเล่นกันเสียงดัง หรือจัดกิจกรรมเสียงตามสาย ทำให้รบกวนสมาธิของนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอน ปัญหาเหล่านี้เป็น ปัญหาในเรื่องของพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านคารวธรรม เรื่องการไม่เคารพในสิทธิของผู้อื่นด้วยการส่งเสียงดังรบกวน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าต้องแก้ไข ด้านความประพฤติของนักเรียนส่วนมากพฤติกรรม ที่แสดงออกจะเป็นไปในลักษณะของการขาดวินัย ฟุ่มเฟือย ไม่ตั้งใจเรียน การส่งงานครู และการ เข้าแถวรับบริการของโรงเรียนไม่เป็นระเบียบ เอาแต่ใจตนเอง นึกอยากจะทำอะไรก็ทำตามใจชอบ ไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ไม่ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและกฎของโรงเรียน เนื่องจากการได้รับการตามใจจากที่บ้าน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ตามใจบุตรในเรื่องของการใช้จ่าย สิ่งของ เครื่องใช้ที่ให้นักเรียนนำมาใช้ที่โรงเรียนล้วนแต่ของดี ราคาแพง แต่นักเรียนไม่เคยรู้คุณค่า ทั้งขว้าง ไม่รับผิดชอบสิ่งของเครื่องใช้ของตนเอง นักเรียนบางคนจึงเก็บไปเป็นสมบัติของตนเอง ไม่ส่งครูหรือ ส่งคืนให้เจ้าของ การแสดงความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็น และการตัดสินใจในกลุ่มยังต้อง ปรับปรุงแก้ไข จากการพูดคุยกับนักเรียนหรือผู้ปกครองได้ข้อมูลว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้เวลา กับ การประกอบอาชีพมากกว่าการใกล้ชิดอบรมดูแลลูก ปล่อยให้เป็นการละเลยหน้าที่ของพี่เลี้ยง ดังนั้น

นักเรียนจึงค่อนข้างจะก้าวร้าว พุดจาซ่มเหง วางอำนาจ และแสดงกิริยาไม่สุภาพ อันเนื่องมาจากกระทำเป็นประจำที่บ้าน แล้วเคยชินนำมาปฏิบัติที่โรงเรียน การเล่นของนักเรียนก็เช่นเดียวกัน เมื่อพักกลางวันและตอนเย็นหลังเลิกเรียนแล้ว นักเรียนเป็นส่วนใหญ่จะต้องรอผู้ปกครองซึ่งเลิกงานแล้วมารับ ส่วนน้อยจะมีพี่เลี้ยงมารับ หรือกลับรถโรงเรียน ไม่มีนักเรียนเดินทางกลับบ้านเอง ดังนั้นช่วงเวลาที่ยุ่ปกครองยังไม่มารับ นักเรียนจะจับจองบริเวณทางเดินของอาคารชั้นล่างเป็นที่เล่น ซึ่งต้องใช้เนื้อที่บริเวณกว้าง เช่น การเล่นกระโดดยาง การเล่นแข่งรถบังคับ ทำให้เกิดขวางทางเดินมาก และนักเรียนผู้ชายบางส่วนจะใช้บริเวณถนนหน้าอาคารเรียนซึ่งเป็นที่ยอดรถของครู อาจารย์ เป็นสนามฟุตบอล ทำให้รถของอาจารย์เสียหาย พฤติกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นพฤติกรรมที่ขาดความเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่เคารพในกฎระเบียบของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องพัฒนาอย่างรีบด่วน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกและค่านิยมในเรื่องความมีเหตุผล ความมีระเบียบวินัย เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การมีสัมมาคารวะและการเคารพกฎกติกาของกลุ่ม พฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่สังคมไทยซึ่งปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มุ่งหวังให้เกิดขึ้นและฝังแน่นติดตัวในแต่ละคน ในสังคมเรียกพฤติกรรมนี้ว่าพฤติกรรมด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตยซึ่งมี 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านปัญญาธรรม และด้านสามัคคีธรรม แต่สำหรับผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารจะมุ่งเน้นการพัฒนาวินัยด้านการยอมรับ ซึ่งหมายรวมถึงการเคารพสิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวม และกฎระเบียบของสังคมให้มากกว่าด้านอื่น ๆ โดยถือหลักแนวความคิดของพระเมธีธรรมภรณ์ (2541 : 15 - 17) ที่กล่าวว่า "ปัจจุบันโลกมีแนวโน้มไปในแนวทางประชาธิปไตย เพราะเป็นระบอบที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ และการจะสร้างประชาธิปไตยได้ต้องมีวินัยเสียก่อน การสอนให้มีวินัยประชาธิปไตยในโรงเรียน จะต้องยึดหลักการกระทำของครูที่เป็นแม่แบบ 3 ประการ คือ สอนให้จำ ทำให้ดู และอยู่ให้เห็น" และความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2541 : 61 - 62) ที่กล่าวว่า "ประชาธิปไตยที่ดีต้องมีวินัย และวินัยที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย ก่อนสร้างประชาธิปไตยต้องสร้างวินัยเสียก่อน การพัฒนาประชาธิปไตยและวินัย ทุกคนต้องเกี่ยวข้องหมดโดยรู้หน้าที่ของตน พ่อแม่ก็ต้องมีหน้าที่ในการปลูกฝังประชาธิปไตยและวินัย ครูก็ต้องปลูกฝังขดเชยส่วนที่ขาดแคลนในสังคม"

สำหรับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านการธรรมในโรงเรียนประถมสาธิตสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้วิจัยได้แนวทางจากการศึกษาทฤษฎีทางจิตวิทยาและแนวคิดของนักการศึกษา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีพื้นฐานแนวคิดและข้อตกลงแตกต่างกัน ในการนำมาใช้จึงไม่มีทฤษฎีใดที่มีความสมบูรณ์ในตัว แต่ผู้วิจัยนำมาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังกล่าวมาเบื้องต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรมแก่นักเรียน

งานวิจัยในประเทศ

ปิยะรัตน์ ศรีสมบัติ (2533) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งไกรสพวงษ์สงเคราะห์อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2532 ที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยต่ำ จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมบัติ ธนลาภสกุลกิจ (2535) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ในด้านการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารหัวหน้าสถานศึกษา จำนวน 99 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 99 คน และครูผู้สอน จำนวน 594 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลของการวิจัย พบว่า โรงเรียนได้วางแผนการจัดกิจกรรม โดยทำแผนพัฒนาและแผน

ปฏิบัติการประจำปี ยึดนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีผู้บริหารและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องเป็นผู้วางแผน และมอบให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้เขียนโครงการ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียนเป็นหลัก ใช้งบประมาณจากทางราชการ และผู้ดำเนินการจัดการเพิ่มเติม

โรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยหลายโครงการ จากการประเมินโครงการที่ดำเนินการได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ กิจกรรมการจัดอาหารกลางวัน กิจกรรมการจัดสหกรณ์นักเรียน กิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียน กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมบุคคลดีเด่น

บุญลือ เพชรดอน (2537) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่สอนโดยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กับการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองตะแบก จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 64 คน แบ่งเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเป็นประชาธิปไตย ไม่แตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัชร รัตนวัน (2538) ได้ประเมินโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตย ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ในด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้นด้านกระบวนการและด้านผลผลิตเพื่อเปรียบเทียบผลของการดำเนินงานโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการตามตัวแปร เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 119 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 119 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 274 คน ผลการศึกษาพบว่า

โครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวมตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต มีผลอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีผลอยู่ในระดับมากเช่นเดียว

กัน และผลการดำเนินงานโครงการในทัศนะของผู้ปกครองนักเรียน ด้านผลผลิตมีผลอยู่ในระดับมาก

บุญมี เด็ดอนันต์กุล (2538) ได้ศึกษาผลของการศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตยต่อการเปลี่ยนเจตคติต่อประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา จากกลุ่มตัวอย่าง 60 คน แยกเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน ได้รับการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิต และกลุ่มควบคุม 30 คน ไม่ได้รับการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิต หลังการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติต่อประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิต สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตอย่างมีนัยสำคัญตามสถิติที่ระดับ .059

ศิริพร กิจเกื้อกูล (2538) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิจัยแบบชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการมีความเคารพซึ่งกันและกัน ด้านการแบ่งปัน ร่วมงานกันและประสานงานกัน และด้านการมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา จากกลุ่มตัวอย่าง 430 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ทั้งตัวเลือกและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบว่า ค่า t ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งสามด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

กุลสุมาวดี พวันรัมย์ (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตยของครูอนุบาลในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทั่วประเทศ จำนวน 350 คน โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมและแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เด็กอยู่ในระดับมาก ในด้านการเคารพผู้อื่น ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติตนตามสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพของตนและผู้อื่น ด้านการแสดงความคิดเห็น และด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แต่ครูจัดประสบการณ์ระดับปานกลาง ในด้านการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และด้านการพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น

จากการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติหรือทัศนคติทางการเมืองในเด็กและผู้ใหญ่พบว่า ประชาชนมีเจตคติหรือทัศนคติทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากและได้รับการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตย หรือการที่ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านประชาธิปไตยให้นักเรียน มีส่วนส่งเสริม

ให้ผู้เรียนมีเจตคติ หรือมีส่วนช่วยพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

สมนึก มั่งน้อย (2539) ได้ศึกษาการรับรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน จำแนกตามประสบการณ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนแตกต่างกัน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้านค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนแตกต่างกัน รับรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยของตนอยู่ในระดับดีทุกด้าน คือ ด้านการรู้จัก ทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านการคิดถึงประโยชน์

สุวภีร์ วรจำปา (2539) ได้ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 214 คน ครูสายการสอนจำนวน 375 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 377 คน โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มาตรฐาน ส่วนประมาณค่า ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูสายการสอนในภาพรวมทุกด้าน เห็นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ศรัณญา สิริyawงษ์ (2540) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน กับพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครปฐม ประจำภาคเรียนที่ 2/2539 จำนวน 256 คน จาก 256 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามเรื่องการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้สอนและพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโดยใช้สถิติเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการจัดบรรยากาศ เพื่อสร้าง

เสริมการเรียนรู้การสอนประชาธิปไตย และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน โดยภาพรวมทั้งด้านคุณธรรม ปัญญาธรรม และ สำนึกศีลธรรม อยู่ในระดับมากเช่นกัน และพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนของ ครู กับพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวก

วาสนา รอดเชียง (2540) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย ด้านสำนึกศีลธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดทองธรรม จังหวัด สมุทรปราการ ปีการศึกษา 2539 โดยกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสำนึกศีลธรรมต่ำกว่า เปอร์เซนต์ไทล์ที่ได้ 25 ลงมา จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แล้วสุ่มตัวอย่างง่าย ให้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย สำหรับกลุ่มควบคุมได้รับการสอนปกติ เครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมด้านสำนึกศีลธรรม จากการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสำนึกศีลธรรมดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม และสูงกว่ากลุ่มการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย พบว่า โรงเรียนได้จัดกิจกรรม ส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างหลากหลาย มีทั้งการส่งเสริมโดยตรง เช่น การเลือกตั้งสภานักเรียน หรือ คณะกรรมการนักเรียน กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยและทางอ้อม ได้แก่ การจัดกิจกรรม สหกรณ์ กิจกรรมชุมชน การจัดกิจกรรมอื่น ๆ นอกห้องเรียนอื่น ๆ และการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม

สมัย บัวพัฒน์ (2540) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน มัธยมศึกษาของครูผู้สอน สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างคือ ครูอาจารย์ที่ ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 352 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนมี พฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยอยู่ในระดับ "มาก" เพศ อายุ และประสบการณ์ของครู ไม่ทำให้พฤติกรรมการสอน เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยแตกต่างกัน

สมศักดิ์ เรืองสุวรรณ (2541) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมปลูกฝังประชาธิปไตยตามกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5 โดยการศึกษาในระดับและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการจัดกิจกรรม ปลูกฝังประชาธิปไตยตามกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับการจัดกิจกรรมปลูกฝังประชาธิปไตย ตามกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาของรัฐบาลและเอกชนไม่มีความแตกต่างกัน ในขณะที่สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีระดับการศึกษาต่างกัน และมีประเภทต่างกัน

ศิริศักดิ์ ไหมคำม (2543) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมระหว่างนักเรียนที่มีเพศต่างกัน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติผลการวิจัยพบว่าเพศของผู้เรียนไม่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้สูงขึ้น และหลังจากการใช้การทดลองสอนแบบเทคนิคแม่แบบ จะมีผลพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยส่วนรวมและรายด้านมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

กอบกุล ดิษฐรัมย์ (2543) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียน และพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนตามรูปแบบการสอนที่เน้นเทคนิคการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม กับพฤติกรรมของนักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการสร้างเสริมประชาธิปไตยของนักเรียนซึ่งเป็นแผนการสอนที่เน้นการเรียนแบบร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ สื่อการเรียน การวัดและการประเมินผล จำแนกแผนการสอน 9 แผน ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมระดับดีมาก ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สิทธิศักดิ์ ไวกา (2543) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอน เพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน ประถมศึกษาของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้รับผิดชอบ โครงการประชาธิปไตยที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2542 จำนวน

194 คน เลือกสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน และใช้เกณฑ์การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูมีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยอยู่ในระดับ "มาก" ตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

ฟรีดแมน (Friedman 1973 : 4117 - A) ศึกษากรณีมีส่วนร่วมด้านประชาธิปไตย ศึกษาเฉพาะกรณีทฤษฎีมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย เพื่อศึกษาทฤษฎีใหม่ ๆ ของระบบประชาธิปไตย และการนำทฤษฎีเหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนที่อยู่ในประเทศสวีเดน ผลการศึกษาพบว่าบ้านและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเด็ก ให้ร่วมมือทางการเมืองระบบประชาธิปไตยมากกว่าและดีกว่าเด็กเล็ก และพบว่าบ้านและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเด็กให้ร่วมมือทางการเมืองระบบประชาธิปไตย

แซนสทีด (Sanstead 1975 : 814 - A) ได้ทำการศึกษาเจตคติทางการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในรัฐนอร์ทดาโกต้า กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกรด 12 ที่สุ่มจากโรงเรียน 63 แห่ง ใน 4 ระดับ จากจำนวนทั้งหมด 1,750 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีเจตคติไปในทางประชดประชันและมีความคิดเห็นขัดแย้งกับการเมืองของโลก
2. นักเรียนส่วนใหญ่แสดงความไม่พึงพอใจเกี่ยวกับวิธีสอน และหลักสูตรวิชาหน้าที่การ

เมืองและการปกครอง

3. ความรู้ และความเข้าใจ และเจตคติทางการเมืองของเด็ก มีความสัมพันธ์กับพื้นฐาน

บุคลิกภาพของบิดา มารดา

4. เพศมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และเจตคติทางการเมืองของนักเรียน

5. การแสดงออกทางการเมืองของนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการมีความรู้ความ

เข้าใจทางการเมือง

ริงวอลล์ (Ringwall 1976 : 6286 – A) ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนอายุ 9-11 ปี ที่ได้รับการสอนและการปกครองชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 3 และเกรด 4 โรงเรียน มิดเดิลไอแลนด์ จำนวน 138 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมซึ่งสอนด้วยวิธีอัตราประชาธิปไตย กลุ่มทดลองสอนด้วยวิธีประชาธิปไตย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม พีบีอาร์เอส (PBRs) ผลการศึกษพบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไวท์ (White 1977 : 7036 – A) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาว่า วัยรุ่นอเมริกันมีความเชื่อถึงค่านิยมทางการเมืองแบบสังคมประชาธิปไตยเพียงใด ระดับความเชื่อถึงค่านิยมทางการเมืองแบบสังคมประชาธิปไตย ได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ และสถานภาพของเศรษฐกิจหรือไม่ และเพื่อศึกษาการสอนวิชาสังคมศึกษา จะมีผลทำให้กระแสดความเชื่อทางการเมืองวิทยาการเมืองของวัยรุ่นอเมริกันแตกต่างกันหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนจำนวน 387 คน ซึ่งสุ่มจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาล 2 แห่ง และจากโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยในรัฐฟลอริดา 1 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดความเชื่อของ แอลเลน (Allen) ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. เด็กวัยรุ่นอเมริกันมีค่านิยมและแบบอนุรักษ์สังคมแบบประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่
2. ตัวแปรอิสระต่าง ๆ คือ เพศ เชื้อชาติ เศรษฐกิจ และการสอนในวิชาสังคมมีผลต่อคุณค่าทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมประชาธิปไตย จากการทดลองสมมติฐานเชิงปฏิบัติการพบว่า สมมติฐานทุกข้อ ยกเว้นตัวแปรทางอายุแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมกลุ่ม ทั้งในและนอกห้องเรียน การประพฤติปฏิบัติตนของผู้บริหาร ครูอาจารย์ในโรงเรียน และการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติปฏิบัติตนตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย สามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของบุคคลสูงขึ้นได้ ดังนั้นการใช้รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา จะสามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนได้หรือไม่

บทที่ 3

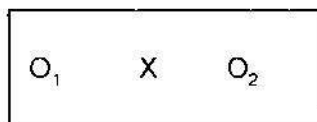
วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิตสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารและครูผู้สอน การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอวิธีการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research Design) ที่มีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว มีการประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมทั้งก่อนและหลังการทดลอง ใช้รูปแบบการวิจัยแบบ One - Group Pretest – Posttest Design โดยมีรูปแบบการทดลองดังนี้

เมื่อ	O_1	แทน	การสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลอง
	X	แทน	การสร้างความตระหนัก การเป็นแบบอย่าง การจัดกิจกรรม การจัดสภาพแวดล้อม และการเสริมแรง (ตัวแปรทดลอง)
	O_2	แทน	การสังเกตพฤติกรรมหลังการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ต้องการ คือ
 - 1.1 การเคารพในความคิดเห็น หมายถึง การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น การตั้งใจฟัง ไม่เล่น ไม่คุย ไม่พูดแซง หรือทำเสียงรบกวนผู้อื่น การตัดสินใจเป็นกลุ่มร่วมกัน
 - 1.2 การเคารพในกฎระเบียบกฎเกณฑ์ หมายถึง การยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ปฏิบัติตามกฎหมายของห้องเรียน กฎของโรงเรียน ยึดมั่นในกรอบระเบียบของสังคม
 - 1.3 การเคารพในสิทธิของผู้อื่น หมายถึง ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา เคารพในสิทธิของคนมาก่อนและหลัง เคารพในความเป็นเจ้าของสิ่งของ เครื่องใช้และสถานที่ รู้จักขออนุญาต เข้าแถวรับสิ่งของหรือรับบริการตามลำดับก่อนหลัง ไม่ทำให้สมบัติของผู้อื่นและสาธารณสมบัติเสียหาย ไม่ทำให้ผู้อื่นเจ็บหรืออับอาย และไม่สร้างความรำคาญให้ผู้อื่น
2. เลือกกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ทั้งในและนอกชั้นเรียน
3. รวบรวมข้อมูล โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง สร้างเครื่องมือ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งมีขั้นตอนย่อยดังนี้
 - 3.1 ประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลอง (pretest)
 - 3.2 ประชุมปฏิบัติกิจกรรม
 - 3.3 ดำเนินการทดลองโดยการสร้างความตระหนัก การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง การจัดกิจกรรม การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม และให้การเสริมแรงตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544
 - 3.4 รวบรวมข้อมูลระหว่างการทดลอง
 - 3.5 ประเมินหลังการทดลอง (posttest)
4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการตามโครงร่างงานวิจัยที่วางไว้
5. สรุปผล โดยการสรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 301 คน และประชากรผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนจำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 ชุด ดังนี้

1. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โดยให้ครูเป็นผู้สังเกตแล้วประเมิน
2. แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

1. การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

1.1 ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ตามขอบเขตและคำจำกัดความของเนื้อหา และพฤติกรรมที่บ่งชี้กำหนดในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2540) (2542 : 25 - 27) และจากบทความ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทาง จำนวน 30 ข้อ จากพฤติกรรมที่ต้องการ 3 ด้าน คือ การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพในกฎระเบียบ และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น

1.2 กำหนดข้อสังเกตเพื่อประเมินผลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ช่วงคะแนน 4 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ปฏิบัติน้อยที่สุด

1.3 นำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (ดังรายชื่อในภาคผนวก) พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (construct validity) ความเหมาะสมของภาษาและรูปแบบของแบบสังเกต แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำแบบสังเกตที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดประดิษฐาราม เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน นำคะแนนที่ได้มาหาคุณภาพของเครื่องมือ คือ หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้สูตรที (t-test) และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (cronbach) พบว่า แบบสังเกตพฤติกรรม จำนวน 25 ข้อ จากทั้งหมด 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.879 ถึง 5.681 ซึ่งทั้ง 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกถึงเกณฑ์ คือ $t > 1.75$ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9469 ดังรายละเอียดในภาคผนวก

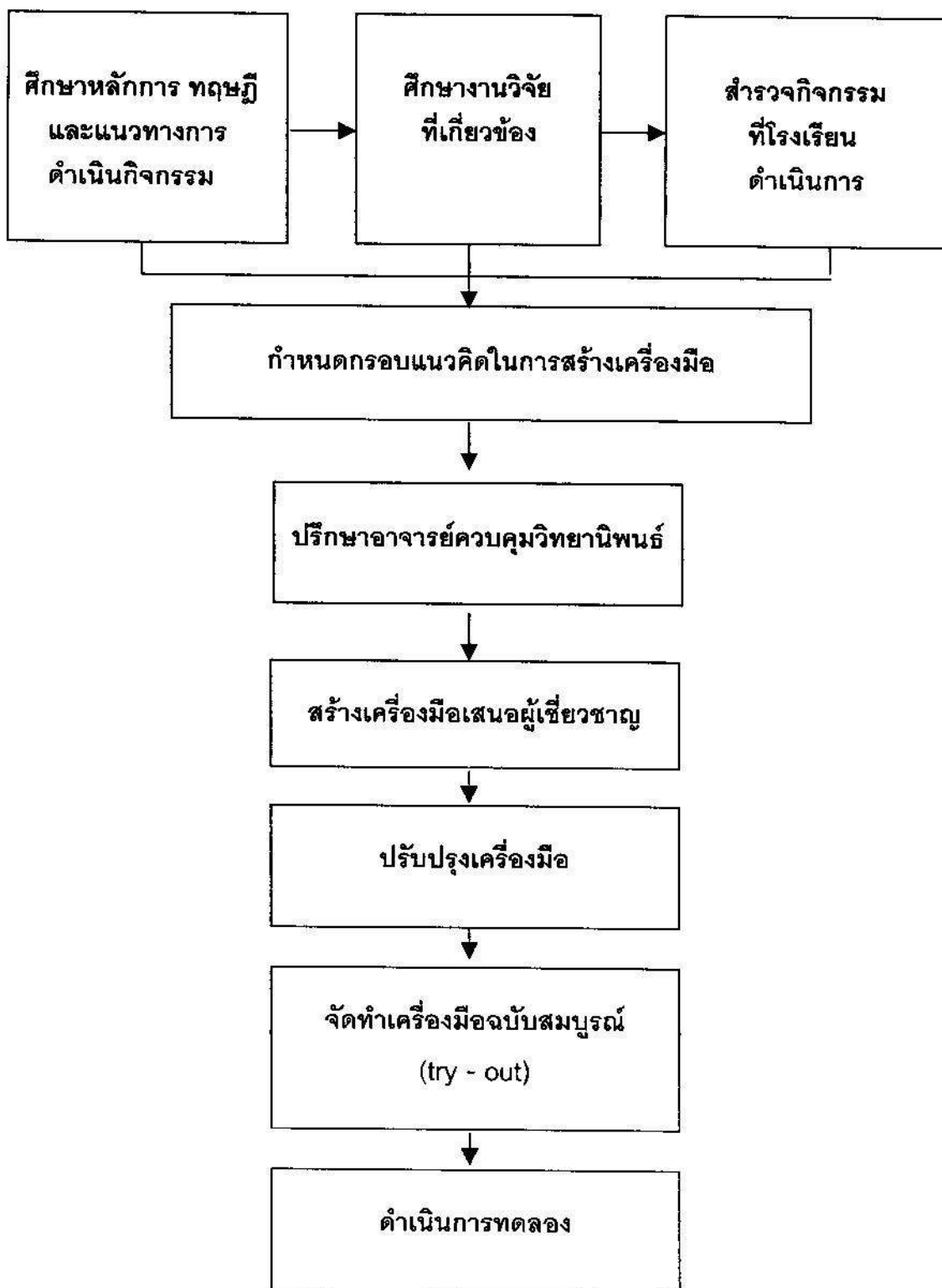
2. การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

2.1 ผู้วิจัยศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือจากงานวิจัยและเทคนิคงานวิจัยของผู้วิจัยหลายท่าน ศึกษาแนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยของโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการจัดอยู่ เช่น กิจกรรมการปกครองตนเอง กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมส่งเสริมสร้างวินัยนักเรียน กิจกรรมการใช้ห้องสมุด ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน และการศึกษาจากกรอบความคิด แล้วกำหนดแบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน จำนวน 10 ข้อ

2.2 นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนทุกคน เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

แผนภูมิที่ 6 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

ก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับครูประจำชั้นเกี่ยวกับความหมายและขอบเขตของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม การกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน และก่อนทำการทดลองนั้นจะมีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. เครื่องมือ วิธีการให้คะแนน และแนะนำให้ศึกษาคู่มือการให้คะแนนแต่ละข้อแต่ละระดับ

1.1 ขั้นก่อนทดลอง ครูประจำชั้นสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมที่ทำการทดลองและปรับปรุงแล้ว จำนวน 25 ข้อ โดยถือว่าเป็นคะแนนก่อนทดลอง (pretest)

1.2 ขั้นทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดที่สร้างขึ้น คือ การสร้างความตระหนักให้ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง เห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม เพื่อให้ทุกคนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ เมื่อทุกคนเต็มใจก็จะประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมนั้นเป็นประจำจนนักเรียนสังเกตเห็น รวมทั้งการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมที่ต้องการ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมทั้งบรรยากาศนอกโรงเรียน คือ ครอบครัวยุคใหม่และชุมชนด้วย ต่อจากนั้นก็สร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมด้วยการมีกฎข้อตกลงของห้องเรียน การกำหนดกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ นักเรียนสังเกตและปฏิบัติตามแบบอย่างของผู้ปกครอง ผู้บริหาร และครูปฏิบัติต่อกัน มีการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย ทั้งในและนอกห้องเรียน และการเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย การให้รางวัล และการประกาศเกียรติคุณ ทั้งรายบุคคลและรายห้องระหว่างดำเนินการทดลอง มีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ โดยการประชุมครู ประจำเดือน เพื่อสอบถามผลการพัฒนาให้ครูบันทึกข้อมูลเก็บรวบรวมไว้

1.3 ขั้นหลังการทดลอง หลังการใช้รูปแบบแล้ว 3 เดือน ก็สิ้นสุดการทดลอง ให้ครูประจำชั้นทำการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนแต่ละชั้นเรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยชุดเดิม (post test) เพื่อประเมินว่านักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมหรือไม่ เมื่อได้รับการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวแล้ว

1.4 ขั้นสรุปผลการดำเนินงานเพื่อบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามครูผู้สอนทุกคนในโรงเรียนเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานของครูแต่ละคน ตามคู่มือและความคิดเห็นต่อรูปแบบ

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละชั้น พฤติกรรมก่อนทดลองและพฤติกรรมหลังทดลองมาตรวจให้คะแนน โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้คะแนน 4 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้คะแนน 3 คะแนน
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ให้คะแนน 2 คะแนน
ปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

2. นำคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม จากการสังเกตทั้งก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS for WIN (Statistical Package for the Social Sciences / for Windows)

3. เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยการทดสอบค่า t-test (Dependent Samples) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 109)

4. เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน แยกเป็นรายด้าน คือ ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านการเคารพทางความคิดเห็น ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ โดยการทดสอบค่า t-test (Dependent Samples) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 109)

5. เปรียบเทียบพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน ระหว่าง
 ช่วงชั้นที่ 1 กับช่วงชั้นที่ 2 โดยการทดสอบค่า t -test (Independent Samples) (บุญชม ศรีสะอาด
 2535 : 109)

6. นำผลการสอบถามความคิดเห็นของครูมาจัดกระทำข้อมูล แล้วหาความถี่ ดังราย
 ละเอียดในภาคผนวก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในบทที่ 4

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สถิติที่ใช้สำหรับวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของ
 นักเรียน โดยใช้สูตรที่ (t - test) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 107)

1.2 หาความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม โดยใช้
 สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด
 2535 : 96)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ร้อยละ (Percentage)

2.2 คะแนนเฉลี่ย (Mean)

2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมุติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรม
 ประชาธิปไตย ด้านคารวธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ ใช้ค่า t - test
 (Dependent Samples)

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรม
 ประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน แยกเป็นรายด้าน คือ ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ ด้าน

การเคารพในสิทธิของผู้อื่น ด้านการเคารพทางความคิดเห็นก่อนและหลังการใช้รูปแบบ ใช้ค่า t-test (Dependent Samples)

3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพัฒนาการ (คะแนนหลังการใช้รูปแบบ
 ลบคะแนนก่อนการใช้รูปแบบ) พฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนเป็นรายด้านและรวมทุกด้าน
 ระหว่างช่วงชั้นที่ 1 กับช่วงชั้นที่ 2 ใช้ค่า t-test (Independent Samples)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อรายงานผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ผู้วิจัยนำเสนอผลดังนี้

1.1 รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1.2 ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบ

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร

2.2 การเปรียบเทียบคะแนนด้านคุณธรรมของนักเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้รูปแบบ

2.3 การเปรียบเทียบคะแนนด้านคุณธรรมของนักเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้รูปแบบแยกรายด้าน

2.4 การเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการด้านคุณธรรมของนักเรียนระหว่างช่วงชั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

1.1 รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบตามกรอบความคิดในการดำเนินการในบทที่ 1 ประกอบด้วย

1.1.1 การสร้างความตระหนักให้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน เห็น ปัญหา ความสำคัญและความจำเป็นของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม โดยเฉพาะในเรื่องการเคารพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เมื่อทุกคนตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม ก็จะมีจิตสำนึกที่จะประพฤติปฏิบัติอย่างเต็มใจ และปฏิบัติเป็นประจำ

1.1.2 ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีจิตสำนึกเห็นคุณค่าและความสำคัญแล้วปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่ตนรักและเคารพ

1.1.3 จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของคารวธรรม ให้นักเรียนได้ปฏิบัติเป็นประจำ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.1.4 สร้างความตระหนักให้นักเรียน เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติด้วยความเต็มใจ

1.1.5 จัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน

คารวธรรมให้นักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน

1.1.6 ใช้การเสริมแรง เช่น การยกย่อง ชมเชย การให้รางวัล และการประกาศเกียรติคุณเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นนิสัย จนกล่าวได้ว่าเป็นวิถีชีวิต

1.2 ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน

คารวธรรม

1.2.1 ข้อมูลทั่วไป

ผู้บริหารครูและบุคลากรในโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม มีข้อมูลทั่วไปดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูผู้สอน และบุคลากรของโรงเรียน

ประชากร	ชาย	หญิง	รวม
ผู้บริหาร	1	1	2
ครูผู้สอน	2	10	12
บุคลากรผู้สนับสนุนการสอน	1	1	2
รวม	4	12	16

จากตารางที่ 1 ครูในโรงเรียน 16 คน เป็นผู้บริหาร 2 คน เป็นครูผู้สอน 12 คน เป็นบุคลากรผู้สนับสนุนการสอน 2 คน เมื่อแยกตามเพศพบว่า มีจำนวนผู้หญิงมากกว่าผู้ชายคือ ผู้หญิง 12 คน ผู้ชาย 4 คน โดยผู้บริหารเป็นชาย ผู้ช่วยเป็นหญิง ครูผู้สอนเป็นชาย 2 คน เป็นหญิง 10 คน บุคลากรเป็นชาย 1 คน และหญิง 1 คน

1.2.2 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ความดีความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
ด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา

ข้อ	ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็นด้วย
1	การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ต้องสร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง	10	5	-	-
2	การเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรม ประชาธิปไตย ทำให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง เต็มใจ ที่จะประพฤติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน	9	6	-	-
3	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ผู้ปกครอง เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย มีส่วนทำใ้ นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม	9	6	-	-
4	บรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน สามารถ ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของ นักเรียนได้	7	8	-	-
5	การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญ ของพฤติกรรมประชาธิปไตย สามารถช่วยในการ พัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน	11	4	-	-
6	การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถ ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้	8	7	-	-
7	การเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย และให้รางวัล ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และประพฤติ ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง	8	7	-	-

ตาราง (ต่อ)

ข้อ	ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็นด้วย
8	การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ควร เป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียน	10	5	-	-
9	กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ควรจัดแบบกระบวนการกลุ่ม และบูรณาการในทุก วิชา	9	6	-	-
10	รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม โดยการสร้างความตระหนักให้กับ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัด กิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การเสริม แรง ยกย่อง ชมเชย ทำให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตยขึ้น	8	7	-	-

จากตารางที่ 2 พบว่าความคิดเห็นครูจากจำนวน 15 คน ที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนว่าต้องสร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองก่อน มากที่สุด (10 คน) การเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ทำให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเต็มใจที่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในระดับมากที่สุด (9 คน) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองมีส่วนทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามในระดับมากที่สุด (9 คน) สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนได้ ครูมีความคิดเห็นในระดับมากและมากที่สุดตามลำดับ (8 และ 7 คน) ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยว่า สามารถช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนได้ในระดับมากที่สุด (11 คน) การจัดกิจกรรมทั้งใน และนอกห้องเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียน

ได้มากที่สุดและมากตามลำดับ (8 และ 7 คน) ส่วนการเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย และให้รางวัล ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง ครูมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดและมากรองลงมา (8 และ 7 คน) การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนควรเป็นหน้าที่ของครูทุกคน มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด (10 คน) กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ควรจัดแบบกระบวนการกลุ่มและบูรณาการในทุกวิชา คิดเห็นในระดับมากที่สุด (9 คน) และความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยการสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน รวมทั้งการเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย ทำให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นในระดับมากที่สุดและมากตามลำดับ (8 คน และ 7 คน)

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

2.1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนตามระดับชั้นที่ใช้ในการศึกษารูปแบบ
การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

ชั้น	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 1	50	16.61
ประถมศึกษาปีที่ 2	50	16.61
ประถมศึกษาปีที่ 3	50	16.61
ประถมศึกษาปีที่ 4	51	16.94
ประถมศึกษาปีที่ 5	50	16.61
ประถมศึกษาปีที่ 6	50	16.61
รวม	301	100

จากตารางที่ 3 พบว่า จำนวนนักเรียนทั้งหมด 301 คน นักเรียนแต่ละชั้นมีจำนวน

ใกล้เคียงกันคือ 50 คน มีชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 51 คน

2.2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยการเปรียบเทียบการสังเกตโดยใช้ t-test ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบ จำแนกเป็นรายชั้นและรวมทุกชั้น

ชั้น	การสังเกต	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)	t-test	Sig
ประถมศึกษาปีที่ 1	ก่อนการทดลอง	47.16	6.441	15.664	.000
	หลังการทดลอง	72.86	6.543		
ประถมศึกษาปีที่ 2	ก่อนการทดลอง	67.60	6.058	23.902	.000
	หลังการทดลอง	81.00	5.237		
ประถมศึกษาปีที่ 3	ก่อนการทดลอง	56.02	8.895	30.392	.000
	หลังการทดลอง	76.38	8.781		
ประถมศึกษาปีที่ 4	ก่อนการทดลอง	68.49	9.754	27.549	.000
	หลังการทดลอง	91.82	5.414		
ประถมศึกษาปีที่ 5	ก่อนการทดลอง	60.36	10.061	8.873	.000
	หลังการทดลอง	73.64	9.426		
ประถมศึกษาปีที่ 6	ก่อนการทดลอง	49.94	12.021	28.135	.000
	หลังการทดลอง	91.96	3.923		
รวม	ก่อนการทดลอง	58.30	12.151	32.843	.000
	หลังการทดลอง	81.31	10.461		

จากตารางที่ 4 พบว่าคะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 32.843$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 81.31$)

และ 58.30 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาเป็นรายชั้นพบว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 15.664$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 72.86$ และ 47.16 ตามลำดับ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คะแนนก่อนและหลังการใช้ รูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 23.902$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 81.00$ และ 67.60 ตามลำดับ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 30.392$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 76.38$ และ 56.02 ตามลำดับ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 27.549$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 91.82$ และ 68.49 ตามลำดับ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คะแนนก่อนและหลังใช้รูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 8.873$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 73.64$ และ 60.36 ตามลำดับ) และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 28.135$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 91.96$ และ 49.94 ตามลำดับ)

2.3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนเป็นรายด้าน คือ ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านการเคารพทางความคิดเห็น ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยการเปรียบเทียบการสังเกต โดยใช้ t - test ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมด้านคารวธรรมของนักเรียนก่อนและ
หลังการใช้รูปแบบ จำแนกเป็นรายด้าน

พฤติกรรมประชาติไทย ด้านคารวธรรม	การสังเกต	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	t-test	Sig
ด้านการเคารพใน กฎเกณฑ์	ก่อนการทดลอง	17.62	4.546	34.458	.000
	หลังการทดลอง	25.90	3.591		
ด้านการเคารพในสิทธิ ของผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	21.47	4.824	8.760	.000
	หลังการทดลอง	29.40	4.058		
ด้านการเคารพใน ความคิดเห็น	ก่อนการทดลอง	19.21	3.970	8.470	.000
	หลังการทดลอง	26.01	3.877		

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ คะแนนก่อนและ
หลังการใช้รูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 34.458$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลัง
การทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 25.90$ และ 17.62 ตามลำดับ) ด้านการเคารพในสิทธิ
ของผู้อื่น คะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 8.760$)
ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 29.40$ และ 21.47 ตาม
ลำดับ) ด้านการเคารพในความคิดเห็น คะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ($t = 8.470$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง
($\mu = 26.01$ และ 19.21 ตามลำดับ)

2.4 การเปรียบเทียบพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 โดยใช้ t - test ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพัฒนาการพฤติกรรมด้านคารวธรรมของนักเรียนจำแนกเป็นรายด้านและรวมทุกด้านตามระดับช่วงชั้น

พฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับช่วงชั้น	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	t-test	Sig
ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์	ช่วงชั้นที่ 1	7.61	3.128	2.835	.000
	ช่วงชั้นที่ 2	8.95	4.914		
ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น	ช่วงชั้นที่ 1	6.83	3.207	4.098	.000
	ช่วงชั้นที่ 2	9.03	5.721		
ด้านการเคารพในความคิดเห็น	ช่วงชั้นที่ 1	5.38	2.676	5.408	.000
	ช่วงชั้นที่ 2	8.21	5.833		
รวมทุกด้าน	ช่วงชั้นที่ 1	19.82	6.967	4.704	.000
	ช่วงชั้นที่ 2	26.19	15.069		

จากตารางที่ 6 พบว่าพัฒนาการพฤติกรรม (คะแนนหลังการใช้รูปแบบลบคะแนนก่อนใช้รูปแบบ) ของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 มีพฤติกรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.704$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนในช่วงชั้นที่ 2 สูงกว่าคะแนนในช่วงชั้นที่ 1 ($\mu = 26.19$ และ 19.82 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ คะแนนหลังการใช้รูปแบบช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.835$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนช่วงชั้นที่ 2 มากกว่าคะแนนช่วงชั้นที่ 1 ($\mu = 8.95$ และ 7.61 ตามลำดับ) ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น คะแนนหลังการใช้รูปแบบช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.098$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนช่วงชั้นที่ 2 มากกว่าคะแนนช่วงชั้นที่ 1 ($\mu = 9.03$ และ 6.83 ตามลำดับ) ด้านการเคารพในความคิดเห็น คะแนนหลังการใช้รูปแบบช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 5.408$) ที่ระดับ .01 โดยคะแนนช่วงชั้นที่ 2 มากกว่าคะแนนช่วงชั้นที่ 1 ($\mu = 8.21$ และ 5.38 ตามลำดับ)

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยการพิจารณาจากพัฒนาการด้านคุณธรรมของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบพัฒนาแล้ว โดยกำหนดสมมติฐานในการวิจัยว่าพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบทั้งรายด้านและรวมทุกด้าน ส่วนการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมตามรูปแบบที่สร้างขึ้นของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 และระดับช่วงชั้นที่ 2 ไม่แตกต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มีกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมทั้งก่อนและหลังการทดลอง โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 301 คน

เครื่องมือการวิจัยมี 2 ชนิด คือ แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ 1 ชุด จำนวน 25 ข้อ สร้างขึ้นเพื่อเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยผ่านกระบวนการทดลองใช้ (Try out) มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.88 - 5.68 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 เครื่องมืออีกชนิดหนึ่ง คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 10 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสังเกตไปดำเนินการทำความเข้าใจกับผู้บริหารและครูในโรงเรียนถึงตัวเครื่องมือและวิธีการให้คะแนน โดยให้ศึกษาจากคู่มือการให้ระดับคะแนนแต่ละข้อ เพื่อจะได้เกณฑ์การสังเกตที่ตรงกัน ในการทำการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรม ทั้งก่อนและหลังการใช้รูปแบบ ใช้การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย โดยหาค่า t (t - test) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน โดยใช้วิธีคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การหาค่าร้อยละศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

สรุปผลการวิจัย ได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมตามกรอบความคิดในการดำเนินการ ประกอบด้วย 1. การสร้างความตระหนักให้แก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนให้เห็นปัญหาความสำคัญและความจำเป็นของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมโดยเฉพาะในเรื่องการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น 2. เมื่อทุกคนตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ก็จะมีจิตสำนึกที่จะประพฤติปฏิบัติอย่างเต็มใจและปฏิบัติเป็นประจำ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองประสานความร่วมมือกันประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ แล้วเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่ตนรักและนับถือแล้วปรับพฤติกรรม เมื่อตระหนักในคุณค่าความสำคัญ รวมทั้งการเห็นแบบอย่าง 3. จัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศและการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นประจำจนเป็นนิสัย 4. สร้างความตระหนักให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติด้วยความเต็มใจ 5. จัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้นักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน 6. ใช้การเสริมแรง เช่น การให้รางวัล การยกย่องชมเชย และการประกาศเกียรติคุณ เป็นแรงจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติอย่างจริงจังจนเป็นวิถีชีวิต ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนว่า การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม สามารถช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนได้ ครูทุกคนควรมีส่วนในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน และต้องสร้างความตระหนักให้แก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองก่อน เพราะการเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมจะทำให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เต็มใจที่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ควรจัดแบบ

กระบวนการกลุ่มและบูรณาการทุกวิชา และที่สำคัญคือ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านการวรรณคดีที่ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าและความสำคัญ การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ กระบวนการกลุ่มให้นักเรียนปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมขึ้นได้

ผลการทดลองใช้รูปแบบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการวรรณคดีของนักเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หลังจากใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการวรรณคดีแล้ว มีคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกต ทั้งโดยรวมและรายด้านสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการใช้ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคะแนนการ พัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้นพบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีพัฒนาการของพฤติกรรมสูงกว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมที่ต้องการได้ และ นักเรียน ที่อยู่ในวัยช่วงชั้นที่ 2 จะพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ดีกว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 1

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการวรรณคดีของ นักเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีข้อค้นพบนำมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการวรรณคดี มีองค์ประกอบดังนี้

1.1 สร้างความตระหนักให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการวรรณคดีโดยการชี้ให้เห็นถึงปัญหาการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยังไม่สมบูรณ์อยู่ในขณะนี้ เป็นเพราะทุกคนยังมีพฤติกรรมอัตตาธิปไตย ขาดวินัยในตนเอง ไม่คำนึงถึงหน้าที่และความรับผิดชอบ ขาดความกล้าในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ทำให้สังคมมีความเดือดร้อนวุ่นวาย ในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทในการพัฒนา คุณภาพของคนให้มีความรู้ ความสามารถ รู้จักคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ จึงต้องเป็นแหล่ง

ปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตใจและพฤติกรรมที่ดีออกไปเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ออกไปสู่สังคมให้ได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครอง ทำการพัฒนาให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านคารวธรรม คือ การเคารพซึ่งกันและกันทางกาย การเคารพทางวาจา การเคารพทางความคิด การเคารพในกฎเกณฑ์ และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหามากโดยเฉพาะนักเรียนประถม เรื่องคารวธรรมเป็นเรื่องสำคัญ จำเป็นต้องรีบดำเนินการพัฒนาก่อน เพื่อให้สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ด้านมาตรฐานของผู้เรียน ข้อ 1, 2, 3, 7 และข้อ 9 และตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สำหรับการเคารพทางกายและทางวาจา นักเรียนประถมสาธิตฯ ได้รับการพัฒนามาจากทางบ้านค่อนข้างดีแล้ว ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะพัฒนาด้านการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การเคารพทางความคิด การเคารพในกฎเกณฑ์ และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้านนี้ จะช่วยให้นักเรียนรู้จักการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยเหตุผล รวมทั้งการยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม กฎระเบียบของห้องเรียนของโรงเรียน ตลอดจนมีความเกรงใจให้เกียรติผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของผู้อื่น เพราะพฤติกรรมเหล่านี้จะส่งผลให้สังคมภายในครอบครัว ในโรงเรียน และบ้านเมืองมีสันติภาพและสันติสุข อันจะนำไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งต่อไป

1.2 ใช้ตัวแบบ (Modeling) โดยการที่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองมีความตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม และประพฤติดุปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ซึ่งจะเป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนสังเกตและเลียนแบบ ซึ่งผู้วิจัยได้แนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura 1977 : 22-29) ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการให้นักเรียนได้เห็นแบบอย่างพฤติกรรม แล้วให้นักเรียนพิจารณาเลียนแบบจากแม่แบบ ทั้งแม่แบบที่เป็นจริง (Live Model) ได้แก่ ตัวผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง และแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แม่แบบเหล่านี้จะเป็นสิ่งเร้าและเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริศักดิ์ ไหมคำม (2543 : 75) ศศิธร บรรลือสินธุ์ (2530 : 46) และ กันยา ประสงค์เจริญ

(2523 : 31 - 32) ที่พบว่า การสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบสามารถทำให้นักเรียนเลียนแบบและเกิดพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏออกมาในรูปของการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน

จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้แม่แบบสามารถพัฒนาพฤติกรรมด้านความรอบรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้โดยการเลียนแบบจะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และใช้ประสบการณ์นั้นพัฒนาตนเอง โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปรับพฤติกรรมเป็นการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านความรอบรู้ให้กับนักเรียน โดยเริ่มจากการที่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองให้ความรู้ ฝึกอบรม ทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน เป็นการสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นคุณค่า ความสำคัญ รวมทั้งการได้เห็นแบบอย่างจากบุคคลที่ตนเคารพ คือผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง การจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นประชาธิปไตย ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทำให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมที่ต้องการ พ่อ แม่ และครู เป็นผู้มีบทบาทและมีอำนาจมากที่สุดที่จะนำให้เด็กปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้นการที่จะสร้างให้เด็กมีพฤติกรรมอย่างไร ต้องอาศัยการแนะนำอบรมสั่งสอนจากผู้ที่เกี่ยวข้องมาตั้งแต่เยาว์วัย และครูแบบประชาธิปไตยจะใช้วิธีการแนะแนวเป็นผู้นำให้เด็กมีส่วนร่วมในการตั้งกฎ ต้องยอมรับและเข้าใจว่าพฤติกรรมของตนเองมีผลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของครูที่แสดงความคิดเห็นว่า ครูทุกคนควรมีส่วนในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาในด้านนี้จึงอาจสรุปได้ว่า บุคลิกภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครู มีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านความรอบรู้ของนักเรียน

1.3 การจัดสภาพแวดล้อม จัดบรรยากาศ รวมทั้งบุคลิกภาพของครูที่เอื้ออำนวยต่อการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านความรอบรู้ จะช่วยให้การสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยและระบบประชาธิปไตยเป็นไปอย่างรวดเร็วและง่ายขึ้น เพื่อสร้างให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักขั้นตอนการคิดแก้ปัญหา มีอิสระในการคิดและพร้อมที่จะยอมรับความคิดของคนอื่นอย่างมีเหตุผล ทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ และผู้ตามที่ดี เชื่อมมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตย ให้เกิดคุณธรรม 3 ประการ คือ ความรอบรู้ สามัคคีธรรม และ

ปัญญาธรรม ด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และที่สำคัญคือ การให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เพราะเห็นความสำคัญและคุณค่าของพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของครูในโรงเรียน และผลการวิจัยของ วาสนา แสงคำ (2542 : 79) ที่กล่าวว่า ประสบการณ์จากครอบครัว ชุมชน มีส่วนเสริมสร้างให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อบุคลิภาพ ประชาธิปไตย และผลซึ่งผู้วิจัยได้รับในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ พฤติกรรมประชาธิปไตยของ นักเรียนพัฒนาขึ้นหลังการจัดสภาพแวดล้อม การจัดบรรยากาศ การเรียนการสอนที่เป็น ประชาธิปไตยให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์มากขึ้น

1.4 การสร้างความตระหนักให้นักเรียน เมื่อผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเห็นความสำคัญและคุณค่าของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ก็จะมีจิตสำนึกที่จะประพฤติปฏิบัติ อย่างเต็มที่และปฏิบัติเป็นประจำ ตลอดจนช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเช่นเดียวกัน ซึ่งการที่บุคคลจะ ประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งใด ก็ต่อเมื่อได้เห็นคุณค่าของสิ่งนั้นว่าดีงาม ถูกต้อง ควรแก่การยึดถือ ตามความคิดนี้จะเห็นว่าพฤติกรรมประชาธิปไตยของครูและนักเรียนจะเกิดขึ้นได้ต้องปฏิบัติเป็น ประจำ การจะปฏิบัติเป็นประจำได้ต้องปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ไม่ใช่จำใจ ทำอย่างไรจึงจะให้ปฏิบัติ ด้วยความเต็มใจ ต้องสร้างความตระหนักให้มีจิตสำนึก เห็นคุณค่าและความสำคัญ เมื่อเห็นคุณค่า และความสำคัญก็จะปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ในลักษณะใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว ซึ่งผลการดำเนินการประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง

1.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างนิสัยและพัฒนาพฤติกรรมของ นักเรียนให้เห็นความสำคัญของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน โดยเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการกลุ่มในทุกกลุ่มประสบการณ์ เพื่อปลูกฝังการทำงานเป็นกลุ่ม การยอมรับฟัง ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนการเข้มติเพื่อหาข้อตกลง การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของห้อง ของกลุ่ม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกห้องเรียนหรือในโรงเรียน เพื่อฝึกกระบวนการในการทำงานให้แก่ นักเรียน รวมทั้งฝึกการเคารพ ในสิทธิของผู้อื่น เช่น กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมกีฬา ฯลฯ

โรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปได้จัดกิจกรรมดังกล่าวเหล่านี้เป็นปกติอยู่แล้ว ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย การดำเนินกิจกรรมทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนทั้งหมดต้องดำเนินงานในรูปคณะกรรมการนักเรียน มีครูเป็นที่ปรึกษากิจกรรม ใช้กระบวนการกลุ่มดำเนินการจึงต้องมีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ มีการปรึกษาวางแผนร่วมกันในการทำงาน ดำเนินงานร่วมกันและประเมินผลการทำงานร่วมกัน เพื่อฝึกให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมด้านคุณธรรมและพฤติกรรมปฏิบัติสม่ำเสมอเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน คือ นักเรียนได้รับความรู้ตามเนื้อหาวิชา และเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยตามคุณลักษณะที่ต้องการเน้น 3 ประการ คือ ด้านคุณธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

1.6 การเสริมแรง เช่น การยกย่องชมเชย การให้รางวัลและการประกาศเกียรติคุณอย่างมีระบบ จะสามารถปรับพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้ จากการวิจัยที่ปรากฏออกมาเมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนาตามรูปแบบดังกล่าว นักเรียนจะปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ และพยายามทำให้อย่างยิ่งขึ้นด้วยความภาคภูมิใจ เพราะการที่นักเรียนตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม รวมทั้งการได้เห็นแบบอย่างจากผู้บริหารและครูจากโรงเรียน เห็นแบบอย่างจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง จากทางบ้าน ทำให้นักเรียนเต็มใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเดิม ไปสู่พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ประกอบกับการที่ผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้การเสริมแรงด้วยการ ยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล และประกาศเกียรติคุณ รวมทั้งการได้อยู่ในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตยตลอดเวลา ทำให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและปฏิบัติพฤติกรรมนั้นเป็นประจำเป็นนิสัยด้วยความรู้สึกเต็มใจและต้องการให้ผู้อื่นยอมรับยกย่องและให้เกียรติ ตรงกับความคิดของ มาสโลว์ (Maslow 1970 : 47 อ้างใน Richard M. Ryckman 1985-395) ดังนั้นการเสริมแรงจึงเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้ประพฤติดีปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและมีความสุขและปฏิบัติพฤติกรรมนั้นด้วยความเต็มใจอย่างจริง ซึ่งพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่พัฒนา

ชั้นของนักเรียนนี้ จะเป็นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โรงเรียนก็จะได้ชื่อว่าเป็น สถานศึกษาที่พัฒนาคนที่มีคุณภาพไปพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2. หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมแล้ว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรม สูงกว่า คะแนนการสังเกตก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งรายด้านและรวมทุก ด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่ารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม อันประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรมที่ต้องการ การปรับ พฤติกรรมเลียนแบบจากบุคคลที่ตนเชื่อถือและศรัทธา การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง การเสริมแรงจะช่วยพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวให้สูงขึ้นได้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัย ของ ศิริศักดิ์ ใหม่คามิ (2543 : 75) ที่เปรียบเทียบการใช้เทคนิคแม่แบบและการสอนแบบปกติ เพื่อ พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าหลังการ ทดลองนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมสูงกว่าก่อน การทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และผลการวิจัยของ สมบัติ ธนลาภสกุลกิจ (2535 : 132) พบว่า การจัดกิจกรรมมีผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ตามลำดับ และผลจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนน การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนตามระดับช่วงชั้นพบว่า คะแนนการ พัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนแตกต่างกัน โดยนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 สามารถพัฒนาพฤติกรรม ได้สูงกว่านักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งไม่เป็นไปตาม สมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นได้ว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 เป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนนี้มานาน ได้รับการอบรมสั่งสอนในด้านต่าง ๆ ดีขึ้น มีความคุ้นเคยและเคารพเชื่อฟังครู มีวุฒิภาวะทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาดี เข้าใจกฎเกณฑ์ เคารพกฎกติกาดีกว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 เมื่อได้ รับการพัฒนาตามรูปแบบที่กำหนด จึงจะทำให้การพัฒนาได้ผลดี และการพัฒนานักเรียนในระดับ ช่วงชั้นที่ 1 อาจต้องใช้กระบวนการอื่นเพิ่มขึ้น หรือต้องให้การดูแลเอาใจใส่มากกว่า

จากการวิจัยซึ่งสรุปว่าหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม พฤติกรรมด้านคารวธรรมของนักเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สูงขึ้นกว่า

ก่อนการใช้รูปแบบเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า การใช้รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม นั้น ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรม ทั้งการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในส่วนของประสิทธิภาพของ รูปแบบก็ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงน่าจะเชื่อได้ว่า หากมีการนำไปใช้น่าจะเป็นแนวทาง หนึ่งในที่เป็นประโยชน์ ซึ่งในการนำไปใช้นั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางแก่ครูผู้เกี่ยวข้องว่า ให้ยึดคู่มือแนว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหลัก ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นสามารถยืดหยุ่นได้ หลายแนวทาง เพียงแต่จัดให้น่าสนใจ มีคุณค่า และที่สำคัญคือ ควรเป็นกิจกรรมกลุ่ม ให้นักเรียน ปฏิบัติจริง เพื่อมุ่งพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรศึกษาติดตามผลการวิจัยครั้งนี้เป็นระยะ เพื่อดูประสิทธิภาพของรูปแบบ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

1.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คุณธรรม สามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรมต่อไป เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรมครบทั้ง 3 ด้าน

1.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเจตคติของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เพื่อจะได้รูปแบบการ พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพ

1.4 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาต่าง ๆ กับ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเพื่อดูว่ารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตยด้านคุณธรรม มีผลให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นด้วยหรือไม่

1.5 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนานักเรียนในระดับช่วงชั้นให้มี พัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเท่ากัน เพื่อจะได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ควรนำรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมไปทดลองใช้กับผู้ที่อยู่ในวัยอื่น ๆ ด้วย เช่น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นิสิตระดับอุดมศึกษา และบุคคลทั่วไป เพื่อศึกษาว่าจะได้ผลเช่นเดียวกับการทดลองครั้งนี้หรือไม่ จะได้พัฒนาคนทุกระดับให้มีพฤติกรรมด้านนี้สูงขึ้นเพื่อประเทศไทยซึ่งมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้มีประชาชนที่มีบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับการปกครอง ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยมีความสมบูรณ์มาก

2.2 ผู้บริหารควรมียุทธวิธีสร้างความตระหนักให้ครูและนักเรียนในโรงเรียน เห็นคุณค่าความสำคัญและความจำเป็นต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย และควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2.3 ครูควรสนใจศึกษารายละเอียดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน โดยสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาทุกรายวิชาอย่างเหมาะสม และถือเป็นหน้าที่ของทุกคน ไม่ปล่อยให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการดำเนินงานแต่ฝ่ายเดียว

2.4 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครูมีพฤติกรรมการสอน เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ดีเพิ่มมากขึ้น ด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่ถาวร เช่น ครูประชาธิปไตยดีเด่น ครูผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น และให้ขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอนที่ตั้งใจทำงาน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กอบกุล ดิษฐแย้ม. การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน
มัธยมศึกษาโดยเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.
- กันยา ประสงค์เจริญ. ผลการใช้เทคนิค “แม่แบบ” เพื่อพัฒนาจริยธรรมความรู้สึกรับผิดชอบ.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
- กัลยา เชื้อพลากิจ. ความต้องการของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานของโรงเรียน
ประถมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- กุสุมาวดี พิวรัมย์. การศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตยของครูอนุบาลโรงเรียนอนุบาล
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นวินัยและประชาธิปไตย,” ในกรมวิชาการ,
กระทรวงศึกษาธิการ. คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย โครงการส่งเสริมและ
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2527.
- _____. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2540). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2540.
- _____. รายงานผลการประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.

โคทม อารียา. "การพัฒนาวินัยและประชาธิปไตย," ในกรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ.

คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้น
ความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

จรรยา สุภาพ. สิทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, 2532.

ทีศนา แคมมณี. "ความหมายของประชาธิปไตย," สามัญศึกษา. 16 : 1 (2522) : 29-30.

_____. ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้นักเรียน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. ระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520.

นพพงษ์ บุญจิตตราดุลย์. ก้าวสู่ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : พิศารพิมพ์ จำกัด, 2534.

บุญมี เด็ดอนันต์กุล. ผลการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อ
ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.

บุญลือ เพชรดอน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความเป็นประชาธิปไตย
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่สอนโดย
กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537.

ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ : ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของสังคมทั้งหมด
ร่วมกัน. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2537.

ปิยะรัตน์ ศรีสมบัติ. ผลการใช้ชุดแนะแนวที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งไกรสรรพวงษ์สงเคราะห์ อำเภอดรอน
จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒประสานมิตร, 2533.

ปีนประภา บุตรไสว. การศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบสืบสวนและวิธีสอนแบบปกติที่
ส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
สังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

พจน์ สะเพียรชัย. ลักษณะสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สยามการพิมพ์, 2544.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). "กระบวนการเรียนรู้," เอกสารพัฒนาระบบการเรียนรู้ อันดับ
ที่ 7 โครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

พระเมธีธรรมาภรณ์. "แนวทางในการพัฒนาวินัยและประชาธิปไตย," ในกรมวิชาการ.

กระทรวงศึกษาธิการ คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตยโครงการส่งเสริมและ
พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

ไพโรจน์ ดารามาศ. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อบุคลิกภาพ
ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาสังคมศึกษาโดยการสอน
แบบซินติเคท กับการสอนตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521. วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษร
เจริญทัศน์, 2525.

วัชรวิ ฤทธธรรม. "จิตวิทยามนุษย์นิยมกับการพัฒนาวินัยและประชาธิปไตย," ในกรมวิชาการ.

กระทรวงศึกษาธิการ เอกสารคำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนา
คุณธรรม จริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

_____. 49 ยุทธการสร้างลูกรัก. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2538.

วาสนา รอดเที่ยง. ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดทรงธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาการ
ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

วาสนา แสงคำ. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อบุคลิกภาพ
ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยการสอน
แบบบูรณาการ (ลาร์ดิชาเบล). วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542.

วัชร รัตนวัน. การประเมินโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538.

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย
ด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2542.

_____. คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้น
ความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.

_____. คู่มือส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2535.

_____. หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.

ศิริพร กิจเกื้อกูล. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา
ผู้ใหญ่ วิธีเรียนแบบชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2538.

ศิริศักดิ์ ใหม่คามิ. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้าน
การยอมรับของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2543.

ศุภมาศ เพชรสมบัติ. ผลของสถานการณ์จำลองควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรม
ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้าน
หันทราย อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

ศรัญญา สิริยาวงษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนกับ
พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ศศิธร บรรลือสินธุ์. ผลการใช้ตัวแบบที่มีต่อคุณธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.

สนาน สุวรรณละออง. การศึกษาความคิดเห็นของครูอาจารย์ที่มีต่อพฤติกรรมตามวิถีชีวิต
ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541.

สมชัย วุฑฒิปรีชา. แนวทางการสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531.

สมนึก มั่งน้อย. การรับรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สมบัติ ชนลาภสกุลกิจ. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา
ของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.

สมบูรณ์ สุขสำราญ. แนวความคิดในการพัฒนาวินัยและอุดมการณ์ประชาธิปไตยใน
เยาวชน คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
ที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย เอกสารลำดับที่ 1 โครงการส่งเสริม
และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2539.

สมศักดิ์ เรืองสุวรรณ. การจัดกิจกรรมปลูกฝังประชาธิปไตยตามกระบวนการเรียนการสอน
ในระดับมัธยมศึกษาของสถานศึกษา เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2541.

สมัย บัวพัฒน์. การศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
มัธยมศึกษาของครู สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.

สามัญศึกษา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการสอนสังคมศึกษาโดยบูรณาการกับหลัก
ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา, 2530.

_____. ประชาธิปไตยในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2538.

_____. แนวทางการนิเทศ : การสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.

_____. แนวทางการนิเทศ : การสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2536.

สาโรช บัวศรี. เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง ความหมายของประชาธิปไตยในแง่ของ
การศึกษา. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2520.

สิทธิศักดิ์ ไววิชา. การศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษาของครู สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

สุนีย์ ชินศักดิ์ชัย. การทดลองใช้หุ่นมือเป็น “แม่แบบ” เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความ
เอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.

สุวภัทร์ วรจำปา. การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรม
สามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2539.

สุบัน พรเวียง. **ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชาวเขา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
อำเภอพบพระ จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.**

เอกวิทย์ ณ ถลาง. "ความอยู่รอดของสังคมไทยกับการพัฒนาวินัยและสร้างเสริมวิถีชีวิต
ประชาธิปไตย," ในกรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและ
ทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็น
ประชาธิปไตย โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.**

Bandura, Albert, Jean Easth Grusec and Frances L. Menlove. "Observational Learning
as a Function of Symbolization and Incentive Set," *Child Development*. 9 (57) :
497-506 ; September, 1966.

Bandura, Albert. **Social Learning Theory.** NJ : Prentice -- Hall, 1977.

Dewey, John. **Democracy and Education.** New York : The Mcmillan Co., 1967.

Friedman, Robert S. "Participation in Democracy : A theory of Democracy and
Democratic Socialization," *Dissertation Abstracts International*. 34 (1) : 4117-A ;
November, 1973.

Hook, S. (1995). Democracy. In *The Encyclopedia Americana*. (Vol. 8, 684-691).
Danbury, CT : Croler Incorporated.

Kessel, John H. **Micropolitic Individual and Group Levels.** New York : Holt Rinehart
and Winston, 1970.

Laski, Harold J. **Encyclopedia of the Social Science.** New York : The Macmillan
Company, 1967.

- Ringwall, Douglas Dinon. "Planning and Participation in Democracy Theory Verus Practice," **Dissertation Abstracts International**. 39(9) : 6286 – A ; September, 1976.
- Rolard, Pennock J. **Democratic Political Theory**. New York : Princeton University Press, 1979.
- Sanstead, Wayne Godfrey. A Study of the Political Attitudes of North Dakota High School Seniors. **Dissertation Abstracts International**. 36 (February 1975) : 814.
- White, Cotte Jerome. "A Study of Democratic Sociopolitical Values among High School Students in an Urban Setting," **Dissertation aabstracts International**. 40(10) : 7036-A ; October, 1977.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

หนังสือราชการ

ที่ครู 174 / 2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

2 มกราคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน คร.ชวลิต โพธิ์นคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

ด้วยนางชนิตา จันเรียง รองผู้อำนวยการโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านการธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต ตามหลักสูตรศาสนาศตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผศ.วีระ ประเสริฐศิลป์ ประธานกรรมการ
2. คร.ทิวณ์ มณีโชติ กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ ประเสริฐศิลป์)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2890-0841-50 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร 0-2472-5712

ที่ ครุ 173 / 2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

2 มกราคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์วันเพ็ญ สุจิตโต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

ด้วยนางชนิดา จันเรียง รองผู้อำนวยการโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านการวบรวมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต ตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผศ.วีระ ประเสริฐศิลป์	ประธานกรรมการ
2. ดร.ทิวสน์ มณีโชติ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ ประเสริฐศิลป์)
ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะกรรมการ

โทรศัพท์ 0-2890-0841-50 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร 0-2472-5712

ที่ กร 175 / 2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

2 มกราคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.สุพจน์ พันธะนิยะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

ด้วยนางชนิดา จันเรียง รองผู้อำนวยการโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวิตถีชีวิตประชาธิปไตยด้านการวธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผศ.วีระ	ประเสริฐศิลป์	ประธานกรรมการ
2. ดร.ทิวสนัน	มณีโชติ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ ประเสริฐศิลป์)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2890-0841-50 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร 0-2472-5712

ที่ ศธ 1546.02/ว 484

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้า

1061 ถนนวิสุทธิกษัตริย์ แขวง

เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

15 มกราคม 2545

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

เรียน ดร.ทิวดี มณีโชติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มตอบรับ จำนวน 1 ฉบับ

ด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) โครงการ
ร่วมมือระหว่างหน่วยงานผู้ใช้ครูกับคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้พิจารณา
เห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่จะช่วยควบคุมวิทยานิพนธ์
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ของ นางชนิดา จันเรียง เรื่อง รูปแบบการพัฒนาน้ำใจประชาธิปไตยด้วย
ธรรมเนียมของนักเรียนในโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้เกียรติเป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และขอความ
กรุณาตอบรับตามที่แนบมาพร้อมนี้ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สันต์ ธรรมบำรุง)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สำนักงานบัณฑิตศึกษาศุศาสตร

โทรศัพท์ 0-2890-2000 ต่อ 521 หรือ 0-2472-5712

โทรสาร 0-2890-2000 ต่อ 521 หรือ 0-2472-5712

คำสั่งสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ที่ 119 / 2545
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การดำเนินงานทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท (การบริหารการศึกษา) โครงการความร่วมมือฯ เป็นไปตามข้อบังคับสภาประจำสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2543 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารการศึกษา) ของ นางชนิดา จันเรียง เรื่อง รูปแบบการพัฒนาหัวใจประชาธิปไตยด้านภาวะธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระ ประเสริฐศิลป์	ประธานกรรมการ
2. ดร.พิวัตต์ มณีโชติ	กรรมการ

ให้คณะกรรมการดังกล่าว ควบคุมวิทยานิพนธ์โดยยึดถือความมีมาตรฐานทางวิชาการเป็นสำคัญ และสามารถเบิกค่าตอบแทนการปฏิบัติงานได้ ตามระเบียบสภาประจำสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ว่าด้วยการเงินของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2543

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2545

(รองศาสตราจารย์สันต์ ธรรมบำรุง)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คำสั่งสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ที่ 120/2545

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การดำเนินงานทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท (การบริหารการศึกษา) โครงการความร่วมมือฯ เป็นไปตามข้อบังคับสภาพระจําสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2543 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงวิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของ นางชนิดา จันเรียง เรื่อง รูปแบบการพัฒนาน้ำใจประชาธิปไตยด้านภาวะธรรมชาติของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระ ประเสริฐศิลป์	ประธานกรรมการ
2. ดร.ทิวัดธ์ มณีโชติ	กรรมการ
3. รองศาสตราจารย์อรสา สุขเปรม	กรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณี เหมทานนท์	กรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการดังกล่าวประชุมพิจารณาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ในวันพุธที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2545 เวลา 18.00 น. ณ ห้องนภาลัย (963) อาคารคณะครุศาสตร์ ชั้น 5 โดยยึดถือความมีมาตรฐานทางวิชาการเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ลง ณ วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2545

(รองศาสตราจารย์สันต์ ธรรมบำรุง)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ชื่อผู้สังเกต.....ชื่อผู้ถูกสังเกต.....

ชั้นประถมศึกษาปีที่.....ครั้งที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำอธิบาย ให้ผู้สังเกตกาเครื่องหมาย ✓ ในช่องพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติตามความเป็นจริง

ปฏิบัติเป็นประจำ	80 – 100%	4 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	60 – 79%	3 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	40 – 59%	2 คะแนน
ปฏิบัติน้อยที่สุด	น้อยกว่า 40%	1 คะแนน

ลำดับที่	พฤติกรรมที่นักเรียนกระทำ	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	น้อยที่สุด	หมายเหตุ
		4	3	2	1	
1	ทำการบ้านส่งครูตามกำหนด					
2	ไม่เล่น ไม่คุยขณะเข้าแถว เคารพธงชาติ					
3	เดินเป็นแถวไปและกลับเมื่อ ออกจากห้องเรียนไปเรียนห้อง ปฏิบัติการหรือไปทำกิจกรรม					
4	ทิ้งขยะถังขยะที่ทางโรงเรียนจัด หาไว้					
5	เดินซิดขวาทั้งบนอาคารเรียน และชั้นลงบันได					
6	ไม่วิ่งเล่นบนอาคารเรียน					
7	ตั้งใจเรียนขณะครูสอน ไม่เล่น พูดคุยหรือทำงานอื่น					
8	ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย					

ลำดับที่	พฤติกรรมที่นักเรียนกระทำ	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	น้อยที่สุด	หมายเหตุ
		4	3	2	1	
9	เก็บสิ่งของได้แล้วนำส่งครูเพื่อ ส่งคืนเจ้าของ					
10	ไม่หยิบขยสิ่งของของผู้อื่นไป ใช้หรือนำไปเป็นของตนเองโดย ไม่ได้รับอนุญาต					
11	เข้าแถวส่งงาน รับสิ่งของจาก ครูหรือรับบริการ ใช้บริการ ตามลำดับก่อนหลัง					
12	ไม่ทำร้าย รังแก กลั่นแกล้ง ให้ ผู้อื่นบาดเจ็บหรืออับอาย					
13	ไม่ส่งเสียงดังหรือลุกเดินไปมา รบกวนสมาธิของผู้อื่นขณะ ผู้อื่นกำลังเรียนหรือทำงาน					
14	ไม่กระทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่น และของส่วนรวมเสียหาย					
15	ไม่ยึดเอาทางเดินบริเวณอาคาร เรียนเป็นที่เล่นส่วนตัว					
16	ขออนุญาตก่อนเข้าห้องพักครู					
17	ไม่เล่นพูดคุยเสียงดังขณะเข้า ไปใช้บริการในห้องสมุด					
18	ยกมือขออนุญาตครูก่อนพูด หรือซักถามข้อสงสัย					

ลำดับที่	พฤติกรรมที่นักเรียนกระทำ	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	น้อยที่สุด	หมายเหตุ
		4	3	2	1	
19	ตั้งใจฟังเมื่อเพื่อนอภิปรายหรือ แสดงความคิดเห็นโดยใช้ เหตุผล					
20	แสดงความคิดเห็นโดยใช้ เหตุผล					
21	เคารพในการตัดสินใจของกลุ่ม					
22	ใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ ปัญหาข้อขัดแย้ง					
23	มีส่วนร่วมในการลงมติ					
24	ปฏิบัติตามมติกลุ่มด้วยความ เต็มใจเมื่อที่ประชุมลงมติแล้ว					
25	ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ ผลงานของตน					

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

ของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คำชี้แจง

แบบสอบถามส่วนนี้ เป็นการสำรวจความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการใช้รูปแบบ (วิธีการ, กระบวนการ) ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม (การเคารพกฎเกณฑ์ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การเคารพในความคิดเห็น) ของนักเรียน โปรดพิจารณาว่าท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อรูปแบบที่นำมาใช้ในการพัฒนา โปรดทำเครื่องหมายลงในตาราง

ข้อ	ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็นด้วย
1	การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ต้องสร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองก่อน				
2	การเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมี พฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้ผู้บริหาร ครู และ ผู้ปกครอง เต็มใจที่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่าง แก่นักเรียน				
3	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และ ผู้ปกครอง เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย มี ส่วนทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม				
4	บรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คุณธรรมของนักเรียนได้				
5	การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความ สำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย สามารถช่วย ในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน				

ข้อ	ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็นด้วย
6	การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้				
7	การเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย และให้รางวัล ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง				
8	การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนควรเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียน				
9	กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ควรจัดแบบกระบวนการกลุ่ม และบูรณาการในทุกวิชา				
10	รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยการสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การเสริมแรง ยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยขึ้น				

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรม

ค่าอำนาจจำแนกของงานแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้ t-test

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1	1.993	14	2.396
2	5.681	15	3.993
3	5.040	16	3.666
4	2.071	17	2.411
5	3.888	18	5.248
6	5.190	19	3.024
7	3.633	20	2.411
8	3.888	21	2.385
9	2.976	22	1.940
10	1.879	23	5.347
11	2.396	24	2.385
12	2.976	25	3.759
13	3.348		

จากตารางพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น มีข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.879 ถึง 5.681 ซึ่งทุกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกถึงเกณฑ์ คือ $t < 1.75$ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .9469

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	X	S ²	X	S ²		
1	3.875	.125	3.000	1.429	1.993	คัดเลือกไว้
2	3.500	.286	2.000	.286	5.681	คัดเลือกไว้
3	4.000	.000	2.750	.500	5.040	คัดเลือกไว้
4	4.000	.000	3.625	.268	2.071	คัดเลือกไว้
5	4.000	.000	3.125	.411	3.888	คัดเลือกไว้
6	3.625	.268	2.125	.411	5.190	คัดเลือกไว้
7	3.875	.125	2.625	.839	3.633	คัดเลือกไว้
8	4.000	.000	3.125	.411	3.888	คัดเลือกไว้
9	4.000	.000	3.125	.696	2.976	คัดเลือกไว้
10	4.000	.000	3.500	.571	1.879	คัดเลือกไว้
11	4.000	.000	3.250	.786	2.396	คัดเลือกไว้
12	4.000	.000	3.125	.696	2.976	คัดเลือกไว้
13	3.875	.125	2.750	.786	3.348	คัดเลือกไว้
14	4.000	.000	3.250	.786	2.396	คัดเลือกไว้
15	4.000	.000	2.750	.786	3.993	คัดเลือกไว้
16	4.000	.000	2.625	.125	3.666	คัดเลือกไว้
17	3.750	.214	3.000	.571	2.411	คัดเลือกไว้
18	4.000	.000	2.625	.554	5.248	คัดเลือกไว้
19	4.000	.000	3.250	.500	3.024	คัดเลือกไว้
20	3.750	.214	3.000	.571	2.411	คัดเลือกไว้
21	4.000	.000	3.375	.554	2.385	คัดเลือกไว้
22	4.000	.000	3.375	.839	1.940	คัดเลือกไว้
23	4.000	.000	3.000	.286	5.347	คัดเลือกไว้
24	4.000	.000	3.375	.554	2.385	คัดเลือกไว้
25	4.000	.000	3.000	.571	3.759	คัดเลือกไว้

จากตารางพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นมีข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.879 ถึง 5.681 ซึ่งทุกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกถึงเกณฑ์ คือ $t < 1.75$

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางชนิดา จันเรียง
วันเกิด	8 มิถุนายน 2490
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ 33 ถนนปรีดาราชฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
การศึกษา	สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี การศึกษามัธยมศึกษา วิชาเอกภาษาไทย จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
ประสบการณ์ในการทำงาน	เริ่มรับราชการเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2514 ตำแหน่งครูตรี โรงเรียนสตรีสุราษฎร์ธานี
ปัจจุบัน	รับราชการในตำแหน่ง อ.2 ระดับ 7 โรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
สถานภาพ	รองผู้อำนวยการ